REPORTAJE:
ITINERAR ITALIAN
ITINERAR FRANCEZ
(pag. XII)

POEZIE ŞI PROZA
DEBUTURI
(pag. 6-7)

note • interviuri
sport • recenzii

Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă !

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Anul III nr. 19 (118)
SIMBĂTĂ
11
MAI
1968
12 pagini 1 leu

NEATÎRNARE

Peste vremi, firul marilor evenimente din viața poporului român se leagă, amplificînd răsunetul unor permanențe ale sufletului și ale gîndului. Cucerirea independenței de stat, în mai 1877, reprezintă încoronarea unei lupte îndelungate, dusă de-a lungul secolelor, pentru neatîrnare, pentru afirmarea liberă a spiritului înfăptuitor ce a prezidat la edificarea unui drum propriu, original, al culturii noastre în ansamblul creațiilor celorlalte popoare. Și dacă legendarul în vitejie Ștefan, voievodul care-și trăiește eternitatea sub lespedea de la Putna, dacă Mircea cel Bătrîn și Mihai Vodă Viteazul, primul unificator al țărilor române, au așezat durabile pietre de temelie ale vieții neatîrnate, jertfa de sînge a dorobanților noștri sub întăriturile vrăjmașe de la Rahova, de la Griviță și Plevna a înlăturat definitiv înrobirea politică și a chezășuit renașterea României ca stat modern și independent. La 9 mai 1877, parlamentul proclamă independența deplină și neatîrnarea față de imperiul otoman. Actul de mare importanță politică avea să fie consfințit prin tratatul de la San Ștefano (februarie-martie 1878) și prin Congresul de la Berlin (iunie-iulie 1878). În pofida tendințelor anexioniste ale marilor puteri, actul de independență al României, cucerit cu arma în mînă, nu a putut fi răsturnat. Același tratat consfințește, de asemenea trecerea Dobrogei — străvechi pămînt românesc — în cuprinsul tînărului stat român independent.

Peste ani, după frămîntări adînci, urma să se consolideze și să se asigure multilateral independența cucerită în 1877. Dar condițiile politice și sociale nu au îngăduit, pînă la răsturnarea dictaturii fascisto-antonesciene, în august 1944, împlinirea reală a drepturilor poporului de a-și decide singur soarta. Alături de armatele sovietice biruitoare, armata română s-a acoperit de glorie în ofensivele împotriva Germaniei hitleriste, eliberînd pămîntul străbun, trecînd în Ungaria și pînă în munții Tatra, pe teritoriul Cehoslovaciei. Jertfa de sînge a soldaților noștri a primit recunoașterea aliaților, dovedită prin numeroase ordine de zi și distincții ale comandamentului sovietic.

Un ciclu amplu al istoriei noastre se încheie, în aceleași condiții de luptă aprigă și dîrză cu arma în mînă împotriva dușmanului. S-au deschis atunci, prin lupta comuniștilor, perspectivele luminoase ale României socialiste, care-și cinstește astăzi eroii, luptînd pentru continua afirmare a drepturilor poporului. Sub conducerea partidului, țara noastră devine din zi în zi tot mai înfloritoare. Unitatea de voință și năzuință a națiunii noastre socialiste se afirmă prin apărarea energică a bunurilor cucerite, prin consolidarea independenței politice și economice, prin crearea tuturor condițiilor menite a asigura îndeplinirea principiilor înalte ale umanismului epocii noastre — umanismul comunist.

Cronica

DINAMICĂ ŞI EFICIENŢĂ

Desfășurarea oricărui proces de producție și cu deosebire a unei producții întemeiate pe baze științifice presupune în primul rînd priceperea de a forma, de a alcătui unitățile sau colectivele de muncă. Psihosociologii au stabilit că eficiența și dinamica colectivelor de muncă sînt condiționate în mare măsură de compoziția lor, de faptul dacă aceste colective sînt mixte, proporționale sau predominante din punctul de vedere al sexului (masculin sau feminin), al vîrstelor (tineri sau vîrstnici), al profesiunii (de aceeași profesiune sau de profesiuni diferite), al calificării (cu calificare inferioară sau superioară), al caracterelor (inventivi, tenaci, sociabili, nesociabili, egoiști, altruiști etc.) și altele. Importanța luării în considerație a unor astfel de factori este demonstrată cu prisosință, chiar dacă ne-am referi doar la tipul de caracter al lucrătorilor sau salariaților ce pot intra în colectivele de muncă. Oamenii nu sînt la fel. Între ei există deosebiri de caracter. Cercetările întreprinse în acest sens au evidențiat că pot exista mai multe tipuri de caractere ca de exemplu: nervoși, sentimentali, exuberanți, activi, realiști, pasionați, flegmatici, nepăsători, apatici. Diferența de caracter se exprimă în diferența de comportament și de atitudine față de muncă. Astfel, de exemplu, în vreme ce pasionații se caracterizează prin hărnicie, inițiativă, spirit inovator și deci reprezintă, cum s-ar spune, „mana" colectivului, nepăsătorii, dimpotrivă, sînt, prin definiție, lipsiți de pasiuni, de dorința de a face ceva deosebit, de a se evidenția, ceea ce nu poate să nu se repercuteze în mod negativ asupra sarcinilor grupului, din care fac aceștia parte.

Ca sistem de statute și roluri sociale, de naturi și grade diferite, întreprinderea, ca de altfel orice subunitate a ei, cuprinde în sine numeroase feluri de relații psihosociale cu caracter preferențial, opozițional etc. Raporturile preferențiale dintre membrii unui grup de muncă, de exemplu, pot fi întemeiate pe simpatii sau interese unilaterale ori reciproce. De exemplu prezența într-un colectiv de muncă a unei persoane cu înfățișarea agreabilă, cu o conduită sociabilă, amabilă etc., poate cultiva o atmosferă de atracție, de simpatie și în acest caz de aici vor rezulta raporturi preferențiale cu un pronunțat caracter afectiv-emoțional cum sînt prieteniile puternice, dragoste etc. Dar sînt și preferințe cu motivații pur sociale fără implicații afectiv-emoționale. Oamenii se pot prefera reciproc sau unilateral nu pentru că s-ar simpatiza ci pentru că unul sau ambii sînt interesați în acest sens.

În contrast cu adepții școlii sociometrice care reduc cel mai adesea raporturile preferențiale la aspecte pur psihologice, viața demonstrează că în afară de relațiile cu un pronunțat caracter afectiv-emoțional, cele mai multe raporturi preferențiale sînt întemeiate pe interese, pe factori de natură socială. Evident că raporturile de acest gen sînt cu mult mai complexe. Astfel, în relațiile de simpatie pot să fie implicate și anumite interese și invers în raporturile întemeiate pe interese se pot naște și anumite afinități psihice unilaterale sau reciproce, concomitente sau succesive etc.

Deosebirea de statute, motivații și comportamente dintre membrii unui colectiv de muncă poate genera raporturi interpersonale cu caracter opozițional sau chiar conflictual. Din motivele sus amintite, într-o întreprindere, pot exista cele mai diferite opoziții ca cele dintre cei ce conduc și cei ce sînt conduși, dintre salariații cu calificare superioară și cei cu calificare inferioară, dintre personalul administrativ și cel de execuție, dintre cei harnici și cei leneși, dintre cei cinstiți și cei necinstiți etc. Ignorarea opozițiilor sus amintite sau alimentarea lor cu elemente în stare să le agraveze poate avea drept rezultat transformarea unor astfel de opoziții în raporturi conflictuale ce se pot exprima prin refuzul ajutorului reciproc, refuzul de a lucra împreună, calomnii grave, agresivitate etc., fenomene de natură să submineze unitatea colectivului și să influențeze în mod negativ asupra eficienței activității profesionale. Evitarea sau atenuarea unor astfel de fenomene cere, pe de o parte, să se ia în considerare nu numai nevoile materiale de incontestabilă importanță ci și nevoile spirituale ale fiecărei persoane și cu deosebire a nevoii de demnitate, afectivitate, securitate, noutate etc., iar, pe

A. Ciocîrlan

(Continuare în pag. a 10-a)

Gioconda (detaliu). **Fotografia: Ph. R. Viollet**
(citiți în pagina XII reportajul „Mona Lisa sau despre imposibil").

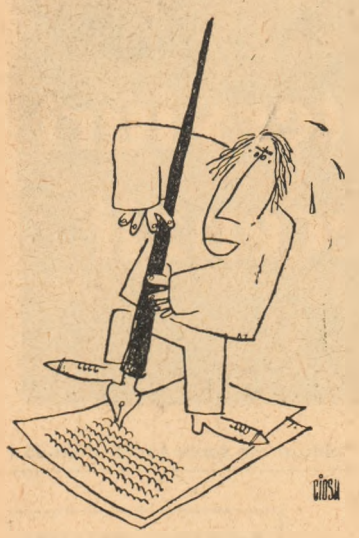

MOMENT

SEMICENTENAR COŞBUC

S-au împlinit, la 9 mai, cincizeci de ani de la moartea poetului G. Coşbuc. Cu toţii ne-am deprins, încă de pe băncile şcolii, să auzim că autorul celebrelor balade Nunta Zamfirei şi Moartea lui Fulger, al răspîndirilor idile, al plînsului de revoltă Noi vrem pămînt, al pastelurilor şi poeziilor de evocare a patriotismului soldaţilor ţărani în războiul din 1877, este unul dintre marii poeţi ai poporului nostru. Mai rari sînt admiratorii lui Coşbuc necălăuziţi de manualul didactic. Uneori nume mari ale literaturii noastre sînt citate — dureros act de injustiţie — pentru a ilustra ceea ce este trecător şi nu ceea ce este etern în artă, de toate curentele de la noi de după simbolism. Există totuşi un autentic mare poet care se numeşte Coşbuc şi pe care nu-l căutăm nici în manuale, nici în poezia anecdotică, care popularizează un versificator adeseori ocazional. N-am învăţat (nici măcar confraţii mai tineri întru poezie, dispreţuitori adeseori fără a şti ce dispreţuiesc) să-l descoperim încă, fără prejudecăţi critice, în măsură suficientă, pe poetul eternităţii lumii noastre rurale, pe creatorul căruia nu-i lipseşte solemnitatea marii poezii, nici simţul ritmurilor cosmice în tablourile de natură. Pe acest poet, apropiat de sensibilitatea noastră modernă, ţinem să-l elogiem, aducîndu-i închinarea noastră profundă la cincizeci de ani de la moarte.

I. ATHANASIU

Împlinirea unui secol de la naşterea savantului fiziolog I. Athanasiu a fost sărbătorită cu deosebită amploare în cadrul Institutului de cercetări medicale al Filialei din Iaşi a Academiei. Opera întemeietorului şcolii de fiziologie românească a fost prezentată de acad. V. Răşcanu, elev şi colaborator al lui Athanasiu, iar astăzi continuator al unora dintre cercetările marelui înaintaş. Pe această linie vorbitorul a ţinut să precizeze :

„Cercetările lui Athanasiu au dat naştere la discuţii contradictorii cu marii fiziologi ai timpului : Lepicque, Cooper, Adrian. Dat fiind discuţiile determinate de ipoteza interpretării dualiste a electromiogramei, noi am reluat cercetările lui Athanasiu întrebuinţînd ca metodă tehnică de înregistrare un oscilograf cu amplificatori puternici, care permite punerea în evidenţă a oscilaţiilor mici cu o precizie mult mai mare decît aceea a galvanometrului cu coardă cu care a lucrat Athanasiu. Rezultatele obţinute de noi confirmă interpretarea dualistă a lui Athanasiu în sensul că electromiograma globală reflectă două categorii de potenţiali bioelectrici şi anume : potenţialii de origină electromusculară, şi care exprimă activitatea unităţilor motorii musculare şi potenţialii de origină nervoasă, care exprimă P.A. a motoneuronilor corespunzători.

Prin cercetările noastre care au continuat, dezvoltat şi confirmat cercetările lui Athanasiu, aducem un omagiu memoriei acestui mare fiziolog, întemeietorul şcolii române de fiziologie".

TERMINOLOGIE

Să fie oare aşa numita „violenţă de limbaj" întrutotul şi oricînd reprobabilă ? Numeroase păreri, dintre cele mai autorizate, par să acrediteze ideea potrivit căreia tonul „decent, academic şi urban" este şi va fi întotdeauna capabil să exprime orice violenţă respingere şi dezaprobare. Fără îndoială că această „poziţie-deziderat" se află departe de aproape de ceea ce, în mod obişnuit, se înţelege prin sintagma „relaţii ideale opinent-preopinent". A recomanda reţinerea, temperanţa, cumpătarea terminologică în absolut orice împrejurare, mi se pare însă o tentativă de înlocuire a libertăţii temperamental-stilistice a exprimării cu dogma aristocratică a heraldicii sintactice şi rigidităţii lingvistice. Fiindcă, la urma urmei, nu poate exista o modalitate polemică în sine, ci numai în funcţie de obiectul respectivei polemici. Închipuiţi-vă cum ar arăta pamfletul arghezian „Baroane", re-redactat după canoanele pudice ale intoleranţei ce recomandă sofisticarea în locul exprimării directe ! Nu ştim să existe multe personalităţi adînc echilibrate precum a fost Titu Maiorescu — şi, totuşi, Maiorescu este autorul articolului „În lături !", bogat în termeni şi exprimări deloc blajine. Acelaşi lucru s-ar fi putut comunica, la nevoie, cu ocolişurile şi eufemismele agreate astăzi de unii, dar s-a simţit, în cazul respectiv, absoluta inutilitate a menajamentelor... A învălui fondul exprimării în sumedenie de determinative ameliorative, a presăra capcane sintactice, virgule ambigui şi epitete falsneutre, iată, în ultimă instanţă, o ipostază a nesincerităţii. Nu sîntem partizani ai brutalităţii şi cruduţăţii terminologice în polemică, dar nici nu respingem a priori modalitatea directă a exprimării unei opinii, dacă respectiva situaţie o cere. (Un faimos tratat de bune maniere recomanda, drept reacţie ideală într-o anume împrejurare, întoarcerea epitetului nud — de ordin... zoologic ! — la modul „Domnule, îmi permit să afirm că aveţi anumite contingenţe cu acea fiinţă patrupedă renumită prin dimensiunile neobişnuite ale urechilor". Replică... „urbană"?!). Foarte mulţi găsesc normal să reacţioneze violent la cea mai mică şi neînsemnată umbră de insultă la adresa persoanei dumnealor — şi atunci nu este oare mai mult decît justificată reacţia lipsită de menajamente atunci cînd obiectul insultei nu-l constituie un individ sau altul, ci o întreagă istorie literară, aparţinînd unui popor demn, deprins din totdeauna să acorde adîncă preţuire trudnicei activităţi a înaintaşilor ? Ar avea vreun rost, în această împrejurare, folosirea tonului disimulat-dojenitor, întîmpinarea cu alţi termeni decît „în lături" ? La ce bun ? Pentru înscăunarea unor confuzii şi menajarea unor alergii ? Cum să-l tratezi, de pildă, pe condeierul X, care, după ce că n-a reuşit să promoveze barem doi-trei ani la Facultatea de filologie, îşi permite să ofere lecţii (de fapt. o bîlbîială informă) fostilor săi profesori ? La ce bun să te pronunţi despre o carte ratată altfel decît ţi-o impune şi justifică suma impresiilor fundamentale rămase de pe urma lecturii ? De ce concluzii de genul : „...nuvelă cu intenţii de analiză exhaustivă, mai degrabă minutios concepută decît convingător structurată, impresionantă prin eflorescenţa detaliilor şi rotunjimea episoadelor, proliferînd tentaţia către tratarea momentelor-limită la joasă tensiune şi gestica largă, sprijinită pe o relativ îngustă motivaţie psihologică..." etc., etc. (citatul este autentic !). „Proliferarea" — ca să folosim şi noi un termen la modă — non-violenţei terminologice, înţeleasă îngust şi dogmatic, poate conduce la stiluri alambicat-cenuşii, la o publicistică purtînd tenta falsei pudori. După opinia noastră, s-ar cuveni mai asiduu cultivat şi pamfletul, gen acum rar abordat, cu prudenţă inexplicabilă şi „înviat" doar în ultima vreme de către „Luceafărul". Un peisaj publicistic din care lipseşte pamfletul este monoton, ştirb, neconform cu dinamica realităţii unei culturi în plină înflorire, care aduce, în fulguranta succesiune a primplanurilor, sumedenie de creaţii valoroase, dar şi accidente de gust, înzestrare, intenţie, realizare. Impunerea valorilor autentice nu se poate dispensa de denunţarea clară şi fermă a nonvalorii. Pledînd pentru sinceritate, nu putem refuza dreptul la existenţă termenului calificativ absolut propriu şi nici recomanda convertirea lui într-o perioadă arborescentă menită să-i camufleze şi atenueze sensurile primordiale. Ton, stil, manieră — toate se formează în funcţie de obiectul şi scopul comunicării ; recomandările „în sine" se cuvin privite cu circumspecţie. Decenţa nu trebuie confundată cu inexpresivitatea ternă, pudoarea cu ambiguitatea, „academismul" exprimării cu inconsistenţa opiniilor şi teama de precizare răspicată a poziţiei.

Departe de noi gîndul de a face din violenţa termenilor un scop şi o modalitate ; dar, cîtă vreme plasticitatea epitetului aşa zis „tare" nu înlocuieşte, ci completează concluziv argumentarea, locul său în contextul intervenţiei polemice poate fi, uneori, necesar. Pentru această legitimitate pledează, de altfel, o impresionantă experienţă literară, de la noi şi de pretutindeni.

ÎN FOND,

...Cine eşti dumneata, domnule Marian Popa ? Eşti ? Nu eşti ? Nu te-am aflat în scriptele Fondului literar nici măcar cu zece-cinşpe mii de lei datorie, nu te întîlnim zi de zi sub lambriurile Casei Scriitorilor, nu oferi interviuri, nu participi la excursiile organizate de Uniunea Scriitorilor în Iugoslavia, n-ai volume tipărite... Ţi-ai inventat o rubrica şi acolo, în parohia dumitale, oficiezi săptămînă de săptămînă, utilizînd acid azotic în loc de tămîie şi pikhamerul pe post de oădelniţă. Eretic înfocat, doreşti să demonstrezi că se poate face critică literară în versuri (respectînd aria imagistică proprie autorului în discuţie), că recenzia îşi poate trage sevele, la nevoie, din suculenţa cifrăriei buletinului meteorologic, că... Dar, mă rog, eretismul cataiogat îşi pierde cel puţin jumătate din farmec. Şi, ca să revenim : dumneata, în fond, nu eşti. Dac-ai fi critic posesor de rubrică, dac-ai fi critic autentic, care se respectă şi doreşte să fie respectat, ai începe prin a-l desfiinţa pe Călinescu, Vianu, Maiorescu, ori chiar pe Valeriu Cristea. Ai continua prin osanale intonate la adresa tuturor celor ce posedă posturi de la nivelul de redactor şef adjunct în sus. Şi, mai ales, ai face critică serioasă, adică, cel puţin trei „irefutabili", două „incomprehensibile maleficităţi" şi cinci „congruenţe catetico-antinomice" pe pagină, başca „cognoscibilitate superfluă", „le jeton est retombé", „ce genre de scène, ca ne me dit rien à moi", „turbidiscenţă canalizabilă în fraza sincopat refluxată" ş.a.m.d. Şi apoi, stimabile Marian Popa, dumneata n-ai pipă şi nici măcar n-ai fost trecut de I. Negoiţescu la capitolul „critici luciferici". Scrie înainte. te vom citi (şi cita) întotdeauna cu plăcere, dar nu cumva să ne ceri referinţe pentru primirea în Uniunea Scriitorilor. Nu-ţi dăm. Eşti netipic. Punct.

UITARE...

Situaţia este, fără îndoială, mai mult decît delicată. Perpetuindu-se la infinit, socotim ca, pînă la urmă, tot va trebui să fie făcută publică. Cu tot regretul şi jena, ne încumetăm s-o punem în discuţie, pentru considerentul că, în cazul de faţă, „factorul timp" constituie un element agravant. Iată, pe scurt, obiectul nedumeririi (n-am găsit alt termen mai blajin — eufemistic !) noastre : personalităţi de seamă ale literaturii române s-au stins din viaţă şi mormintele lor au rămas amarnic de sărace şi neîngrijite. Nu ştim exact (deşi am încercat s-o aflăm) în sarcina cui cade ridicarea acelor mici construcţii, cît de cît trainice, menite să vorbească trecătorului despre personalitatea marelui dispărut : Uniunii Scriitorilor, Consiliilor populare, familiilor ? Fiecare aşteaptă s-o facă celălalt şi... nimeni nu face nimic. Vreme de peste un deceniu, mormîntul lui Labiş de la Belu l-a străjuit o amărîtă cruce de lemn, a trecut atîta timp de la stingerea Otiliei Cazimir şi, în cimitirul „Eternitate" din Iaşi, aceeaşi cruce de lemn (provizorie) îi stă înfiptă la căpătîi. Se uită un lucru — care nouă ni se pare esenţial : numeroasele ediţii Labiş (de pildă), publicate postum, au fost onorate conform legilor în drept. Din aceste sume, mai mult decît respectabile, nu s-a putut construi un mormînt cît de cît acătării poetului de la Mălini ? Vor apare, în curînd, cîteva cărţi ale Otiliei Cazimir. Sîntem pur şi simplu curioşi dacă îşi va mai aminti cineva si de acele obligaţii care, la urma urmei, nu pot fi trecute automat pe seama cutărei instituţii publice.

Deocamdată nu vrem să arătăm pe nimeni cu degetul.

Deocamdată.

HÎRTIE, CULORI ETC.

Hîrtie de calitate superioară, culori din belşug, desene, desenaşe, vignete, chenare, floricele : da, aţi ghicit : este vorba de „Urzica". Revistă care ne oferă, din an în paşti, cîte un articolas mai cu duh, înecat în noianul clişeelor noastre cele de toate zilele. În numărul 7 al revistei „de satiră şi umor", cineva se străduia să stoarcă spirite din tema răs-ultra-super-uzată a „colaborărilor" la inovaţii, temă pe care au tratat-o şi bunicii noştri cînd, prin clasa a II-a sau a III-a, au fost întrebaţi „ce este umorul ?...". Apoi, un desen reprezenta un ins aducînd o coroană la registratură, „în memoria cererii" sale. Să te prăpădeşti de rîs, nu alta ! Noutate peste noutate !

Numărul 8 ispiteşte cititorul cu cîteva „dialoguri ipotetice" semnate de Valentin Silvestru. Este dezbătută „problema cucului", apoi cea a „întîlnirii liniilor paralele" şi alte „cestiuni arzătoare", rezultatul fiind un soi de microfabule mai mult decît naive şi nesărate. În cea intitulată „cărţi şi nuci", originalitatea şi noutatea izvorăsc taman din... La Fontaine, minus, evident, umorul autentic... Dedesubtul acestor fabule de abecedar, un desen naiv, cu o legendă naivă, completează fericit pagina. La pagina 8, o altă fabulă, poartă menţiunea „traducere în versuri de Mircea Pavelescu", de parcă nu şi-ar da seama oricine că-s versuri şi-s necesare precizări de genul acelora uzitate de şcolarii care, după ce desenează, să spunem, o vacă, scriu dedesubt : vacă. Pînă şi „poşta redacţiei" pare scrisă în grabă, dînd impresia unui — ca să folosim terminologia revistei — „exerciţiu pentru mîna stîngă". Nu mai vorbim de caricaturile lui Fred Ghenădescu, desenator care are har precum avem noi morgă ! ! Ce se întîmplă cu „Urzica" ? Cum de s-a pierdut pe drum tradiţia atît de valoroasă a revistelor româneşti de satiră şi umor, atît de vii, curajoase, combative ? Mergînd doar în urma faptului de viaţă (majoritatea subiectelor „concrete" este constituită de fapte de mult consumate şi puse la punct din punct de vedere penal) „Urzica" se tîrăşte în coada evenimentelor.

SIMPOZION

Comitetul de cultură şi artă al judeţului Iaşi şi Societatea română de lingvistică romanică, filiala Iaşi, au organizat în ziua de 4 mai a.c. un simpozion consacrat marelui lingvist român Sextil Puşcariu, de la stingerea căruia (5 mai 1948) s-au împlinit 20 de ani. Cu prilejul acesta au vorbit despre activitatea ştiinţifică a lui Sextil Puşcariu : prof. dr. doc. Gavril Istrate, (Locul lui Sextil Puşcariu în lingvistica românească), conf. dr. Vasile Arvinte (Concepţia lui Sextil Puşcariu despre formarea limbii şi poporului român), asistent Dumitru Irimia (Sextil Puşcariu şi problemele structurii gramaticale a limbii române), asistent Ilie Dan, (Sextil Puşcariu istoric şi critic literar), Magdalena Vulpe, cercetător ştiinţific la Institutul de lingvistică din Bucureşti, a prezentat „Arhiva Sextil Puşcariu", în care se află, printre altele, emoţionantul testament al savantului, memoriile sale, preţioase lucrări ştiinţifice în manuscris şi o corespondenţă foarte bogată care cuprinde un număr de peste 5.000 de scrisori de la cele mai de seamă personalităţi ale vieţii noastre ştiinţifice şi literare din epoca respectivă. Anunţăm pe cititorii „Cronicii" că vom publica, la rubrica Documente, începînd din numerele viitoare, o parte din fondul literar al acestei preţioase arhive. Publicarea în mai multe volume a întregii corespondente ca şi a memoriilor lui Sextil Puşcariu, se recomandă de la sine ca un act de adevărată cultură.

ATENEU

Remarcabil ultimul număr al revistei „Ateneu" : articole interesante, de ţinută, problematică variată. Ne-a reţinut în mod deosebit interesul discutarea şi prezentarea nuvelisticii lui Eugen Ionescu, precum şi textele filozofice din Kierkegaard.

N. Irimescu

SCRISOARE

STIMATE TOVARĂŞE REDACTOR ŞEF,

Vă rog să publicaţi următoarea scurtă precizare :

Cineva — numele n-are nicio importanţă fiindcă — efectiv — n-are nicio importanţă — încearcă prin orice mijloace să lasă din anonimat (în Ateneu, nr. 4, 1968), cu ciudăţenii de limbaj („prolix", „ipocrit" etc.), în legătură cu observaţiile noastre la un articol, născut mort, despre Al. Macedonschi şi Lucian din Samosata, publicat în revista Ateneu nr. 2, 1968.

Citesc articole, aşa zicînd, de critică şi istorie literară, nu chiar de azi, şi mărturisesc că rar mi-a fost dat să întîlnesc o răstălmăcire mai evidentă a faptelor, dublată de o infatuare mai suficientă şi mai crasă. Cînd această atitudine vine din partea cuiva, se pare june, care în loc să joace fotbal se ocupă de... istorie literară, care n-a publicat încă nimic, care nu s-a ilustrat prin nimic, care scrie — spre ilaritatea generală ! — că „Macedonschi e un androgin", care îndrăzneşte să dea lecţii de erudiţie cu elemente luate din lucrările lui Tudor Vianu şi ale mele, care crede, în sfîrşit — că respectarea voinţei editoriale a scriitorilor reprezintă nu o obligaţie, ci un ... „capriciu", şi care — peste toate — nu demonstrează nici cel mai elementar respect intelectual (nu mai vorbim de bună creştere) pentru activitatea, studiile, opiniile critice şi chiar vîrsta altora, dovedeşte că nu s-a ridicat încă pînă la condiţia minimă a polemicii literare şi a eticii sale.

Cum n-are rost în astfel de împrejurări a ocupa coloanele revistelor cu false discuţii, care dau totuşi iluzia unor obscuri agresivi că ar exista, ba chiar că ar desfăşura — risum teneatis ! — o „activitate ştiinţifică", încheiem lecţia administrată, irevocabil, aici. A răspunde în continuare la alte elucubraţii de acest gen reprezintă nu numai pierdere de vreme, dar şi o primă de încurajare dată unor complexe primitive, care n-au ce căuta în presa noastră literară. Nu mai vorbim de lipsa onestităţii elementare.

ADRIAN MARINO

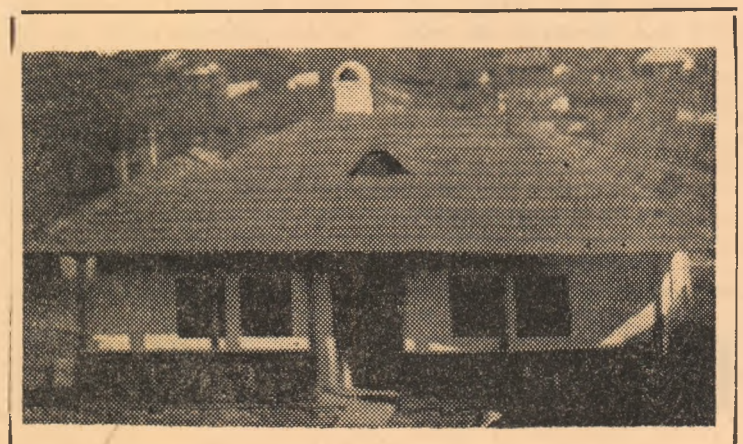

Se împlinesc 50 de ani de la transformarea bojdeucii lui Ion Creangă în muzeu memorial. Cu acest prilej, la Iaşi vor fi organizate numeroase acţiuni cu caracter comemorativ.

SPORT

MOMENTUL CHEIE

1.

Întîlnirea cu Austria a intrat în arhive. Naţionala noastră a jucat ca într-un baraj pentru menţinerea în divizie. Momentul cheie al acestui meci a fost interpretat greşit de jucători, aşa încît, după un 1—0 timpuriu şi neargumentat, reprezentativa românească nu s-a mai mişcat din faţa propriei porţi, jertfindu-şi victoria pe altarul cîştigului cu orice preţ. În sport, victoria şi cîştigul sînt două noţiuni doar aparent egale. Aş opta (şi cred că nu numai eu) pentru generalizarea mentalităţii de *victorie*, în sensul ei loial şi spectacular, căci altfel disputele îşi scot prea mult în evidenţă fondul lor interesat, de mică sau de mare chiverniseală. Sînt, desigur, momente cheie cînd trebuie să cîştigi neapărat. Dar cînd e vorba de echipa naţională, mai lăsăm acasă practicile din campionat şi ne luăm în serios rolul de ambasadori.

Cultul exagerat pentru apărare ţine poate şi de faptul că nu prea ne-a înzestrat natura cu atacanţi de care adversarii să se teamă. Nu prea avem, sau nu-i prea găsim, una din două. Totuşi, ar trebui făcut ceva. Poate că, aşa cum în reprezentaţiile muzicale se aduc şi solişti străini (deşi în muzică pot şi alţii să înveţe de la noi), ce-ar fi să invităm în unele echipe ale noastre nişte atacanţi de mare clasă, care, în baza unui contract, să joace aici un timp limitat? E o propunere, nu vă enervaţi.

In divizia A, un moment cheie s-a consumat atunci cînd *Steaua* a ajuns la concluzia că e neplăcut să alerge atîta timp în înghesuială şi, în consecinţă, a învins în condiţiile înaltei tensiuni oltenesti. Dar adevăratul moment cheie a fost meciul *Steaua—Argeş*. In tot cazul, nu putem spune că acestui campionat îi lipseşte senzaţia. Mai ales acum, după ce Richard Kimble a tranşat în favoarea sa disputa seculară cu locotenentul Gerard.

2.

Momentul cheie în seria întîia a diviziei B este pe cale să se producă. Nu intenţionez deloc să dau cuiva lecţii de fotbal. Sînt destui care s-o facă, unii chiar specialişti. Dar ceea ce a făcut Politehnica Iaşi în etapa trecută este aproape o necuviinţă. Lipsa a trei titulari reprezintă o scuză deloc rezistentă. Adversarii nu erau decît o mediocră echipă de B, în faţa căreia internaţionalii Deleanu şi Cuperman împreună cu ceilalţi ieşeni puteau găsi fără prea mare filozofie soluţia unei victorii comode. Divizia A nu cade nicăieri asemeni fructului din proverb. Să *te laşi bătut* acasă, stupid şi dezonorant, iată ceva care contrazice total autoritatea unei formaţii despre care se spunea că a retrogradat dintr-un accident şi că în B se simte ca într-o croazieră pe un lac cu apă dulce. Dacă Politehnica Iaşi va mai promova cumva (şi cred că aşa se va întîmpla în cele din urmă), va trebui să-şi apreteze neapărat toaleta, ba chiar să-şi schimbe, pe ici pe colo, linia croielii.

Citeam undeva, sau îmi spunea cineva, nu reţin, că în unele ţări jucătorii sînt amendaţi pentru eventualele comportări indolente. Înfiorătoare lucruri ţi-e dat uneori să auzi ! Noaptea, aşa ceva te poate face să visezi urît.

Şi dacă ar şti politehnicienii noştri cît îi iubesc ieşenii — vorbesc foarte serios — ar trebui să meargă chiuind pe stradă, pentru că dragostea e un lucru rar.

Andi Andrieş

P.S. Aduc pe această cale cele mai sincere mulţumiri şi felicitări unor organizatori de la clubul Politehnica pentru gradul maxim de vigilenţă la care au ajuns. Mi-am recăpătat liniştea sufletească văzînd cîte exigenţe trebuie să satisfacă un comentator sportiv pentru a ajunge de la poartă pînă la masa presei, prin filierele Pazei Contractuale şi ale unor alţi simpatici tovarăşi, care n-au uitat să amintească nici eventualitatea folosirii forţei publice împotriva „recalcitranţilor" fără viza la zi. Aşa e bine, aşa e perfect. Să nu lăsăm la tribuna 0 decît pe cei care merită, plus cunoştinţele şi rudele mai apropiate, plus cei care ştiu să zîmbească frumos, plus vreo sută de oameni în picioare, pentru omogenizarea colectivului. Aşa cum, de altfel, s-a întîmplat duminica trecută.

A. A.

APRECIERI ȘI IMPRESII ALE UNOR OASPEȚI LA CEL DE AL XII-LEA CONGRES DE LINGVISTICĂ ȘI FILOLOGIE ROMANICĂ, BUCUREȘTI — 1968

Recentul Congres internațional al romaniștilor, ținut la București, în a doua jumătate a lunii aprilie, a întrunit participarea unor reputați cercetători ai graiurilor latine, de la obîrșia lor pînă la variatele forme actuale de pe vasta întindere a României. La Congres au adus romanisticii omagiul lor științific magiștrii, în vîrstă și tineri, din țări de limbă latină și de alte limbi, într-o admirabilă asociere intelectuală și de sentimente. În primul rînd Congresul a însemnat reîntrunirea, după 4 ani, a romaniștilor de pretutindeni, în scopul promovării studiului celor 10 limbi neolatine, prin schimb fructuos de vederi și rezultate.

Paralel cu atingerea acestui țel permanent, Congresul a favorizat pe scară largă stabilirea de contacte, contribuind și în acest mod la întărirea ansamblului internațional de cercetări, care activează în domeniul lingvisticii romanice.

În același timp el a oferit tuturor participanților străini, după cum s-a exprimat în salutul adresat congresiștilor tovarășul Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, „posibilitatea cunoașterii ambianței materiale și spirituale a poporului nostru, a peisajului României, a eforturilor sale de a edifica o societate înfloritoare".

Menționăm de asemenea faptul că marele număr de congresiști români au dovedit amploarea dezvoltării cercetărilor lingvistice în România, deșteptînd un viu interes pentru cunoașterea acestor cercetări și, împreună cu ele, a limbii române. Sîntem de aceea îndreptățiți să conchidem că unul din rezultatele substanțiale ale congresului este de bună seamă introducerea lingvisticii românești și a limbii române într-un mai intens circuit mondial.

Stăruie, concomitent, în memoria participanților, ideea cu ideea, referatul masiv, rostit în aula festivă, cu solemnitatea calmă a pronunțării adevărului istoric, de către acad. Iorgu Iordan ,președintele comitetului de organizare a congresului, despre importanța limbii române pentru studiile de lingvistică romanică. Cuvîntul său a fost ascultat în tăcerea, aș spune absolută, a adîncilor înțelegeri, după cum de altfel au fost urmărite expunerile, în plenară, făcute de profesorii **Gerhard Rohlfs, Gianfranco Contini, Manuel Alvar** și **Bernard Pottier.**

Lucrările s-au desfășurat în 14 secții și nu se poate uita ușor un aspect intern al congresului, menit a-i sublinia în mai multe privințe importanța: participanții, îndeosebi tineri, s-au găsit adesea în dificultate de a rezolva coincidențe programatice, din dorința de a vedea și asculta cît mai mult cu putință. Aș încheia cu impresia asupra climatului. Faptul că această importantă manifestare științifică a avut loc în România, numărul mare și variat al participanților, precum și organizarea lui optimă, recunoscută în scris și viu grai de toată lumea, au făcut ca să se desfășoare într-o atmosferă de dispoziție, comunicativitate, căldură.

Din presă cititorilor noștri le sînt cunoscute toate acestea, de aceea ne mărginim să le împărtășim cîteva ecouri noi. Începem cu interviul oferit de prof. **Alf Lombard** de la Universitatea din Lund. Vechi și statornic prieten al țării noastre, renumitul romanist a spus: „Actualul congres are pentru mine, alături de importanța lui științifică de netăgăduit, și o semnificație afectivă. El este un nou prilej de a mă întîlni cu prietenii din țara dv., a cărei limbă și cultură o studiez de aproape patru decenii. Mi-am dat seama de la început că nu se poate face romanistică comparată serioasă fără cunoașterea limbii române. Și am început s-o cercetez".

D-l prof. Alf Lombard a făcut cunoștință cu țara noastră în decembrie 1934, cînd era docent la Universitatea din Upsala. Cunoscîndu-l pe Ovid Densusianu, acesta i-a favorizat condițiile pentru învățarea limbii române. Profesorul suedez își aduce aminte cu duioșie de acea vreme. Ovid Densusianu a rămas în amintirea d-sale nu numai ca om de știință ci și ca „un om de mare finețe și delicatețe de caracter". Intors la Upsala prof. Lombard a publicat în 1935 lucrarea **La prononciation du roumain**, care a adus reale servicii cunoașterii limbii române de către străini. D-sa a revenit apoi de mai multe ori în România, și evocă impresia pe care i-a lăsat-o, în ianuarie 1947 poporul nostru, pornit în efortul său măreț, de refacere, în termenii:

„Am avut atunci, vie, imaginea unui popor care, ca de atîtea ori în cursul zbuciumatei sale istorii, reintra la fel de încrezător și unit în viață. E vorba de o unitate profundă, a întregii spiritualități românești, pe care limba o relevă pe toată durata ei istorică și într-un chip deosebit de convingător". Limba română, constată distinsul romanist, prezintă o „unitate funciară", „latinitatea ei fiind organică".

Prof. Alf Lombard a apreciat elogiativ felul în care a fost organizat Congresul „grație președintelui comitetului de organizare, acad. prof. **Iorgu Iordan**, a secretarului general, acad. prof. **Al. Rosetti** și a secretarului adjunct dr. **Marius Sala**, care a realizat toate intențiile comitetului de organizare". El s-a caracterizat printr-un „nivel științific foarte înalt" și „a favorizat un contact personal larg între participanți, contribuind la ceea ce ne interesează pe toți, lucrarea în sprijinul păcii".

D-sa își amintește cu plăcere de vizitarea Iașului, acum cîțiva ani, de atenția cu care a fost înconjurat [1], de entuziasmul publicului cu ocazia conferinței, ținută în aula Universității Al. I. Cuza, asupra unui aspect al verbului românesc (cunoaștem cu toții lucrarea masivă **Le verbe roumain**). Imaginea orașului nostru stăruie vie în memoria sa: Copoul în toamnă, Biblioteca centrală universitară, Bojdeuca, Trei Ierarhi, Golia etc.

Asupra limbii române prof. Väänänen ne-a împărtășit regretul că încă nu o stăpînește pe deplin în viu grai, însă poate consulta cu interes lucrările de specialitate, de pildă **Limba latină în provinciile dunărene ale imperiului roman** de H. Mihăescu. D-sa a încheiat interviul (parte în limba franceză, parte în italiană) cu aprecierea că ar fi nevoie de un lector român la Universitatea din Helsinki.

Prof. **Werner Bahner**, de la Berlin, R. D. Germană, de asemenea vechi și statornic prieten al țării noastre, ne cunoaște temeinic limba și cultura. Îi datorăm numeroase lucrări și studii în domeniul lingvistic, de la traducerea în limba germană a cărții acad. I. Iordan, **Lingvistica romanică — Evoluție — Curente — Metode** (recent apărută și în traducere spaniolă), pînă la cartea **Conștiința lingvistică și istorică a literaturii române de la 1780—1880**, și alte contribuții.

D-sa ne-a vorbit despre importanța deosebită pe care o prezintă pentru romanistică studiul istoriei limbii române „cea mai interesantă dintre toate limbile romanice pentru poziția ei laterală și apoi pentru multele încrucișări lingvistice petrecute pe teritoriul ei", proces în care „fondul latin s-a menținut cu tenacitate". Despre congres, distinsul nostru interlocutor a avut deasemeni o apreciere generală la superlativ.

LIMBA ROMÂNĂ în contextul romanității

La universitatea din Lund, continuă d-sa, se lucrează stăruitor în domeniul limbii române. Astfel, se pregătește un dicționar româno-francez cu toate formele cuvintelor și cu indicarea pronunțării lor, care va facilita mult învățarea limbii române de către străini. Unul din doctoratele ce se vor trece acolo este al **Elsei Nilsson**, asupra exprimării relativității în limba română.

Printre congresiștii de renume a fost și prof. **Veikko Väänänen** de la Universitatea din Helsinki. D-sa păstrează de asemenea cele mai bune amintiri despre Iași, unde a participat la sărbătorirea centenarului Universității noastre.

În privința Congresului, ne-a declarat: „Congresul de la Barcelona din 1953 și cel de acum de la București sînt pentru mine cele pe care le voi ține îndeosebi în amintire, prin strălucirea lor. Acesta din urmă însă le întrece pe toate prin spiritul de prevedere cu care a fost organizat, prin primirea caldă și generozitatea românilor. Am vizitat România în 1956, călătorind de la Marea Neagră pînă în Transilvania. Peste tot am văzut o țară în plină dezvoltare. Am observat peste tot că se muncește asiduu: munca este titlul cel mai frumos al omului".

Prof. **Johannes Klare** de la Institutul de romanistică din Berlin — R.D. Germană care, cu cîțiva ani în urmă a vizitat Iașul, a binevoit să ne încredințeze următorul text:

„Limba română are pentru toți romaniștii o importanță deosebită: cercetarea numai a limbilor romanice occidentale (inclusiv limba italiană) duce în multe domenii la o cunoaștere incompletă a stării de fapt istorice cu privire la soarta limbii latine, limba cuceritorilor romani. Ca limbă laterală a Romaniei numai limba română a păstrat în multe privințe trăsături esențiale ale limbii latine. Acești factori scapă, dacă limba română nu este inclusă de romaniști în preocupările lor.

În afară de aceasta, limba latină vulgară din Peninsula Balcanică, datorită conviețuirii cu alte populații, — ceea ce a dus la interferențe de limbă în perioade bilingve, — a dezvoltat trăsături specifice. Influențe de substrat, adstrat și suprastrat n-au putut atinge romanitatea limbii române, în pofida unor influențe.

În sfîrșit, trebuie să menționăm contribuția deosebită a lingviștilor români, după 1944, la metodologia lingvistică și la teoria limbii. Poziția internațională a lingvisticii românești a găsit confirmarea așteptată de multă vreme, prin organizarea de către Societatea de lingvistică romanică a celui de al XII-lea Congres de romanistică la București.

Romaniștii din România Socialistă au rezolvat în mod strălucit sarcina de onoare pe care le-a încredințat-o Societatea de lingvistică romanică. Congresul de romanistică din București, va ocupa un loc de frunte în istoria congreselor de romanistică".

În termeni asemănători ne-a vorbit despre Congres și prof. **Blochwitz Werner**, de la Institutul de lingvistică romanică din Berlin, R. D. Germană. Și d-sa a vizitat Iașul. Cunoștințele pe care le are asupra țării și poporului nostru precum și impresiile generale pe care i le-a lăsat desfășurarea actualului Congres internațional de romanistică „au sporit în mine rîvna", — a conchis d-l Blochwitz Werner, — „de a studia temeinic limba dumneavoastră".

N-am putut sta de vorbă mai mult cu prof. **Bruno Migliorini** de la Universitatea din Florența. În afară de impresiile pozitive pe care le păstrează asupra Congresului, d-sa a fost bucuros să constate ecourile pe care le au la noi lucrările d-sale științifice, printre care **Storia della lingua italiana**, recenzată în 1965 și în Anuarul Centrului de limbă, istorie literară și folclor, editat de Filiala din Iași a Academiei.

Prof. **Gianfranco Contini**, de la aceeași universitate, de asemenea ilustru participant la congres, și-a manifestat plăcerea de a găzdui în coloanele revistei **Studi danteschi**, al cărei director este, contribuții românești. Ne îngăduim a consemna aici că ne-am angajat cu un articol mai dezvoltat asupra reminiscențelor dantești în opera lui Eminescu.

Printre alți italieni am întîlnit la Congres pe profesorii **Ruggero M. Ruggieri**, veche cunoștință de la Universitatea din Roma (1938), **Giuliano Queirazza** de la Universitatea din Torino și pe **Mariano Baffi** de la Roma. Ne place să încheiem această relatare succintă, cu cuvintele ultimului:

„Am participat cu viu interes la cel de al XII-lea Congres International de filologie și lingvistică romanică, ce a avut loc la București de la 15—20 aprilie.

Nu este pentru prima dată cînd vin în România, unde am fost timp de mai mulți ani profesor de italiană și unde am venit toamna trecută pentru a lua parte la al X-lea Congres internațional de lingvistică.

Lucrările Congresului s-au dezvoltat într-o atmosferă de vie cordialitate, și la un foarte înalt nivel cultural, astfel că pot afirma că acest Congres va avea un ecou ce nu va putea fi ușor uitat. Am avut prilejul de a revedea mulți prieteni pe care îi cunoscusem anterior, și cu care am putut schimba idei și opinii.

La acest Congres am fost prezent cu comunicarea **Umaniștii italieni și latinitatea limbii române**, în care am încercat să pun în evidență ceea ce au afirmat cărturarii noștri din secolele XV și XVI despre latinitatea limbii și a poporului român. Am menționat nume deja cunoscute, cum sînt Bonfino, Poggio Bracciolini, Flavio Biondo, Centorio degli Hortensi și alții mai puțin cunoscuți, ca de exemplu Filippo Bonaccorsi. Aceasta, ca să nu mai vorbim de scriitorii noștri din Trecento, precum Brunetto Latini, Iacopone da Todi, Giovanni Villani, care și ei amintesc de teritoriile de pe tărmul stîng al Dunării și de populațiile care locuiesc acolo.

Plec din nou din România cu cea mai bună impresie despre felul în care a fost organizat Congresul, și sper să mă pot întoarce nu peste mult timp în această țară să vizitez și alte orașe ca Iași, Brașov, Alba Iulia, unde am avut ocazia să stau în timpul vizitelor mele precedente".

Mulțumind tuturor congresiștilor care ne-au onorat cu aceste interviuri, le trimitem salutul nostru cordial.

Conf. univ. Șt. Cuciureanu

[1] Prof. Lombard a ținut cu tot dinadinsul să trecem aici numele prof. Gavril Istrate și al semnatarului acestor rînduri.

În fotografii:

prof. Carlo Tagliavini, prof. Herman Joseph și prof. Eug. Coșeriu (stînga); prof. Gianfranco Contini și conf. univ. Șt. Cuciureanu (sus).

DELAVRANCEA—CRITIC DE ARTĂ

Nuvelistul cu stil plin de culoare ; pamfletarul sub sarcasmul căruia s-au prăbușit covîrșiți atîția contemporani prestigioși ; autorul pateticului monument înălțat lui Ștefan cel Mare in trilogia Moldovei ; oratorul scăpărător, primit și petrecut în ropote de aplauze la Ateneu, la Dacia, la Sărindar, în Ploiești, T. Severin ori în sala Sidoli din Iași ; apărătorul țăranilor răsculați, în fața curții cu juri din Bacău, al lui Caragiale, acuzat de plagiat, al lui Socolescu, socotit incendiator ; academicianul teoretician al folclorului, slăvind pe marele creator anonim, a rămas în amintirea celor ce l-au cunoscut un artist plurivalent, vibrind intens în fața variatelor aspecte ale sublimului din natură și exprimîndu-și înflăcărat admirația sau revolta prilejuită de o capodoperă artistică sau de imitația stîngace și pretențioasă. In asemenea momente, ființa lui Delavrancea radia lumina extazului sau dogoarea unui geniu răzvrătit.

Cu ochiul său selectiv pentru nuanțele cromatice și pentru valorile expresive ale planurilor perspectivei, cu mîna sa ce modela uimitor lutul ori desena „roata istoriei" (publicată de Hasdeu, chipul lui Anton Pann, autoportretul din 1885 și alte peste șaizeci de desene, ar fi putut deveni, cum credea Nicolae Grigorescu, un artist plastic. Dar Delavrancea n-a putut renunța la atîtea alte direcții care solicitau multilaterala sa înzestrare, spre a se dedica numai artelor plastice și s-a mulțumit să contemple realizările marilor maeștri naționali și universali și să-și exprime părerile despre ele, cu plasticitatea unui pictor în cuvinte.

Vibrația spontană în fața capodoperelor artei plastice universale o întîlnim frecvent și foarte de timpuriu în corespondența lui Delavrancea. Din prima sa vizită la Muzeul Luvru, Gioconda lui Leonardo da Vinci devine pentru Delavrancea o „a doua conștiință", călăuză morală și artistică de-a lungul a patru decenii. In fața ruinelor Partenonului, mărturisește că l-au năpădit lacrimile. Contemplarea pinzelor lui Millet, Delacroix, Corot și Courbet — dintre pictorii francezi — ale lui Rembrandt sau ale celor mai de seamă pictori ai Renașterii italiene, a dezvoltat o imaginație neobișnuită și a mărit capacitatea de percepție a lumii în nuanțe cromatice și în variata intensitate a luminii care scaldă peisajele și chipurile.

Primele sale cronici plastice datează din 1883, cînd, sosit de trei luni la Paris, Delavrancea se declară victima „urgiei de culori" a celor 3263 de tablouri expuse în „Salonul 1883" din Palatul Industriei de pe Champs Elysées și trimite ziarului România liberă zece foiletoane. Semna Argus, dar cele zece cronici sînt mai puțin importante prin analiza întreprinsă asupra cîtorva tablouri, cît prin teoriile expuse de Delavrancea despre artă în general și despre pictură în special.

Trecuseră abia șapte ani de la expoziția în care Manet prezentase tabloul „Impression au soleil levant" care avea să dea numele celui mai puternic, mai contestat și, în același timp, mai admirat curent modern în pictură. Deși în „Salonul 1883" din Paris nici unul dintre pictorii de prestigiu ai impresionismului nu expusese vreo pînză, în privirea generală ce o face asupra diverselor școli și curente în pictură, Delavrancea încearcă să-i definească principiile fundamentale. Formula impresioniștilor nu-l surprinde, dar o consideră nerealizată, după pînzele expuse la Salon, iar tendința naturalistă a unora dintre artiști, o combate hotărît, deși în literatură i se pare acceptabilă.

„Realism (cu sensul de naturalism, n.n.) în pictură, primim cu o condiție : să nu dezguste..." și Argus — Delavrancea sugerează că dezgustul ar anula orice alt sentiment în fața operei de artă plastică, eternizînd un aspect care produce oroare umanității. Analizînd tabloul intitulat „L'Alcool" de Beaulieu, Argus scrie o pagină de violent naturalism : „Un om în culori puternice, crude, gros așternute, tînăr sau bătrîn, nu importă, alcoolizat, carnea de-o culoare închisă se descompune și crapă pentru a se răzbuna în dungi putrede ; mîinile zbîrcite, uscate, cad epileptic pe niște picioare care n-au îndestule zdrențe pentru a le acoperi murdăria ; deștele se încovoaie ca niște falange de schelet ; privirea stinsă nu exprimă decît un singur dor : gheață pentru a-și stinge văpaia aprinsă din pîntecele sale vitriolate. Inepția, brutalitatea, omul-fiară, cea mai exagerată strofă dintr-o nevroză de Rollinat, este exprimată nu printr-un colorit fără păcat, ci printr-un curaj ce, drept vorbind, este singura calitate a tabloului".

Făgăduise o suită de cronici privind sculptura din muzeele Parisului, dar, cu elaborarea primelor sale nuvele, trimise ziarului România liberă, acest proiect este amînat sine die.

Din 1884, cronicile sale trec în revistă realizările primilor noștri artiști plastici, remarcînd pe sculptorii Ion Georgescu și Valbudea, pe A. D. Mirea, Juan Alpar, marinele lui Eugen Voinescu, peisajele lui Vermont și Obedeanu.

Semna tot mai des Viator, suplinind cu bogata sa fantezie de scriitor și de virtual pictor calități care adesea lipseau tablourilor analizate și făcînd astfel din cronicile sale mai mult niște descrieri artistice ale unui lirism exploziv, decît analize obiective.

Ceea ce face, însă, gloria lui Delavrancea în domeniul cronicii plastice, sînt paginile în care analizează pînzele lui Nicolae Grigorescu și ale lui Ion Andreescu.

Prieten și adorator al marelui Grigorescu, Delavrancea îi copiază pînzele primite în dar, îi scrie scrisori încheind mișcător : „Îți sărut mîinile sfinte", și-l privește mut de admirație cum transpune pe asprimea pînzei cenușii viața însăși, încărcată de atîtea nebănuite semnificații, doar cu ajutorul cîtorva culori. Și Delavrancea caracterizează succint, în basorelief verbal, arta geniului monografist cromatic al vieții poporului nostru: „Carele, mulțimea, înălțimea, turmele, pădurile, se duc sau se apropie, nu numai prin formele lor crescînde și descrescînde, ci mai ales prin intensitatea și stingerea cromatică a tonurilor, de la vigoarea din primele planuri, și pînă la visul aerian din fundul transparent, adeseori misterios ca o poartă a infinitului. Și cum în lume nu e nimic care să nu fie și banal și poetic, adevărat și în banalitate și în partea poetică, era firesc ca cel mai nobil artist al României să privească realitatea în frumusețea și farmecul ei, în acea lumină care pune în relief caracterele esențiale, și în acea mișcare care o însuflețește de cea mai intensă poezie. Și ne-a făcut să înțelegem ceea ce noi vedeam numai, înălțînd cerul, depărtînd munții, adîncind văile, eterizînd zarea, ușurînd formele în fluiditatea atmosferei, ritmînd mișcările, simfonizînd culorile. El a definit sufletul poporului și a glorificat natura patriei".

Trecuseră cinci ani de la moartea lui Ion Andreescu și nimeni nu se încumetase să decreteze genialitatea lui, cînd Delavrancea, în două articole consecutive, se apleacă asupra vieții și creației sale, spunînd :

„Iacă un artist mare a cărui întreagă viață a fost consumată de focul artei și de frigul mizeriei. Priviți Pădurea de fagi a lui Ion Andreescu și nu uitați că a murit de mizerie. Printre trunchii înalți și groși, puși acolo cu o vigoare neobișnuită la noi, rară și la străini, vederile ți s-afundă ca și cum într-adevăr ar privi printr-un făget bătrîn. Iluzia artistică este desăvîrșită... Elocința culorilor, care trec din argintiu prin fumuriu și cenușiu pînă la negru, aici este mai fermecătoare decît în realitate. In pămîntul de o realitate covîrșitoare, rădăcinile se înfing atît de energic, cu atîta pornire, încît acești fagi bătrîni n-au să se teamă de vijelii".

Și Delavrancea îl caracterizează pe Ion Andreescu „artist, poet și fiziolog al plantelor, cu o intuiție de geniu pe care numai artiștii extraordinari o pot avea", încheind emoționant: „Și cînd te gîndești că acest maestru extraordinar a murit sărac și nebăgat în seamă, nu te poate deloc consola moartea prematură a geniilor din alte țări. Alte popoare au avut și pe alții, s-au mîngîiat cu alții, noi am pierdut pe toți peisagiștii noștri în Andreescu... Andreescu a murit de sărăcie : e moartea cea mai demnă pentru un artist de caracter și cea mai rușinoasă pentru o societate cultă".

Cronicarul de artă Argus — Viator — Delavrancea a fost un suflet sensibil a cărui vibrare se concretiza în formule pline de culoare și de căldura sincerității. Paginile pe care i le-au inspirat îndeosebi pînzele lui Grigorescu și Ion Andreescu, sînt capodopere ale genului, cu multiple valențe și implicații sociale și patriotice, meritînd să stea în fruntea unei antologii a speciei pe care Delavrancea a ilustrat-o printre primii în literatura noastră.

Emilia Șt. Milicescu

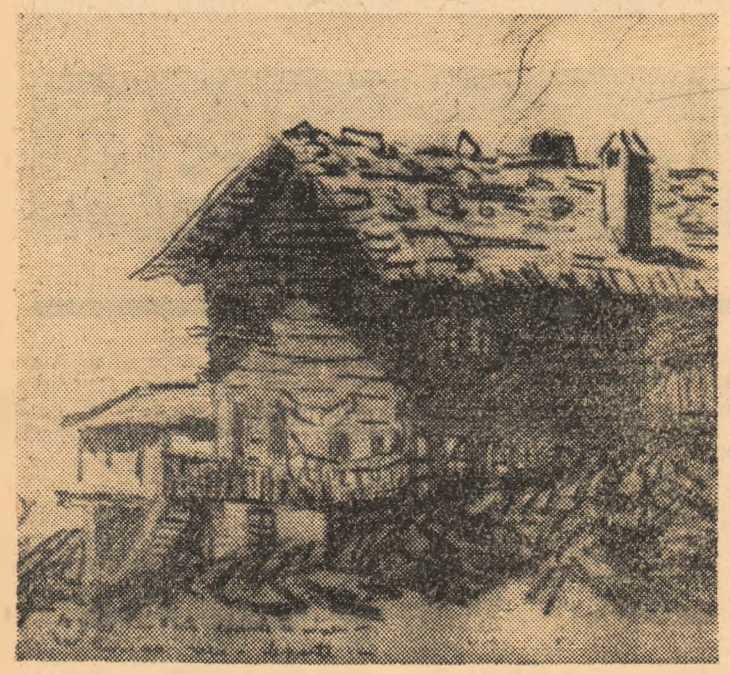

Casă din Elveția.

Ziaristul Timoleon Pisani.

— desene de **Delavrancea** —

puncte

PREMIILE U. A. P.

Printre cei recent premiați de către Uniunea Artiștilor Plastici, pentru activitatea creatoare din anul 1967, se află și artiștii ieșeni *Victor Mihăilescu-Craiu*, (premiul special pentru activitatea în cadrul filialei U.A.P. Iași), *Adrian Podoleanu* (premiul III pentru pictură) și *Hristofenia Cazacu* (premiul I pentru scenografie).

VICTOR MIHĂILESCU-CRAIU

De peste trei decenii, Victor Mihăilescu-Craiu este prezent în expozițiile românești, cu pînze în care, nedezmințit, omul de suflet, candidul artist ni se dăruie în acea sinceritate pe care numai credința în frumusețile nepieritoare ale naturii o poate naște.

Intreaga operă a lui Craiu ne-o însușim mintal, ca un fel de contopire a tot ce mișună pe pămînt cu natura însăși, așa încît chipurile oamenilor pictați de el și trapurile cailor săi și florile, toate acestea sînt colonade ale naturii sale, cum arborii sînt colonade ale pădurii. Mirarea în fața diversității naturii este o realitate palpabilă în opera lui Craiu, realizată nu printr-o copiere harnică, ci printr-o înțelegere superioară a dialecticii moderne artist-natură. In pictor se contopesc mari calități de veritabilă omenie, cu rafinate puteri de sinteză.

Pictura lui Craiu stă sub zodia celor mai bune tradiții ale picturii românești, de pildă sub aceea a lui Ștefan Dimitrescu, din care a preluat creator culoarea de scoarță moldovenească cu brunuri și verzuri surdinizate atent, dar și tematica socială, orientarea către om, către întristările și bucuriile sale. Premiul special al acordat artistului pentru activitatea depusă anul trecut în cadrul filialei ieșene a Uniunii, încununează, de fapt, o trudă nobilă, de-o viață, închinată frumosului și dragostei de oameni.

ADRIAN PODOLEANU

Ca și la Craiu, dar privită dintr-un alt unghi, natura înseamnă pentru Podoleanu o inepuizabilă sursă de soluții plastice, care-i oferă garanții în urmărirea adevărului artistic.

Podoleanu este atras de spațiul deschis al luncii, al Deltei, populat de ape care nu știi unde lasă loc pămîntului și unde stăpînesc ele cu adevărat, cu sălcii rotunde, cu stufărișuri de un verde crud, cu puncte pescărești, pline de vrajă, ca într-un tărîm nou descoperit. Acuarela lui Podoleanu e diafană, cu planuri colorate suav, care se întrepătrund într-o osmoză liniștită, făcută parcă să astîmpere în noi setea de liniște și de echilibru. Și în pictură și în acuarelă, forma păstrează totdeauna un echilibru clasic, gama e luminoasă și liniștită. Podoleanu e și un pictor al orașului, al ulițelor care mai păstrează stinse ecouri din vremuri vechi, cu hanuri, cu parcuri vegetînd sub lințoliul zăpezii, cu blocuri cochete și odihnitoare.

Premiul acordat recent de către Uniune îl găsește pe artist în plină afirmare a talentului, un talent susținut de o muncă asiduă și de un mare respect pentru valorile tradiționale ale artei românești.

G. V.

HRISTOFENIA CAZACU

Sala Dalles găzduia cu un an în urmă o mare expoziție de scenografie care oferea publicului posibilitatea unui contact nemijlocit cu munca de creație a scenografilor noștri. Printre expozanți se afla și tînăra scenografă Hristofenia Cazacu, autoarea unor soluții plastice de o rară frumusețe pe scena Operei ieșene.

Schițele cu care artista se prezenta la Dalles erau destinate spectacolului „Boris Godunov". Ele dovedeau o măiestrie certă în îmbinarea elementelor formale de o simplitate cuceritoare, cu gama de culori de o rigoare demnă de buna tradiție a vechilor fresce răsăritene. Pe același panou mai figurau și schițe la *Viforul* lui Delavrancea, montat apoi în cetatea de scaun a Sucevei, în cadrul natural al acesteia. Aflată în pregătirea unor noi spectacole („Lunga călătorie a zilei către noapte" de O'Neill, „Luceafărul" de Delavrancea, „Faust" de Gounod) artista primește cu legitimă emoție distincția acordată de Uniune.

N. D.

ȘTEFAN DIMITRESCU

Se împlinesc 35 de ani de la moartea lui Șt. Dimitrescu. Un accident aparent stupid a frînt o carieră în plină strălucire. Tragismul acestei întîmplări a fost sintetizat în mai 1933 de Mihail Sadoveanu, prieten și admirator al artistului dispărut :

„Curatul și delicatul Șt. Dimitrescu și-a început încă din copilărie o neagră suferință, pe care numai artiștii săraci o cunosc. Arzînd și cheltuindu-se necontenit, băiatul cel necăjit din Fălciu a ajuns însfîrșit în fruntea școlii de belle-arte ieșene. Se părea că soarta îi îngăduie să zîmbească într-un liman de liniște și să-și ocrotească familia și talentul. Dar, în această primăvară, dureri vechi au răspuns în ființa lui șubredă. Ceeace pare un accident e sfîrșitul celor începute demult, încheierea unei lungi mucenicii. Astfel, de multe ori primăverile ne întristează și ne răpesc ceeace ni-i drag".

Șt. Dimitrescu a adus în pictura românească un sunet aparte, un sunet numai al lui : sobrietate de mijloace în exprimarea unui fond de clocotitor umanism. E pictura luată la modul cel mai serios cu putință, arta combativă. In spatele asprimii tematice pulsează inima artistului, sensibilă deopotrivă la frumos și la durere omenească.

Pe aceeași linie s-a situat omul și profesorul Șt. Dimitrescu. Pentru caracterizare, vom cita un pasaj din întîmpinarea sa la un articol al prof. Paul Bujor. E vorba de o discuție publică purtată în ianuarie 1933, pe marginea expoziției anuale de plastică și în care Șt. Dimitrescu ia apărarea lui N. N. Tonitza și a unor tineri pictori ieșeni :

„Aș înțelege să mă anatemizați pe mine, să mă puneți la frigare pe lamele dvs. din laborator, da, domnule profesor, să mă faceți chibrit, lampă, orice vreți, dar ce aveți cu artiștii ieșeni de-i tratați așa de maștere ? De ce-i luați de urechi pe tinerii artiști care abia-abia au de-o țigară de pe urma tablourilor și mai ales aici, la Iași, unde ocazia de a agăța pe peretele unei expoziții onorabil prezentate era pînă acum aproape o utopie ?".

Generația căreia îi purta de grijă atunci Șt. Dimitrescu e astăzi în plină realizare, ducînd mai departe crezul artistic al maestrului.

MIRAJUL ÎNSEMNELOR

Există în creația populară o neîncetată chemare între culoare și insemn. Căci limbajul suprafețelor cromatice, monoton și de adîncă primitivitate, care închidea în sine văluri nebuloase de gîndire, s-a cerut de la o vreme potențat cu luminișuri noi, iscate din încordata sforțare spre înalt. Mărunta înțelegere a omului străvechi se deschide astfel spre ordinea terestră și cosmică subsumată celui mai obișnuit cadru de familiaritate. Nu mîndrie sacerdotală și nici hieratism scenic trebuie să descifrăm în reprezentarea omului pe verticală, în vecinătatea astrelor și a poamelor, ci mai curînd grija gospodărească și modestă de a avea lîngă brazdă și stină cele trebuitoare ca hrană și spirit. Cerul ia chipul pămîntului și amîndouă devin casa și grădina săteanului, cum observa Ovidiu Papadima în O viziune românească a lumii, lucrare, din păcate, prea rar citată. Aceasta confirmă ideea că, adesea, cele mai neveridice improvizații, care fac deliciul fanteziei neastimpărate, se constituie din elemente perfect concrete și observabile. Nu vorbim numai de sfînta Vineri, femeie de țară ce-și duce viața într-un bordei sărăcăcios, de sfîntul Petru cu „firea sa cea omenească", de moș Crăciun, gospodar cuprins de tip patriarhal. Iată mai curînd păstorul ce privește cum steaua ce-i poartă numele se amestecă printr-o ciudată răsturnare de perspectivă cu vîrfurile brazilor. Mintea lui nu zboară în transcendent și nici într-o cosmicitate abstractă. Îndemnat de singurătate el prinde chipul stelei pe fluier sau la cingătoare și cîntă o doină cu gîndul străluminat de amintirea unei fete frumoase. Iată plugarul plecînd dimineața să însămînțeze cîmpul. Soarele, la fel de harnic, îl întîmpină pe cale cu voie bună și atunci omul îi încrustează chipul cu recunoștință pe jugul boilor. Este o întreagă mitologie în insemne. Poveștile, legendele, credințele cu circulație orală și cunoscute de noi din colecții și reviste se transfigurează sub chipul criptic al motivelor pe alesături, ceramică, ouă încondeiate etc., tălmăcînd aceleași rosturi omenești.

Surprindem aici o lege generală tipică și de extremă importanță pentru poetica folclorului. Este vorba de migrația motivelor în cuprinsul tuturor compartimentelor sale. Energia cu care se face acest circuit ne convinge de vitalitatea fiecărui sector de artă în parte și ordinea ierarhică avută în viața istorică. Colinde, scoarțe, crestături, categorii diferite prin modalități proprii de constituire și comunicare se încorporează în aceeași unitate stilistică datorită circuitului unic de motive care le străbate deopotrivă. Faptul devine perfect explicabil dacă ne gîndim că ele pornesc din aceeași practică și cugetare.

Desigur că nu putem merge pînă acolo încît să urmărim fizionomia fiecărui izvod poetic sau asocierea seriilor de motive. Într-un domeniu artistic unde contaminările și interferențele sînt atît de frecvente, operația ar fi simplistă și plină de riscuri. Totuși Al. Tzigara-Samurcaș venea cu o ipoteză care nu trebuie nesocotită. Astfel, el observa o mare asemănare între străvechile statuiete de lut și portul popular contemporan. Semnele nu erau incizii de tatuaje pentru că ele nu și-ar fi găsit explicația în cadrul unui ritual ca cel al caloianului, ci desene de izvoade. Așa putea fi recunoscut de pildă șiragul de colți de lup purtat ca talisman și distincție vitejească sau deveneau inteligibile unele motive solare. Pe de altă parte, cum dacii erau iubitori de podoabe strălucitoare, după secătuirea tezaurului de către cuceritorii romani, în amintirea aurului desenau direct pe pînza de în modelele obiectelor, altă dată însemne magice detașabile. De aceea lucirea solară a portului s-a perpetuat din generație în generație și poate fi încă regăsită, de data aceasta ca practică artistică, pe întreg cuprinsul fostei Dacii. Nu interesează aici în ce măsură se susține acea ipoteză, la care, de altfel, subscriem, ci faptul mult mai elocvent în perspectiva discuției noastre privind situarea motivelor folclorice. De altfel totdeauna pe statuietele primitive, fie că este vorba de tatuaje, fie că se disting ca izvoade, însemnele se aglomerează pe umeri, în jurul gîtului și pe piept. Cazul portului popular nu este izolat. În diverse colinde, chipul păgîn pe care îl numim moș Crăciun se aseamănă pînă la amănunte cu statuietele ritualice sau portul străvechilor daci. El are vestmîntul de obicei împodobit cu stele mărunțele la mîneci, soarele în față și doi luceferi pe umeri. Cît privește Ileana Cosînzeana din basme, frumusețea ei face să se creadă că este ruptă din soare sau alteori „la soare te poți uita, dar la dînsa ba". Amintitul tip de portret a devenit atît de general și obsesiv în gîndirea populară, încît într-un basm cules de Al. Vasiliu este atribuit și unui cal: „Doamne, măi calule, frumos mai iești! Și cum n-ai fi frumos, dacă ai soarele în piept, luna-n frunte, stelele-n spate" (Povești și legende, 1928, p. 158).

Iată așadar indicii sigure care dovedesc perfecta circulație a însemnelor în diverse compartimente folclorice, așezînd în cîmpul unei experiențe artistice unice, fie basme, fie vestimentație. Cît privește distribuirea motivelor sau însemnelor, fără îndoială că ele se ivesc în acele spații cu totul distincte, jugul boilor, poarta, umerii, și care evident, vor fi fost solicitate ritualic. Acolo se adunau și culorile și desenele. Bănuim că dialogul perpetuu dintre culoare și insemn a sprijinit fixarea tipurilor de ornamente. Căci așa se explică de ce culoarea roșie se însoțește cu motive solare, în vreme ce negrul rămîne în izolare tabuistică sau, în cel mai fericit caz, se lasă invadat de insemne de bun augur, pentru atenuarea semnificațiilor malefice, ca un corectiv impus cu energie și demnitate.

Ca și în cazul tripticului cromatic alb-roșu-negru cînd erau cultivate culorile fundamentale, semnele au avut inițial contururi inteligibile, din aceleași motivări ritualice. Destinul celor două categorii de limbaj a fost, însă, total diferit ulterior, prefigurînd experiențe ale artei moderne. Culorile, de pildă, au căpătat luciri expresioniste, iar însemnele s-au abătut spre albia abstracționismului și ermetismului. Exemple, pentru primul caz, ne oferă covoarele, colindele și descîntecele, aplicîndu-se și aici cunoscuta lege a circuitului cu valoare unificatoare, despre care am mai vorbit. Broderiile în lemn și pe pînză, ouăle încondeiate, anumite părți din descîntece, colinde, legende și chiar balade capătă transfigurări criptice, greu de dezlegat chiar și de membrii colectivităților patriarhale. Dar niciodată arta folclorică nu a devenit un gratuit joc de linie și culoare întrucît fiecare ornament și-a păstrat și după faza ritualică semnificația și fizionomia proprie a cărei „cheie" este bine cunoscută de către cei care practică arta respectivă. Doar în timpurile moderne, din motive bine cunoscute, cele mai multe ramuri ale folclorului își pierd siguranța schemelor tradiționale, ca atare culorile și insemnele, chiar linia tiparelor la costume cade în zona unor amestecuri regretabile. O recentă expoziție (în sala Victoria) a dovedit că vestmintele femeiești sînt cele mai sensibile la asemenea compromisuri, în vreme ce portul bărbătesc, exceptînd cămașa de mire, ori sumanele, rareori se abate de la bunele deprinderi, ca și ceramica.

Însă ereziile pomenite trebuie separate de elementele expresioniste, abstracționiste sau ermetice. Căci acestea din urmă, uneori vag infiltrate, alteori hotărît exprimate, conferă atribute cu totul particulare întregii creații anonime, chestiune de care ne vom ocupa altă dată. Oricum, este neîndoios că o cămașă împestrițată cu mărgele strident colorate sau cu nasturi de fabrică, va deștepta hotărîte dezaprobări, pe cînd o colecție de ouă va ispiti cu desenele mărunte și închise ca sens pentru omul din afara mediilor folclorice. Dar țăranca din părțile lui Artur Gorovei știe să citească în acele izvoade străvechi. Pentru ea cercul este soarele sau plugul sau jugul boilor, din spirale, puncte, linii anume, adunate, cuburi, triunghiuri tălmăcește existențe familiale. În acest fel se traduce, prin abstracții, însăși prezența omului, dînd consistență insemnelor. Căci oricine observă că imaginea concretă a ființei umane lipsește în aceste compartimente ale artei populare și faptul poate trezi nedumeriri dacă ne gîndim la proză sau poezie, unde lucrurile stau altfel. Însă deosebirea este cu totul formală. Ca și în cazul culorilor, prezența omului este sugerată prin asociere cu uneltele sale. Regăsim aici un principiu etic străvechi, de o nebănuită sănătate. Adică omul bun poate fi recunoscut după vorbă, după port și hărnicie și aceste calități se cuvin reprezentate prin semne. De aceea oricît de abstracte ar părea încondeierile de pe ouă, alesăturile sau crestăturile, ele rezumă întreaga experiență colectivă într-un limbaj de o mare simplitate. Cum motivele astrale sînt obsedante în arta folclorică, înțelegem cît de puternic este la noi cultul păgîn al soarelui. Însă noi sîntem un popor „al cerului de jos". Adică așa cum a fost tălmăcit de gîndirea iubitoare de concret a omului obosind pe brazdă sau la stînă, în mirajul de semne dintre pămînt și cer.

P. Ursache

Vasile Condurache : Două portrete

Mihu Vulcănescu

Cuneigrama lui Mihu Vulcănescu sugerează esența obiectului, a peisajului. Este chiar esența acestora din care fenomenul este numai aparență. Arta lui devine astfel obiect independent, asupra căruia se poate discuta fără raportări la sursele realului.

★

În Venețiile sale descoperim o concepție virilă și subtilizată despre contemplație. Unul sau mai multe principii secrete generează atmosferă semnificată, vibrație și viziune afectivă precise. E în peisajele diurne ale artistului o tristețe infinitezimală a materiei. E starea ei perisabilă, surdina ancestrală a plînsului bacovian, predominate și propulsate de supremația acvaticului. O uzură a timpului parcă ros de sine însuși se răspîndește în spațiu, sau densifică un spațiu, ca pulberea de cărămidă neagră. Clădirile par edificii friabile (și nu din pricina hașurului inextricabil). E, pretutindeni, o nisipozitate a timpului. Maiestos nu e nici decît Okeanos, mereu „în floarea tinereții". El domină planturos, — masă enormă și grea, — peste fîrmuri de cupole și nivele (Canal Grande, Puntea Academiei, Chioggia). *Împingerea lor în lături pare monstruoasă, încăpățînată, plină de orgoliu. În* Venețiile *lui Mihu Vulcănescu devorația reciprocă dintre piatra umanizată și apa primordială, lupta tacită din adîncuri, sînt de o tristețe muzicală de învizibile fluxuri multicolore. Istoria nu mai este decît amintire. Una care se percepe liric, care nu se scufundă ci așteaptă neclintită să fie înghițită de Mare. Ca și în* Veneția *lui Eminescu, timpul se anunță și se aude pe sine.*

Intuiția cosmică a peisajului este și mai pătrunzătoare în uleiuri. Splendoarea cromatică a Veneției revine la inițial, în mod ciudat, noaptea. Doar noaptea lagunele, piețele, podurile, își dezvăluie contururile, suprafețele și mirajul. Sub atracția lunii se produc maree spectrale, cețuri istorice, sticlirile de oglindă ale apelor omniprezente. În ciuda culorilor fantastice de pe muri și ape, o senzație de alb platinat, de selenic rece, nemișcător și ireal stăruie. Contururile devin fluorescente, argintoase, smulgînd parcă o clipă peisajul din perisabil. Uneori un splendid palat non-figurativ, un San-Marco din tușe verticale discontinue, țîșnește din mare, smulgere din clepsidra albastră, absorbantă, a Mediteranei. E o tentație de zbor, o încercare de salvare din timp. Uleiurile lui Mihu Vulcănescu realizate într-o tehnică personală, ezoterică, cumulează o abstractă atmosferă de fabulos, în care basmele copilăriei au devenit nostalgie.

profiluri

Altul este stilul în peisajele din Viena, Praga, Roma, Arezzo, Bologna etc. Medievalul praghez impune peniței altă linie. Ea trasează duritatea de piatră a urbelor, arhitectura de cetate solidă a caselor. Esența lor e conturul, lumina, claustrarea, geometria zdruncinată de timp. În Roma *și* Arezzo, *peisajele au mai multă istorie. Artistul pare stăpînit de ea. El regăsește o vagă forță imperială în nocturnele Romei, din care bastioane eterne recîștigă efemere temerități. În rest, grandoarea antichității romane nu este decît prăbușire continuă. Muzeu temporar. Timpul se cațără pe ruine, așa cum apa macerează treptat fala Veneției.*

Contemplațiile lui Mihu Vulcănescu sînt ale unui poet. Cuneigramele pictorului relevă rafinament și senzualitate, abstracție și originalitate, inventivitate stilistică, într-un cuvînt, știință modernă. Percepția realului se face parcă auditiv, dar se transmite pensulei cu siguranță muzicală. O cheia sol e ascunsă în peisaj, în zidurile caselor, în vegetație. Ea singură iradiază o atmosferă orfică în funcție de loc și timp, în funcție, mai ales, de postura autorului. El nu depinde de subiect, ci acesta de el, de contemplația sa, de sensurile pe care le descifrează și apoi le incifrează în desen și pictură.

Astfel vorbesc și ilustrațiile la Il Gattopardo. *Stăpîn desăvîrșit pe implantările liniei infime în perspectivă, as spune, în special pe rosturile spațiului alb dintre linii evanescente, abia figurate, ilustrațiile la romanul lui Lampedusa sînt cele mai frumoase din cîte cunosc. Au spus-o și cronicarii diverselor reviste și ziare străine, care i-au comentat expozițiile din Italia, Austria* (Kroner Zeitung: *„poate face față oricînd unei comparații internaționale"*; Volksblatt: *„personalitate artistică foarte interesantă"*), *Franța și care i-au adus un succes necontestat.* (Volksstimme: *„artist neobișnuit de multilateral"*; Express: *„lucrările sale sînt de o asemenea maturitate tehnică și umană pe care nu o poți întîlni în fiece zi"*). *Alte ilustrații pot fi întîlnite în revistele noastre literare, dintre care se detașează deocamdată cele la poemele lui Blaga și Quasimodo.*

Mihu Vulcănescu e prezent aproape săptămînal în periodice precum este prezent și în expozițiile, colecțiile și cataloagele muzeelor din străinătate. Ilustrator a peste 100 de cărți românești, Vulcănescu este de pe acum „o tînără personalitate artistică" (La Stampa) *cu un temperament tanatic pentru grafică, pictură, muzică și poezie.*

M. N. Rusu

* Cf. *Luceafărul, Contemporanul, Gazeta literară* etc.

Iolanda Malamen
(studentă)

LEGENDĂ CU MINE

Și-atunci din vina păcii am căzut
cu vanitatea-n trimbițele morii.
Era o zi cumplită de-nceput,
a soarelui păscind la trap cu norii.

M-am îmbrăcat mai alb ca niciodată,
trecînd din zbor în zbor ca ne-mpăcații.
Venea din sud o stea decolorată,
ca să-mi împartă sufletul în rații.

De trei ori peste cap m-am răsturnat,
ca-n basmul cu neliniști ancestrale.
Un roib superb cu friu încoronat
m-a refuzat din mugete corale.

Nici Cosinzeană n-am putut să fiu,
căci smoala îmi sclipea în ochi cruciș.
Urla în mine viscolul pustiu
al cărții înțelese pe furiș.

Vai, făcătorii de minuni drapați
cu platoșele lor de nestemate,
vindeau la drum legende cu soldați,
de-mi podidea tot sîngele pe spate.

De-atunci ca o fantomă mă rotesc
și mă citește mama de cu seară
a fost pe-aici un vulture domnesc,
ce-a șchiopătat pe-o creștere de gheară.

VINOVAT PĂMÎNT AL TRANDAFIRILOR

La trei bătăi de han răscumpărări bogate,
cu silnicia verii vestind un pom rărit.
Și straniul Don Quijote în visuri decorate
între calvar și pașnic c-un fum încremenit.

Pe trandafirii oblici, ca ploile din vest
astimpărăm risipa seminței strămoșești,
să ne-ntrupăm sălbatic în clopotele, rest
ale stelarei treceri prin gropi sărbătorești.

Pămîntul despicat de meritele florii
în două lașități definitive,
orbecăiește taina de ziuă a candorii,
pe care-am aruncat-o iubirii corozive.

PATETICĂ

Ecouri, ecouri peste rămas bun,
alunecă împărtășit de moarte,
în marșuri promise nedrept la fanfare.
Disecați constelații căzute pe lume !

Diminețile schimonosite în paza de noapte...
Undeva se adorm bătrînii cu muzică...
Sfîrșește o dată pentru totdeauna,
înclinatul plan al melancoliei !

Iubirea părăsită ca o manta soldățească
pe-un cîmp prea plesnit, totuși,
și fluturi bleu, muritori fără ochi.
Iată, eu sînt religia casei !

ALERGĂTORUL

Semn eteric este corul pe voci nenumărate,
chiar dacă nu-l așteaptă zeițele cu sare.
Obișnuit să ardă cu gurile căscate,
acum, la furtul lui tace de-ndurerare.

Il mină sub uitare întrecerea de unul
făcîndu-și loc prin el cu degetele — sape.
Din tot ce-a fost nesincer se-ngreuiază scrinul,
alesului de fugă pe focul de aproape.

Cînd ore caraghioase mai scapă din minut
din torțe am, supleța genunchiului bolnav.
Cu flăcări disperate în ochii de temut
alerg așa ciudat pe minereu gîngav.

Ca roata mă așez încet pe veșnicie
și nu e fir de os, ca să-mi pășească nervii.
Prelungă sînt ; urîtă ca somnul pe trezie,
și palidă, ca greul de la sfîrșitul ierbii.

Alerg, alerg, mi-e frică de înapoia mea
căci nu se știe care ajuns e la sfîrșit.
Inmărmurită luptă doar nu mă poți trunchia,
la drumul de cuvinte, la pierderi de trăit !

Ce tragică minciună mi-a strecurat paharul
în mîinile căzute între pămînt și pradă ?
Șuvițele sudorii au fulgerat amnarul
că n-am ajuns întîia la stîlpul de paradă.

Marcel Bărăganu
(student)

PASIUNE

Tu, ulcior, cu freamătul umed
în pîntec,
eu nu ți-am dat mai mult
decît o parte din inimă
și mîinile mele
zdrobite de sudoare
și de cîntec.

ANA KARENINA

Așteaptă, doamnă, trenul următor,
căci te pîndesc din umbră roți perfide,
ori moartea ți-este primul ajutor
ce-n calea ironiei se ucide ?

Așteaptă, doamnă, încă un final,
căci roțile acelea-s prea rotunde ;
Oh, trebuia să mori la primul bal,
cînd prințul nici nu te putea pătrunde !

Iartă-mă, doamnă Ana, e tîrziu,
de-acuma vei călători mereu,
ori poate sînt nebun, și nu mai știu
drumul ce duce la castelul meu.

Desen de Corcaci

debut:

ADIA ROPALĂ

(studentă)

ROȘU DE SEPTEMBRIE

a) Arcadie merge de parcă s-ar juca de-a cerbul verde sau ar gîndi într-un ritm inedit: același pas se grăbește, țopăie pînă către mijlocul acțiunii, moment de cumpănă în care talpa tîrșie meditativ și foarte lent : ambele picioare boncăluiesc astfel incert pe luciul trotuarului avîntîndu-se surprinzător nu înainte ci în sus deși ansamblul căruia i se integrează legic are umerii aduși a jalnică înfrigurare.

Pe dinăuntru acrobatica e și mai temerară. Arcadie are indigestie sufletească și asta-i dă halucinații cu miros de patchouli și naftalină.

b) Arcadie a împlinit 28 de ani și iubește frumosul decorativ. Nu-i plac vechiturile dar îi dau o palpitație de interes și-l proiectează ca pe o trambulină cauciucată pe larga sofa cu perne capricios înflorate la gherghef a imaginației și-a deliciului fabulatoriu. Așa s-ar răsfăța și-n seara asta, seară ostenită în sine, ca o femeie, cu toate contururile moleșite, cu părul grunțuros și rău vopsit ca ramurile copacilor din grădina Ruxandrei. Arcadie scrîșnește și măseaua cu colțuri cariate îi ripostează prompt.

In nări i s-a strîns pulbere de molii și pudră ocre — Casa Ruxandrei...

Mătușile siameze, cu jupoane scrobite și nenumărate fuste de un negru vioi și luciu ca tabla, viguroase în ciuda celor 60 de ani de-atîta timp trecuți, mătuși spanchii, cu ochi mărunți și repezi... Ruda de categorie păcătoasă condimentată de la basma la tîrlicii musulmani cu mirosuri cristalizate, de sos cu ceapă, piper și dafin, ciorbă, ciulama, plăcinte cu brînză vîscoasă ca seul...

Și o mamă fragedă, transparentă, prea tînără, prea neastîmpărată.

Apoi fratele, blond, mare, lat în spate, mălăieț și naiba știe de ce — fleșcăit ca o pătlăgică trecută de copt.

Ruxandra nu-i arătase multă vreme „sectorul documentar", despre care pomenea doar cu o simplă batjocură parodistică.

Arcadie, pe de altă parte, refuză să-și închipuie realitatea unei asemenea case cu Biedermeyer scorojit și sufragerie oribilă, moștenită de la un neam zgîrcit, cu goblenuri, carpete, portrete de familie și lăzi demonic de atrăgătoare, lăzi încheiate în fierăraie ce le asigură nemurirea și castitatea.

O clădire-vagon cu pod împiclit de umbre, cu pivniță dubioasă ca o subterană medievală, cu cerdac potopit de buruieni agățătoare și verandă descleiată, cu grădina imensă crescută pe un fost cimitir, grădina întinsă pe o rînă, sfîrșind într-o văgăună tapisată umed cu mușchi și ghemotoace de flori vînăt-albăstrui.

c) Mușchii ușor atrofiați, reanimați, zburdă pe sub pielea devenită prea strîmtă, prea uscată, în tactul mersului zănatic în noapte. Incă puțin și se va zvîrcoli tot ca peștele pe uscat.

Arcadie e literat.

Are el ce are cu debutanții și-i bagă de vii în cazanul lui cu uncrop de leșie sperînd să-i scoată purificați și esențializați, morți sau contaminați de însuși geniul său.

Așa e el structural, vrea mereu să corecteze, să perfecteze, să mai și primească gratitudine pentru salahoria asta de misionar sadic. Debutanții îl ocolesc ca pe o Cassandră virilizată în lupta cu secolii. Poeții, mai șugubeți, îi trimit epigrame groase, prozatorii, mai discreți, îl desființează prin unchii și moșii academinizați, colegii îl bat pe spinare cu aerul hîtru al țăranului care descîntă de streche.

Arcadie nu-i băiat rău.

Se știe că e învățat, inimos, cam moralist, că are o fire de — zice el — neoromantic, caldă ca o amiază meridională, întredeschisă înnoirilor brevetate, visătoare de formule ce, purtîndu-i numele, să facă epocă, școală, curent.

d) Ca bărbat, Arcadie e atrăgător, simplu în linii, înalt, potrivit modei sobre cu note insolite: o cravată cu desen umoristic, niște butoni cu incrustații, din cei care stîrnesc obsesii, o pereche de șosete americănești din mătase pictate fioros.

Dar are o măsură strictă : ori șosete, ori butoni, ori cravată.

Arcadie intrigă prin ochii lui verzi-cafenii cu gene dese și priviri indiscutabil inteligente, priviri care pironesc la distanță de cunoscători întrale introspecției „obiectul" cercetării.

Cutele mistice dintre sprîncene și celelalte, bine tăiate de-a lungul obrajilor nuanța fildeșului nobil, îi dau și acea notă personal abstractă de distincție, concentrată mai ales în jurul buzelor cu rictus în colțul stîng.

e) Arcadie pare predestinat rolului de erou pe al doilea plan în aventurile erotice. Poate și fiindcă are oroare de trăiri integrale, de sentimente care te umplu de o sevă străină și te smulg din solul tău, agățîndu-te de un fir de vis în infinit, grăunte de patimă în hallo-ul sonor al Constelației Patetice.

f) Arcadie s-a mototolit în fotoliul de plastic și bea din sticla de gin destinată musafirilor. Zvîcnetul trupului s-a adunat în privirea sa interioară pînă nu de mult exersată ca instrument rece și precis, devenită acum o căutătură piezișă frîntă în oglinzi care refuză să mai reflecte idei. Zbuciumul acesta romantic premergător decisivei intrări în maturitate, merita desfacerea celui de al doilea pachet de țigări la mijlocul nopții.

g) Arcadie o vede iar și iar pe fata care se pregătește să moară în septembrie și nu surprinde în el alt regret decît un gest de impacienţă.

A fost între ei o dragoste fără primăvară. O idilă între două suflete goale.

Fata cu stigmat roșu de septembrie, fata cu zîmbet ca tăiat în coajă verde de nucă, fata cu mîini prelungi, frumoase ca două cupe pline de soare și mîngîieri, ea este vrăjitoarea de cuvinte, ea și nu el, cel care s-a știut, care s-a simțit predestinat să creeze, să-și supună **toate** cuvintele.

Nu-l adora nici măcar cu ironia dulce a Ruxandrei, pictorița. Se pomeniseră de-a lungul anilor, obsedați unul de altul, căutîndu-se cu aceeași intensitate cu care se respingeau, dar crezînd a-și ajunge. Ea, dăruită cu nervi, timp, suflet, cuvintelor ei, el, invidiindu-i condiția măruntă de funcționară și camera vastă cu mobilă deteriorată.

Pe masa cu hîrtie albastră sub cristalul ciocnit și pătat, se găsea, imprevizibil, provocînd un fior de plăcere pe șira spinării, o vază japoneză în care fata depunea surîzînd de tandrețe cîte o unică floare somptuoasă prin însăși această izolare regească. Își vorbeau mult, pînă la îngrețoșare, și fata care credea în cuvinte nu-i ascundea nimic din secretele acelui să-i zicem . . . „organism spiritual" cu atîtea plăgi, supurații și cusături, mai greu de suportat la lumina zilei decît cele ale cărnii.

Arcadie mișcă violent degetele de la picioare ca să alunge un cîrcel și țesătura șosetei cedează cu șuier metalic. (Fata o fi aiurind în așternutul cu flori roșii pe perne). Bea direct din sticlă și dibuiește nesigur o țigară după ce a stins-o pe cealaltă pe covorul sintetic. O înduioșare de om cumsecade l-a împins să-i vegheze imobilitatea de bolnavă cu povești delicate, chezășii de viitor, proiecte însorite. Fata avea nevoie să-l creadă, să-i zîmbească cu un fel de sfioșenie, să întindă mîna spre el și chiar să scrie pentru el anume.

Ruxandra, pictorița grațioasă și sănătoasă, copil, spiriduș și ispită, îl ducea de mînă pe alei vesele.

Fata din odaia cu cărți, manuscrise și doctorii deprimante îl aștepta veșnic și parcă totdeauna fusese acolo cu multe caiete resfirate pe plapumă, cu scrumiera la lungimea brațului și cu zîmbetul ei de penumbră, zîmbet de mugure care se deschide încrezător sub dezmierdarea luminii fierbinți.

Arcadie asculta înghițind abundenta salivă a răzvrătirii lectura plată a unei schițe admirabile.

Fata citea sacadat, gutural, total inexpresiv, dar Arcadie înțelegea în același timp cu sufletul tuturor cititorilor miracolul ivirii vieții din cuvinte tipărite în caractere convenționale ca și timbrul impersonal al glasului acestuia de bolnavă.

h) Ieri Arcadie a ucis o poveste și un legămînt oricum fără realitate. Pe urma lui a rămas o floare cu roșu viu și adînc, roșul florilor de septembrie.

Ruxandra l-a dus în casa ei veche . . . S-a sărbătorit apoi o logodnă la cafeneaua-bar-cofetărie de pe a treia colină a orașului sistematizat.

y) Din ce bea din ce se simte mai vulnerabil, mai bun și mai confuz. E un fluviu de milă în el numai că se zbate pe loc : și înainte și în urmă s-au închis zările și nu mai este decît o zmucitură în sus, deși sus a fost totdeauna pentru Arcadie — zidul.

Zorii de septembrie cad pe podele ca niște petale cu miezul roșu.

Strînge pleoapele să nu le mai vadă și adoarme.

z) Ca-n fiecare dimineață, la ora șapte fără zece, mama deschide robinetele în baie.

Mama miroase a cafea „Columbia" și a pîine de secară prăjită.

A intrat ca-n fiecare dimineață să potrivească radioul la un post cu muzică frumoasă și lină ca să nu-l trezească dintr-o dată pe băiat.

Fabrica de antibiotice Iași

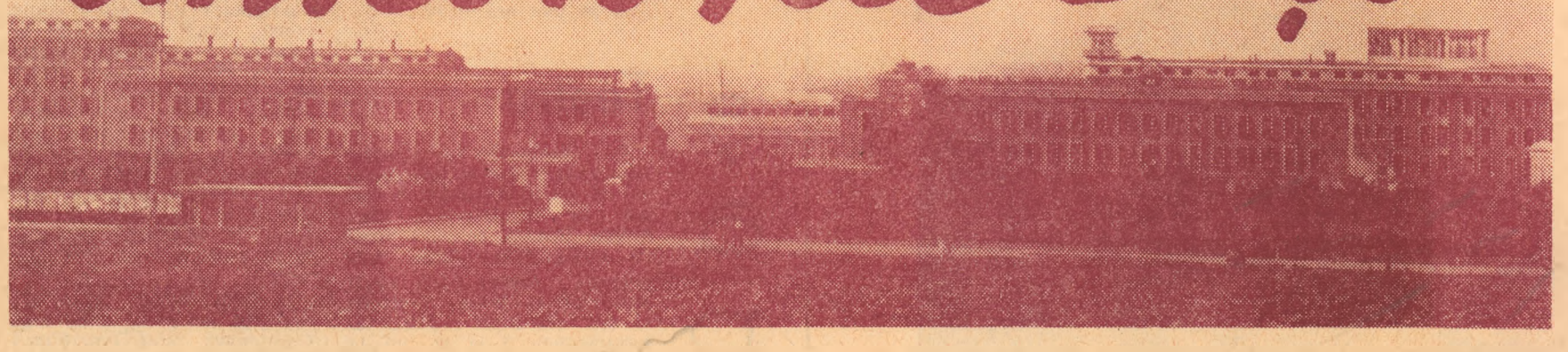

În cei 12 ani de activitate, Fabrica de Antibiotice Iași a realizat numeroase produse cu o largă aplicabilitate în medicină și în zootehnie.

Unanim apreciate în țară, produsele modernei întreprinderi ieșene sînt cunoscute și elogiate în străinătate, cucerind un binemeritat prestigiu internațional. În Italia, Olanda, Elveția, R. F. a Germaniei, U.R.S.S., Anglia, R. D. G., Iugoslavia, Siria, Ceylon, Pakistan, Israel, R. D. Vietnam, Turcia, Liban etc. pot fi întîlnite produsele fabricii ieșene.

În prezent se fabrică 80 de sortimente de antibiotice. Numărul lor va crește în anii viitori. Pînă în 1970, se vor asimila 40 de sortimente noi.

produse de uz veterinar:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

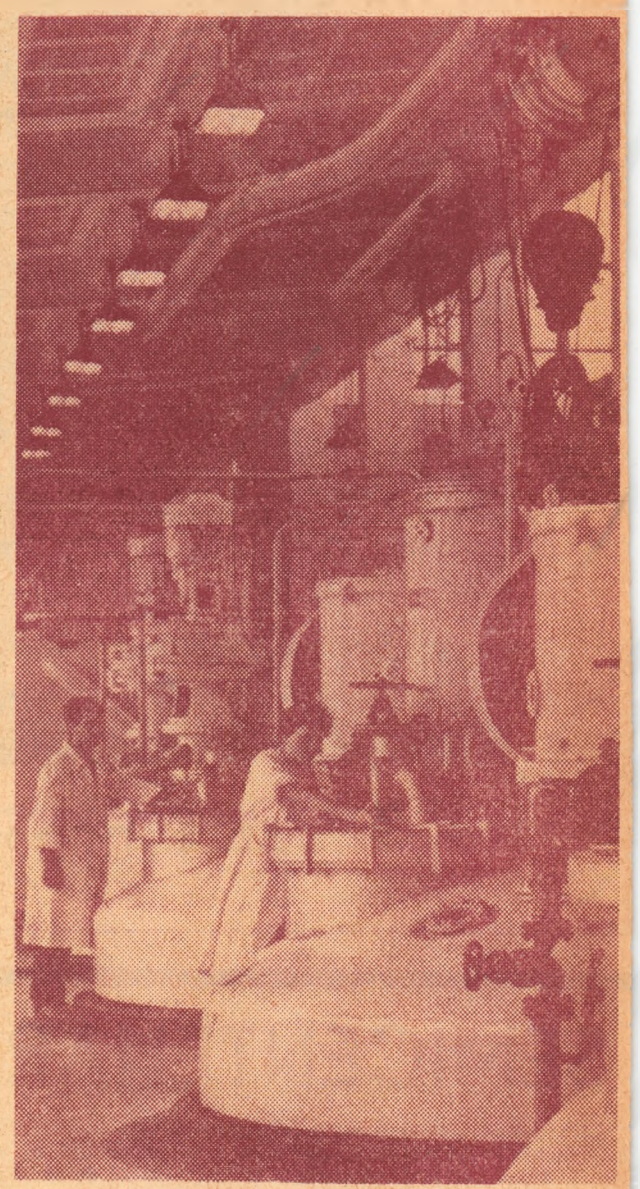

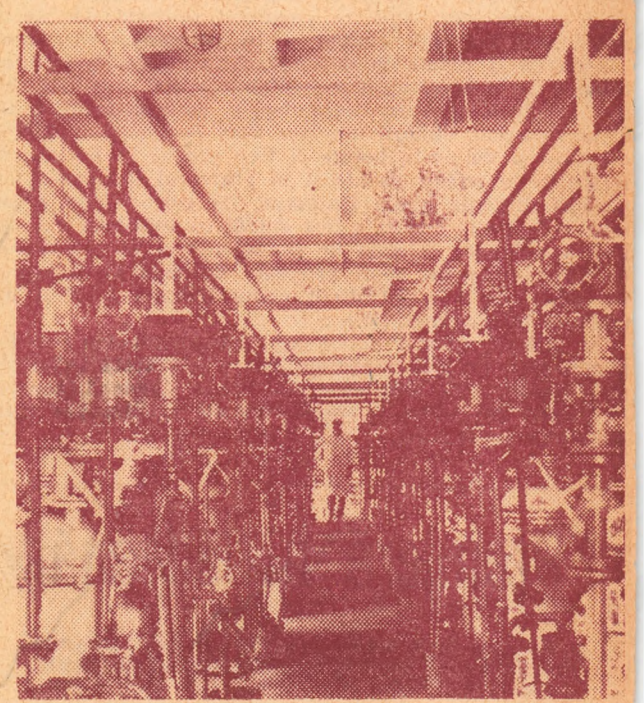

cronica publicitate

1.

STREPTOMICINA SULFAT

Streptomicina este o bază organică, cu structura chimică complexă. In practică se folosește sub formă de săruri, care sînt mai stabile. Fabrica o livrează sub formă de streptomicină sulfat și dihidrostreptomicină.

Streptomicina sulfat este o pulbere albă, cristalină, fără miros sau uneori cu miros slab, gust ușor amar, nehidroscopică, termostabilă. Foarte ușor solubilă în apă și ser fiziologic, este aproape insolubilă în alcool, cloroform, eter.

2.

PROPAMICIN

Indicații:

In afecțiuni acute și subacute produse de germeni sensibili la penicilină și streptomicină (stări febrile, anghine, pneumonii, peritonite, malmite, flegmoane, abcese, artrite, stafilococii, streptococii, pasteureloze, salmoneloze etc.

In prevenirea și combaterea infecțiilor secundare din bolile virotice.

Curativ și profilactic în intervențiile chirurgicale ca și în complicațiile post-operatorii.

3.

FLAVOFURIN

(Vitamina B_2 furajeră)

Este un produs de biosinteză. Prin folosirea Flavorinei în rația tineretului porcin are rezultate la creșterea sporului zilnic de greutate vie în medie cu 4—6%.

La hrana păsărilor folosirea Flavofurinei furajere contribuie la creșterea producției de ouă 4,5% și la sporul de greutate.

4.

PENICILINA „G"

Penicilina „G" se prezintă sub forma de pulbere cristalină de culoare albă sau ușor gălbuie, fără miros, cu gust amar.

Penicilina cristalizată administrată pe cale intramusculară sau intravenoasă se absoarbe repede atingînd într-un timp scurt concentrații sanguine terapeutice.

Administrată pe cale subcutană, absorbția este mai lentă, și uneori neuniformă.

5.

MOLDAMIN

Este indicat, în primul rînd, în infecțiile produse de stafilococi, pneumococi, streptococi în antrax și rujet, în infecțiile pasteurelice la păsări. Poate fi folosit de asemenea cu rezultate bune, dacă, la testare, tulpina respectivă de pasteurella se arată sensibilă față de Moldamin.

Se recomandă, atît curativ, cît și preventiv, în complicațiile post-operatorii, în virozele complicate cu germeni de asociație etc.

In cazul infecțiilor acute ale animalelor mari și mici, este indicată asocierea Moldaminului, la începutul tratamentului, cu o doză terapeutică de penicilină cristalină.

6.

BEVITEX

(Concentrat de Vitamina B_{12} furajeră).

Contribuie la îngrășarea tineretului porcin. De asemenea aduce un spor de greutate de 10—14,5%. Asocierea vitaminei B_{12} cu antibiotice, cum ar fi aureociclina, face ca efectul pozitiv al acestei substanțe să fie sporit.

ITINERAR CULTURAL-ARTISTIC

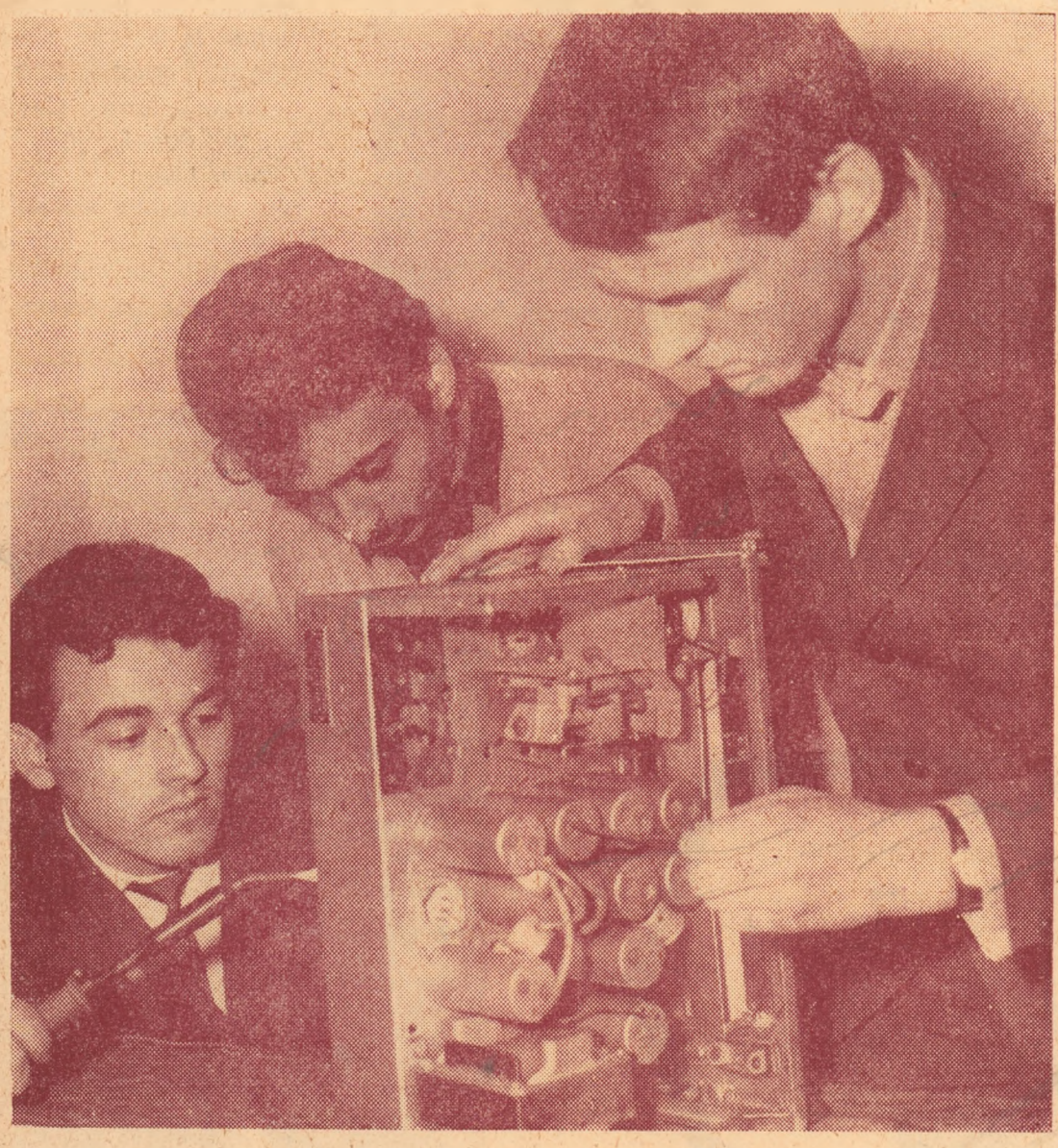

La Cercul radio al Casei de cultura a tineretului și studenților.

Seara pe arte

Teatru

Trei spectacole din actualul repertoriu vor fi prezentate de colectivul Teatrului Național în următoarele zile: DONA JUANA de Radu Stanca (regia Mihai Raicu, scenografia Marga Ene), va fi prezentat la sediu sîmbătă 11 mai ora 20.00 (valabile abonamentele 5 și 6), joi 16 mai ora 20.00 (valabile abonamentele 8 și 10), și vineri 17 mai ora 20.00, apoi pe scena Casei Tineretului, duminică 12 mai ora 15.00.

Spectacolul CIND LUNA E ALBASTRĂ de Herbert Hugh (regia Valeriu Moisescu, scenografia Marga Ene), va fi prezentat pe scena teatrului marți 14 mai ora 20,00 și pe scena Casei tineretului, duminică 19 mai ora 15,00.

In sfîrșit, al treilea spectacol, cel cu STAN PĂȚITUL de George Vasilescu, va pleca în turneu pe următorul itinerar: Bacău, (luni 13 și marți 14 mai), orașul Gh. Gheorghiu-Dej (miercuri 15 mai), Focșani (joi 16 mai), Buzău (vineri 17 mai), Tecuci (sîmbătă 18 mai), și Bîrlad (duminică 19 mai).

In fiecare localitate vor avea loc două spectacole la orele 17,00 și 20,00.

Film

Intre premierele cinematografice din perioada 13—19 mai semnalăm încă o dată filmul românesc RĂZBUNAREA HAIDUCILOR care va rula în continuare și săptămîna viitoare la cinematograful VICTORIA. „Răzbunarea haiducilor" este al treilea film din serialul despre legendarii apărători ai dreptății și răzbunători în numele poporului obidit. Ca și primele două pelicule din acest serial, „Răzbunarea haiducilor" este realizat pe un scenariu de Eugen Barbu, Mihai Opriș și Dinu Cocea (acesta din urmă semnează și regia), iar printre protagoniști, publicul va întîlni actori cunoscuți ai scenei și ecranului nostru, unii prezenți și în primele două părți ale serialului: Emanoil Petruț(Amza), Marga Barbu (Anița), George Constantin (Pazvanoglu), Toma Caragiu (Răspopitul), Olga Tudorache (Haricleea), Colea Răutu (Ibrahim), Elisabeta Jar (Maria), Jean Constantin (Parpanghel) și alții.

„Răzbunarea haiducilor" este un film dinamic, bogat în întîmplări neprevăzute.

Așteptat de mai multă vreme, va fi prezentat în premieră la cinematograful ARTA, filmul englez BILLY MINCINOSUL, realizat de regizorul John Schlesinger. Este povestirea unui mic funcționar dintr-un oraș de provincie care, nemulțumit de mediocritatea mediului conformist în care trăiește, evadează în imaginație, visîndu-se în postura unor personaje eroice.

In rolul titular apare un cunoscut actor de film, Tom Courtenay („Operațiunea Crossbow", „Singurătatea alergătorului de cursă lungă"), secondat de nu mai puțin cunoscuta Julie Christie, lansată mai ales în filmele: „Minunata englezoaică" și „Fahrenheit 451".

In sfîrșit, cea de a treia premieră a săptămînii viitoare va fi filmul sovietic BELA care va rula la cinematograful REPUBLICA. Este o producție a studiorilor centrale de filme pentru copii și tineret „Maxim Gorki" 1966, realizat de regizorul (și scenaristul) Stanislav Rostoțki — după primul episod al romanului „Un erou al timpului nostru" de Mihail Lermontov.

In rolurile principale: Silvia Berova (Bela) și Vladimir Ivașov (Peciorin).

La cinematograful Nicolina vor rula două filme: URSUL ALB (13—15 mai) și CĂUTAȚI IDOLUL (16—19 mai).

Opera

Două spectacole extraordinare vor fi prezentate pe scena Operei din Iași în zilele următoare. Mîine seara, de pildă, (duminică 12 mai, ora 19,30), în opera OTHELO de Verdi, rolul Desdemonei va fi interpretat de belgiana Gery Brunin, iar miercuri 15 mai, la aceeași oră, în rolul titular din opera CIO-CIO-SAN de Verdi va apare Maria Bieșu, artistă a poporului din U.R.S.S.

Spectacolele obișnuite ale operei vor fi următoarele: MOTANUL INCĂLȚAT de Cornel Trăilescu (duminică 12 mai ora 10,00), CĂSĂTORIE SECRETĂ de Cimarosa (duminică 19 mai ora 10) și TRAVIATA de Verdi (duminică 19 mai ora 19,30).

Casa tineretului și studenților

Sîmbătă 11 mai, orele 20: Bal studențesc în sala de dans; duminică 12 mai, orele 20: spectacolul de estradă prezentat de formația Centrului universitar Iași; marți 14 mai, orele 20: clubul artelor în sala clubului; miercuri 15 mai, orele 20: concert de muzică ușoară susținut de către formația de chitare „Amicii" a Universității „Alex. Ioan Cuza" din Iași; joi 16 mai, orele 20: conferința „Etica și omul" susținută de conf. univ. dr. I. Grigoraș după care va urma filmul „Thérèse Desqueyroux"; vineri 17 mai, orele 20: clubul artelor în sala clubului; sîmbătă 18 mai, orele 20: spectacol folcloric prezentat de ansamblul folcloric al Casei de cultură.

SEMICENTENAR

La sfîrșitul acestei luni se împlinesc 50 de ani de cînd bojdeuca din Țicău, locul de muncă și de odihnă al lui Ion Creangă, a fost amenajată și inaugurată drept casă memorială. De-a lungul anilor, ea a îndurat cu resemnare avatarurile vremii și nepăsarea oamenilor, ajungînd — mai ales după ce comitetul prezidat de Mihail Sadoveanu n-a mai activat — o paragină.

Refăcută și dotată în anii puterii populare, bojdeuca a reînviat la o nouă viață constituind astăzi unul din cele mai solicitate obiective care depind de complexul muzeal al Palatului Culturii din Iași. Zeci de mii de vizitatori din țară și de peste hotare îi trec pragul în fiecare an, întîrziind în odăile scunde și în pridvorul în care a fost găzduit sporadic Mihai Eminescu. De curînd casa a primit un acoperiș nou și a fost dotată cu exponate noi menite a îmbogăți colecția de documente și obiecte legate de viața celor doi mari prieteni: Creangă și Eminescu. De altfel, ea a servit drept cadru filmului inspirat din viața marelui povestitor.

Cu prilejul acestei aniversări, la bojdeucă vor avea loc manifestații de artă încadrate într-o adevărată „săptămînă Creangă". Un simpozion, spectacole Creangă, șezători cu lecturi din opera sa, pelerinaje ale școlilor vor cinsti amintirea scriitorului.

Premieră bîrlădeană

Cu cea de-a șasea premieră, teatrul „Victor Ion Popa" din Bîrlad a cîștigat sufragiile tuturor categoriilor de spectatori și a lansat două tinere talente deosebit de promițătoare. Piesa lui Jean de Beer „Fiica omului" a fost montată cu multă acuratețe și grijă față de text de către Tiberiu Pențea în scenografia inpirată a lui Gh. Matei. Mesajul generos al piesei și anume că nicăieri și nicicînd strivirea omului nu poate fi îngăduită, răzbate din tot ceea ce se petrece pe scenă, brodat pe canavaua conflictului dramatic. Cei doi protagoniști, Sibylla Oarcea și Const. Doljan, și-au făcut debutul sub cei mai buni auguri, dovedindu-se dotați pentru rolurile de compoziție. Ei au fost ajutați de toți colegii din teatru și succesul lor e al întregului colectiv.

Primirea entuziastă făcută acestei piese la premieră confirmă reușita tuturor celor care au contribuit la spectacol. „Fiica omului" promite a face serie, mai ales că e vorba de o premieră pe țară.

carnet

Expoziția retrospectivă Octav Băncilă s-a bucurat de o mare afluență în cele două luni (aprilie-mai) cît a fost deschisă în sala contemporană din cadrul Muzeului de artă din Iași, aducînd astfel o contribuție de seamă la actualizarea acestui mare pictor. In continuare, expoziția va fi deschisă la Muzeul de artă din Bacău și apoi la Piatra-Neamț.

★

„Cartea de impresii" a retrospectivei Nutzi Acontz, anterioară celei a lui Băncilă, confirmă receptivitatea publicului nostru la arta acestei sensibile pictorițe. Au produs o impresie deosebită mai ales operele împrumutate de către muzeu din colecția prof. Florica Nițulescu, soră a artistei.

★

Pe linia bogatei activități editoriale anunțate de Casa județeană a creației populare Iași semnalăm pregătirea unei culegeri de folclor alcătuită de conf. univ. Ștefan Cuciureanu. Culegerea va cuprinde lirică de dragoste, doine, răvașe etc. și va intra la tipar în cursul acestui an.

carnet

Pe ecranele ieșene — Maria Schell („O viață", „Gervaise", „Cimarron") în filmul „Sînt și eu numai o femeie".

documente

BAUDOUIN DE COURTENAY către BOGDAN PETRICEICU HASDEU

Nu ne putem imagina o situație mai dificilă pentru un cercetător, ca aceea de a fi nevoit să analizeze un dialog, din care lipsesc replicile interlocutorului. Corespondența, ca orice dialog, are nevoie de replică. Prin publicarea fragmentară sau unilaterală (scrisorile primite, separat de cele trimise), a fost diminuată valoarea documentară a corespondenței multor scriitori, dînd naștere la confuzii, mai ales celor puțin familiarizați cu problemele specifice autorului și lumii în care a trăit.

Din nefericire, și în cazul de față sîntem nevoiți să publicăm numai scrisorile primite de B. P. Hasdeu de la lingvistul polonez Baudouin de Courtenay între anii 1877—1889, păstrate în Biblioteca Acad. R. S. România, mapa V (transcrise și publicate în anul 1936 la Cracovia de Stanisław Lukasik în broșura „Quelques contributions a l'histoire des relations intellectuelles entre les pays roumains et la Pologne au XIX-e siècle").

Investigațiile pe care le-am făcut în fondurile de manuscrise ale Bibliotecilor din Cracovia (Jagiellonska și Muzeum Narodowego-Oddz. Czartoryskich) cu speranța că vom găsi scrisorile lui B. P. Hasdeu către Baudouin de Courtenay (mult mai interesante pentru noi) nu au dat nici un rezultat. În „Kodex papierowy z w. XIX. Korespondencja Z. Paulego, literele E—H" (Codexul manuscriselor din sec. al XIX-lea. Corespondența lui Z. Paul, literele E—H) am găsit la numărul 307 numai o carte de vizită aparținîndu-i lui B. P.Hasdeu din perioada în care era „professeur a l'Université de Bucarest, Directeur général des Archives d'État de la Roumanie". De altfel, arhiva personală a lui Baudouin de Courtenay a fost distrusă în întregime. O parte, împreună cu biblioteca a dispărut după plecarea sa în 1918 din Petersburg la Universitatea din Varșovia, iar ceea ce-i fusese restituit, a trecut în posesia lui M. Vasmer și distrusă în timpul celui de al doilea război mondial (cf. A. A. Leontiev, „Baudouin de Courtenay. La a 30 aniversare de la moartea sa", Moscova, 1960, p. 22). Este posibil ca cele trei scrisori pe care le-am tradus să rămînă singurele mărturii ale prieteniei celor doi filologi.

În paranteze drepte am reprodus unele expresii folosite de Baudouin de Courtenay. În note am dat unele explicații suplimentare, necesare înțelegerii textului.

18771

Am primit toate pachetele și vă mulțumesc foarte mult. Cel puțin așa cred, că sînt toate, după cum ați avut amabilitatea să-mi scrieți. Poate că a mai fost ceva și s-a pierdut pe drum Am primit deci: 1) un pachet mare cu operele și edițiile dumneavoastră împreună cu un poem manuscris în rusă, 2) broșura dumneavoastră referitoare la lucrarea mea despre dialectele din Rezija[2] (am impresia că a venit separat cu banderolă), 3) *Columna lui Traian*. Regret că nu pot să răsplătesc deocamdată amabilitatea dumneavoastră în același fel. De asemenea, îmi pare rău că lipsa de timp nu mi-a permis să profit suficient de lucrările dumneavoastră. Sper ca măcar în timpul vacanței să recuperez timpul pierdut.

Din Bolletino archeologico italiano am aflat că ați acceptat invitația de a participa la Congresul orientaliștilor. Dacă nu va interveni nimic ne vom vedea la Florența deoarece și eu doresc să vin la acest congres. Poate chiar în acest an voi avea plăcerea de a vă vedea și încă acolo unde vă desfășurați activitatea didactică și îndeosebi cea științifică, adică la București. Dacă nu va fi război, voi pleca peste hotare și, de-mi vor permite timpul și finanțele, voi veni și în România, în special la București. Păcat numai că în acest an soția n-o să vă exprime direct stima sa, deoarece va rămîne la Varșovia, în mijlocul familiei și al locului natal pentru a-și petrece vacanța. În peregrinările mele științifice nu mă poate întovărăși, deoarece s-ar dubla aproape costul călătoriei, iar în acest an nu-mi pot permite un asemenea lux. În afară de asta eu vreau să merg din nou prin satele și așezările din munți și ar trebui s-o las aproape tot timpul singură în orășelele mai apropiate, condamnînd-o la plictiseală și singurătate.

Trebuie să vă înapoiez imediat manuscrisul poemului în rusește, sau nu-i nimic urgent? Citindu-l și cunoscînd conținutul diverselor dumneavoastră lucrări, am încercat un puternic sentiment de bucurie. Cît aș da să am aptitudini așa de diverse, să posed o pregătire atît de multilaterală și să fiu capabil să obțin rezultate de prim rang în domeniile variate ale cunoașterii, îndeosebi ale spiritului uman, iar științei, istoriei și lingvisticii să-i aduc, printr-o muncă metodică, servicii la nivelul progresului contemporan, satisfăcînd cele mai severe cerințe.

Ați descifrat particularitățile paleografico-lingvistice ale inscripției, după părerea dumneavoastră, slavă descoperită în timpul odihnei la Sîn Nicolaul Mare în Banat? Această inscripție amintește ceva despre iazigi ș.a.m.d.

În afara cursurilor de la Universitate și de la Academie iau lecții particulare pentru limbile ciuvașă și altaică pentru a-mi face cît de cît o imagine despre structura limbilor turanice.

Prin scrisoarea dumnevoastră în limba polonă ne-ați făcut o adevărată plăcere. Mai ales soția mea vă este recunoscătoare. De-aș putea și eu scrie la fel, nu în românește ci măcar în franceză. În întreaga scrisoare n-ați făcut decît cîteva greșeli neînsemnate de sintaxă poloneză. Dacă ați dori v-aș putea indica aceste greșeli din care unele sînt calchieri din rusă [rusycyzmy], iar altele din limbile romanice [romanizmy].

Sînt amărît că prelegerile pe care trebuie să le țin nu-mi permit să prelucrez materialele dialectale adunate. De as putea măcar în vacanța din acest an să mă ocup puțin de obiectul îndrăgit de mine.

Prof. Stanislawski vă mulțumește pentru că v-ați amintit de el și vă transmite respectuoase salutări.

În încheiere, vă rog să primiți, din partea mea și a soției, expresia profundei noastre stime și sincere urări. Am onoarea de a fi sluga binevoitoare și prietenul sincer al stimatului profesor și amabilului coleg.

Baudouin de Courtenay

P.S. Peste cîteva săptămîni vă voi trimite cîteva din broșurile mele.

Radom, 3 septembrie 1879

Stimate și dragă prietene,

Faptul că ultima mea scrisoare mai cuprinzătoare, trimisă dumneavoastră din Kazan, s-a pierdut, îmi dă mult de gîndit. Nu-i prima scrisoare (de la, și către mine) care în ultimul timp a dispărut ca piatra în apă. Fără îndoială, sînt curioși care urmăresc corespondența mea. Mi se pare, însă, că scrisoarea aceea era recomandată, deci după întoarcerea la Kazan mă voi interesa de ea. E păcat totuși că s-a pierdut deoarece era o scrisoare mai mare care cuprindea multe amănunte importante. Acum nu-mi mai amintesc ce am scris acolo. Mi se pare că, printre altele, vă explicam că nu pot trimite din Kazan volumul al X-lea din Izvestia Akademii, solicitat de dumneavoastră, deoarece singurul exemplar din bibliotecă a fost luat și dus la Moscova. Pentru a vă satisface totuși dorința, l-am rugat pe fratele meu de la Petersburg să vă trimită el această carte. Mă bucur că ați primit-o. In scrisoarea pierdută, vă scriam despre ocupațiile și în genere despre viața mea și aceasta într-o manieră foarte pesimistă, sub influența neplăcerilor cunoscute la Kazan. In sfîrșit, pe cîte îmi amintesc, vă întrebam cînd va fi Congresul romaniștilor de la București, întrebare pe care o repet și acum. Eu în curînd plec în în străinătate, în primul rînd la Bled [Veldes], atît pentru tratament (sufăr de depresiune nervoasă), cît și pentru studii dialectale. Mi-a luat din nou mult timp recenzia la o carte destul de plicticoasă. M-am hotărît să nu mă mai apuc de nici un fel de recenzii, căci altfel nu voi putea termina niciodată cîteva lucrări independente, deja începute. Mulțumesc foarte mult iubitului domn pentru *Le type syntactique homo-ille ille-bonus et sa paranthèse*, pe care am primit-o deja la Radom.

După cum vedeți din antet, sînt acum *délégué de l'Institution etnographique*. Am primit o invitație de la Rosny[3]. Am impresia că asta se datorează mai ales Florenței, Via Speziali nr. 1. Vă mai amintiți cum Rosny se intimida și se înroșea, ajungînd să se teamă nu numai de dumneavoastră, deoarece ne vedea mereu împreună?

Vă îmbrățișează din toată inima, prietenul dumneavoastră sincer și devotat,

Baudouin de Courtenay

Dorpat, 12 septembrie 1889

Stimabile și amabile coleg și prieten,

Despre groaznica lovitură pe care ați suferit-o am aflat abia atunci cînd am primit cele două volume de versuri ale genialei dumneavoastre fiice[4]. Vă rog să mă credeți că lovitura aceasta am resimțit-o profund, nu numai din prietenie pentru dumneavoastră, stimate domn și iubite prietene, ci și din regretul de a fi pierdută ireparabil de poporul său și de omenire această puternică personalitate.

Impreună cu scrisoarea vă trimit cîteva mărunțișuri, între care ziarul *Kraj*, în care sînt un articol mai mic și altul mai mare consacrat Iuliei Hasdeu[5]. Le-a scris soția mea care a resimțit profund pierderea dumneavoastră. V-am fi foarte recunoscători pentru trimiterea unei fotografii a fiicei dumnevoastră. Noi avem deja una, dar de cînd era copil de șapte ani. In volumul de poezii există, e drept, un portret al ei dar un asemenea portret nu redă aproape niciodată trăsăturile așa de exact ca o fotografie.

Cu speranța că voi primi cîteva cuvinte de răspuns, rămîn al dumneavoastră sincer și devotat prieten.

Baudouin de Courtenay

In românește de

George Sanda și V. Rotundu

---

1. Scrisoarea nu are indicat locul, ziua și luna în care a fost trimisă.

2. J. Baudouin de Courtenay — **Schiță de fonetică a graiurilor din Rezija**, Varșovia, Petersburg 1875. Este vorba de un dialect al limbii slovene, vorbit în regiunea Friuli, la granița Italiei cu Iugoslavia.

3. Leon de Rosny (1837 — 1916), orientalist francez, fondator al **Société d'ethnographie americaine et orientale** (1858).

4. Iulia Hasdeu, **„Burgeons d'Avril, Reves et Fantaisies"**, Paris, București 1889; **„Chevalier, Confidences et Conevas"**, Paris, București, 1890.

5. In revista **„Kraj"** și în supimentul său literar **„Przeglad Literacki"** a fost publicat numai articolul Romualdei Baudouin de Courtenay căruia redacția i-a adăugat următoarea notă. „Familia Hasdeu este moldo-polonă. Bunicul poetei Iulia, moartă în plină tinerețe, Tadeusz Hasdeu, gîndea și scria în polonă deși a publicat puțin. Evident, această împrejurare mărește și mai mult interesul studiului de față".

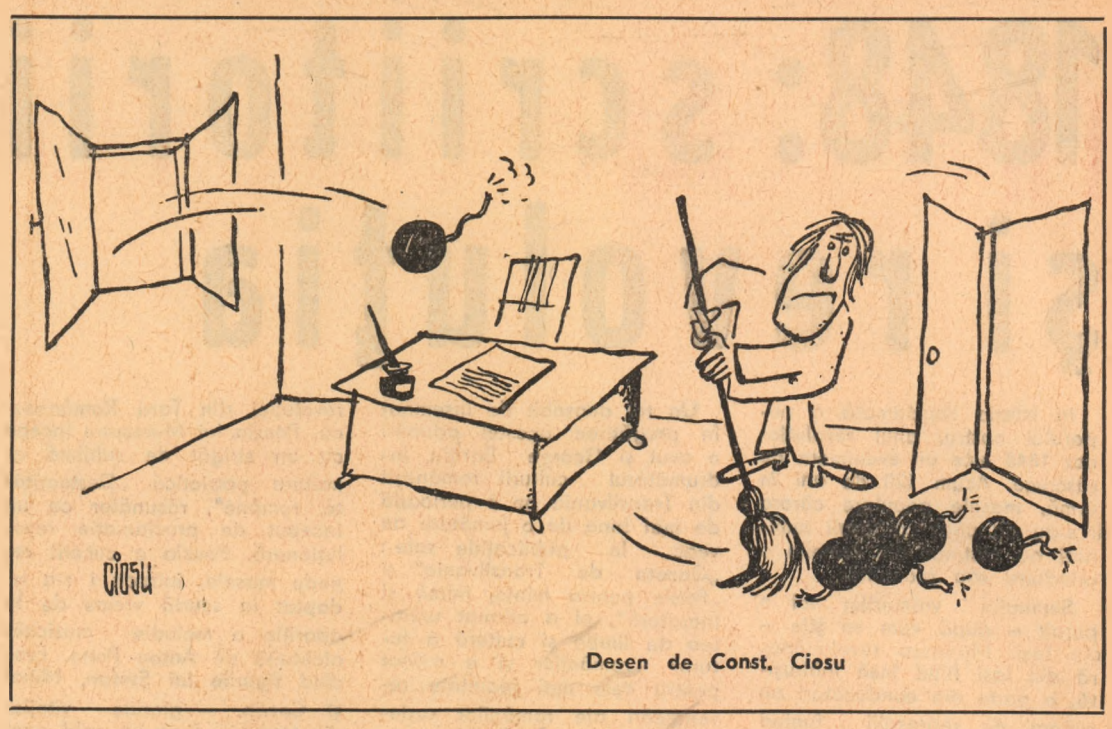

Desen de Const. Ciosu

CONTRA-PUNCT

Eug. Frunză: CÎNTECE ALBE

★

Florența Albu: MĂȘTI DE PRIVEGHI

★

AL. Macedonski: OPERE (III-IV)

★

Priceperea „ingenioasă" de a spune banalități sub forma „expresiei artistice", care îl definește exact după vraful de volume publicate, este folosită de Eugen Frunză și în Cîntece albe. *El nu e un poet autentic, ci doar un pseudo-versificator cu sensibilitate scăzută, cu gust îndoielnic, fără cultură poetică, un fel de impostor, ale cărui emoții sînt luate de aurea avînd credința că sînt ale lui. De unde contradicția izbitoare dintre ceea ce vrea să comunice și ceea ce reușește. Lipsindu-i talentul, Eugen Frunză și-l contecționează singur, adună nisip, îl dă grăbit prin site, apoi cu gîndul la pagoda ce va urma și mai ales la acest gînd, îl risipește, nu mai știe cum să-l stăpînească. Valul netezește suprafețele, îl duce în larg pe constructor și totul rămîne nivelat, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.* Cîntece albe *se vor poezii erotice. Erotica e tensiune a sentimentelor, ardere, impulsuri temperamentale, extazuri și predispoziții onirice, nu lamentații, scîncete de false regrete. Nicăieri nu se vede mai bine ca în această parte că Eugen Frunza nu are nimic comun cu poezia și că și-a creat de la debut o viață absolut falsă, un regim poetic ce nu-i aparține. Cazul nu e singular și exemplul cel mai la îndemînă e Dan Deșliu, ajuns... cronicar sportiv. Problemă acută de vocație! Terminologia poetică a lui E. Frunză: „Nopțile sacre", „Zvon de păduri", „Culori bețive", „Bolți de ivoriu" etc. Nu intenționăm să încărcăm pagina, să înmulțim exemplele. Mai extragem doar cîteva „versuri" unde E. Frunză e textier de muzică ușoară: „Tremurăm, / dîrdîim amîndoi / de frig! / Pentru ce ne-am certat?... / De ce nu te strig?"...* (Au amuțit) *sau „Zilele nu răsar / decît cu tine în brațe — / altminteri cum și cine, / ce alt dumnezeu, ar lumina țărîna din mine?"* (Zilele...).

Esteticește vorbind, creația sa e fără valoare și niciodată sensibilitatea modernă nu o va recepta, asimila.

★

Priveghiul, act mitic, de esență folclorică, cunoscut încă din vechime, presupune rememorare, schimbări repetate de decor, un dialog, fapte povestite în absența celui care s-a „petrecut" din lume. E ca o scenă din Hanul Ancuței, *cu deosebirea că povestirea, tema, atmosfera nu e de „decameron", ci de tristețe irepetabilă, unică, totul fiind înconjurat de un aer mistic. Personajului i se atribuie vrute și nevrute, fabulosul înlocuiește simțul de orientare necesară, de realism. El poate deveni motiv liric cu condiția de a nu-l trece în livresc și artificialitate. Nimic mai supărător ca improvizațiile, nesinceritatea în artă.*

Florența Albu își descoperă „măștile" nu ca pe ceva indiferent de ființa ei. Poeta știe să le poarte, nu caută să le ascundă, să pară ceea ce nu e. Se recunoaște în ele și în ale altora: „Curgea prin chipurile mele o vreme veche / cu oameni morți de mult, / legați prin rîsul și prin plînsul lor; / veneau în măști oameni vechi / în care mă recunoșteam, / ca ei și altfel". Cînd meșterul îi „arată chipul ne-ncăput / de nici o mască", senzație de materialitate, de percepție a ceea ce nu se arată oricui, o ridică la poezia concretă: ...„Dedesubt, / simți pe acel ce nu-l știam, / în chip înmărmurit în calm — / din el priveau spre mine ochii, / neprefăcuții ochi ai morții..." (Măști de priveghi). *În altă parte, poeta nu se depășește, rămîne la un nivel de poezie „notabilă". Poezia nu e de nedezlegat, obscură, enigmatică în sens sublim și de aceea claritatea ei poate fi un semn rău, că procesul poetic s-a redus în acele puține versuri la noțiuni și nu la abstracție, emoție. Poeta are conștiința propriei poezii pe care o intuiește dar nu o structurează întotdeauna într-o viziune. Starea estetică nu intră în poezie pe cale irațională, difuză, de extaz nedefinit, ci pe aceea a notației, a purei atribuiri date lucrurilor.*

★

Ediția de opere complete Al. Macedonski, concepută în cel mai riguros spirit științific, cu acceptarea tuturor textelor de bază, multe inedite, scoase din arhive, biblioteci, colecții particulare, continuă să apară într-un ritm acceptabil (vol. III—IV, 1967), de urmărit și de comentat. Incheiată, ediția lui Adrian Marino nu va fi numai un proces de reconsiderare, act de cultură, de erudiție pură, ce va fixa prin operă definitiv în literatura română personalitatea artistică a poetului, profilul său de natură excesiv contradictorie. I-a fost dat lui Al. Macedonski să aibă, „norocul" postum de a-și găsi un editor interpret excelent, un intelectual, de rară cultură, cu afinități temperamentale și spirituale aproape identice, care să-l înțeleagă opera în întregime și să-l scoată din nedreapta „uitare", așa cum i se cuvine oricărui clasic.

Orice ediție completă, pe cît posibil, sistematică, e înainte de toate un moment de reală satisfacție intelectuală, o plăcere de a cunoaște totalitatea și nu fragmentul, respirația cea mai adîncă, nu răbufnirile scurte, întretăiate, e o posibilitate de a reflecta în marginea ei, de a o regîndi altfel. O idee fără putință de a fi uitată, nevalorificată cu exactitate este că cele patru volume și, desigur, următoarele, nu lasă nici o urmă de îndoială că atît Viața cît și Opera lui Alexandru Macedonski *nu sînt în exclusivitate interpretare, analiză și sinteză în afara obiectului, ci doar îl recompun la o altă tensiune, la o altă temperatură, îi dau o existență recunoscută, îl conturează și îi fac cunoscut structurile, articulațiile cele mai intime. In vol. III și IV au intrat poezii din periodice, traduceri și adaptări, postume, poezii în limba franceză (vol.* Bronzes), *antume, poezii politice, epigrame și poemul* Italo. *Cu excepția ineditelor, poeziile sînt cunoscute și ceea ce ne interesează acum e aparatul de note, adică fluctuațiile și viața secundă, de subsol, a operei, interesantă în sine și foarte utilă. Parcurse, textele sînt de o erudiție minuțioasă și de o precizie de necontestat. Găsim o informație pînă la punctul în care se întrevede saturația, dînd impresia de vastă construcție documentară unde imaginația ridică doar cortina spre a surprinde dintr-o dată tabloul esențial. Controversele, informațiile contradictorii, amănuntul inutil, ce ar deruta și schimba circuitul normal al ideilor, deformările de orice natură sînt excluse, pasiunea pentru adevăr, limpezime și ordine e remarcabilă. Adrian Marino e tipul creatorului care, proiectînd ceva, nu uită să precizeze nici cel mai mic detaliu.*

La poeziile în limba franceză sînt date referințe din presa franceză, critica nu o dată căzînd în exagerări („un geniu ce ne este frate"), amabilități de circumstanță, mici regrete de a nu fi cunoscut („un destin singular de tragic, cel al unui înalt poet condamnat la o glorie restrînsă"...) și clasificări, încadrări în mari curente literare. Adrian Marino explică, descrie dar și sintetizează. Poetul se numără printre promotorii naturalismului român, el este primul scriitor care vorbește despre Mallarmé și-i popularizeaza numele. Aproape fiecare poezie are comentariu. Geniilor: *„textul exprimă toate convingerile sale despre soarta geniilor persecutate, ingratitudine, glorie, gelozia confraților". Nălucirea: „este printre primele poezii (...) pe tema iluziei și a poeziei ca metodă de transfigurare a existenței, idee macedonskiană fundamentală". Definițiile ar putea fi înmulțite la extrem, ele se află peste tot. Adevărul e că Adrian Marino e un „macedonskian" ajuns la Mecca și văzut de toată lumea.*

Zaharia Sângeorzan

1848: scriitorii şi revoluţia

In istoria zbuciumată a poporului nostru, anul revoluţionar 1848 este un eveniment de răscruce. Acum 120 de ani în urmă, masele populare cărora li s-au adăugat cărturarii luminaţi au clătinat din temelie o orînduire rău alcătuită.

Semnalul vremurilor noi a pornit — după cum se ştie — din Iaşi. Mişcarea revoluţionară din Iaşi fiind însă înăbuşită, o parte din conducători au scăpat de represalii fugind peste munţi, la Braşov sau la Cernăuţi.

In momentul cînd au venit la Braşov, revoluţionarii moldoveni i-au găsit pe intelectualii ardeleni în pregătirea adunării de la Blaj. Din rîndurile acestora făceau parte: Timotei Cipariu, Simion Bărnuţiu, August Treboniu Laurian, Andrei Şaguna, George Bariţiu, Andrei Mureşanu, Aron Pumnul, Alexandru Papiu-Ilarian, Eftimie Murgu, Avram Iancu, Ion Boteanu ş.a.

Simion Bărnuţiu şi Aron Pumnul au alcătuit încă de la sfîrşitul lunii martie o **Chemare** către românii din Transilvania îndemnîndu-i să vină la marea adunare de la Blaj. „Chemarea" a fost răspîndită de către Aron Pumnul prin elevii săi din Blaj, care plecau în vacanţă, pe tot cuprinsul Ardealului. Alexandru Papiu-Ilarian relatează în cartea sa **Istoria românilor din Dacia superioară** că Aron Pumnul, profesor de filozofie la Blaj, a avut un rol deosebit în mobilizarea maselor de ţărani.

După multe piedici, în zilele de 3–5 / 15–17 mai 1848, pe marea cîmpie de lîngă Blaj, numită de atunci „Cîmpia libertăţii", se adunară 40.000 de români.

Un rol deosebit de însemnat în pregătirea acestei adunări a avut şi George Bariţiu, îndrumătorul culturii româneşti din Transilvania pe o perioadă de mai bine de o jumătate de veac. In publicaţiile sale: „Gazeta de Transilvania" şi „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", el a afirmat unitatea de limbă şi cultură a tuturor românilor şi a militat pentru cele mai înaintate revendicări ale românilor ardeleni. Şi tot în ele Bariţiu a adunat scriitori din toate ţările române, realizînd imaginea „Daciei culturale" pe care o împlinea dincolo de munţi Kogălniceanu în revistele sale. La marea adunare de la Blaj el a mers în fruntea unei delegaţii numeroase, fiind ales vicepreşedintele acestei adunări şi apoi delegat în comisia care a prezentat Dietei din Cluj dorinţele legitime ale românilor adunaţi aici. Referindu-se la situaţia socială a românilor de peste munţi, Bariţiu înfiera iobăgia arătînd că aceasta „e o pată mai neagră decît sclavia anticilor".

In revistele sale a militat pentru înfăptuirea unităţii naţionale a tuturor românilor din „ţările vechii Dacii", atît la 1848 cît şi la 1859. Contribuţia lui Bariţiu la îndrumarea conştiinţei naţionale şi a revendicărilor sociale şi politice peste munţi se poate compara cu activitatea lui Kogălniceanu din Moldova în aceleaşi direcţii.

Prezent în inima evenimentelor de la 1848 din Transilvania a fost şi Andrei Mureşanu, de numele căruia se leagă imnul revoluţiei 48–iste, **Răsunetul**. A apărut în „Foaia..." lui Bariţiu alături de **Proclamaţia de la Islaz**, care dăduse semnalul revoluţiei din Ţara Românească. Poezia lui Mureşanu începe cu un strigăt de sublimă exaltare patriotică „Deşteaptă-te, române", răsunător ca un început de proclamaţie revoluţionară. Poezia a cucerit repede masele, întrucît i s-a adaptat la scurtă vreme de la apariţie o melodie muzicală alcătuită de Anton Pann. Evocînd figurile lui Ştefan, Mihai şi Corvin, — gloriile vitejiei din trecut — face un cald apel la urmaşii acestora să întroneze iarăşi unirea străveche, să sfarme jugul sclaviei impus de duşmanii românilor. Prezentînd imaginea ţării ca o „mamă văduvită" îndeamnă întreg poporul român să pregătească viforul asaltului înscriind pe steagul luptei mobilizatoarea deviză:

„Murim mai bine-n luptă cu glorie deplină,
Decît să fim sclavi iarăşi în vechiu-ne pămînt".

In ajunul zilei de 3/15 mai 1848, Simion Bărnuţiu rosteşte în catedrala din Blaj memorabila sa cuvîntare. In ea a cerut libertate pentru „românii din Transilvania în numele ideilor revoluţionare care răsunau în întreaga Europă, opunînd un veto categoric unirii Ardealului cu Ungaria. Amintind celor prezenţi că sînt urmaşii vitejilor autohtoni daci şi ai glorioşilor romani, el le arăta că în decursul vremii au fost despuiaţi de drepturile lor istorice şi că acum a venit timpul să le revendice şi să le impună. In mîinile adunării din acea zi, spune Bărnuţiu, este pusă soarta viitoare a unei naţiuni întregi, pe care o îndeamnă să se opună cu toate puterile loviturii care i se pregăteşte. Indemnul său ne aduce aminte pe acela al lui Bălcescu exprimat în **Drepturile românilor**, articol publicat în „Poporul suveran" cu ocazia intervenţiei otomane de la 19 iulie 1848 în Ţara Românească.

O imagine magistrală a adunării de la Blaj, subliniindu-se comuniunea de gîndire şi simţire a celor prezenţi acolo, ne-a lăsat şi moldoveanul Alecu Russo, de faţă şi el în această memorabilă zi pe „Cîmpia libertăţii". Acolo ţărani şi intelectuali ardeleni — cărora li se asociară români de pretutindeni — fraternizară într-un moment de înaltă inspiraţie şi cerură unirea cu „ţara",

Tot acest eveniment inspira şi pe Vasile Alecsandri în cele două poezii **15 mai 1848** şi **Hora Ardealului**, apărute în „Foaia ..." lui Bariţiu. Din ele desprindem adeziunea totală a poetului la gîndurile celor prezenţi acolo. Din **Hora Ardealului** reţinem prima strofă identică cu cea din **Hora unirii** scrisă în 1856, pentru sublinierea continuităţii de idei dintre evenimentele de la 1848 şi cele de la 1859.

Cu tot protestul intelectualilor şi iobagilor români adunaţi la Blaj, Dieta din Cluj n-a ţinut seama de dorinţele lor şi la 30 mai 1848 a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria şi menţinerea celorlalte nedreptăţi faţă de români.

Dar dacă ideea libertăţii naţionale n-a izbutit atunci să se înfăptuiască, ea şi-a făcut drum şi a înaintat, pînă ce în altă zguduire generală a lumii — războiul 1914-1919 — a ajus la ultimele consecinţe: realizarea unirii tuturor românilor într-un singur stat naţional.

I. D. Lăudat

Moment din spectacolul festiv prezentat la Iaşi cu prilejul sărbătoririi a 120 de ani de la izbucnirea revoluţiei din 1848.

V. VOICULESCU: POEZII

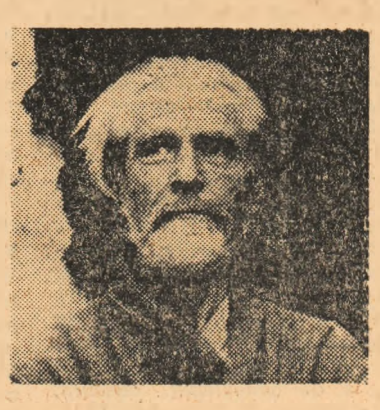

Antologiile, în calitatea lor de culegeri selective, ar trebui, în mod obligatoriu, ca un rezultat automat, să prezinte personalităţi rotunjite, fără stridenţe şi fără respingeri, creatori văzuţi de-a lungul timpului, dacă este vorba de prezentarea globală a unei activităţi literare, în momentele care-i arată egali cu propriile lor posibilităţi, afirmate la treapta de sus. V. Voiculescu este un poet care respinge foarte categoric o astfel de opinie despre rostul culegerilor antologice, fie că ne referim la ediţia din 1944, de la Fundaţia pentru literatură şi artă, fie că avem în vedere ediţia recentă, alcătuită de Aurel Rău (texte stabilite de I. Voiculescu şi V. Iova) mult mai bogată, cuprinzînd şi uluitoarea activitate poetică a scriitorului desfăşurată după această dată, pînă în 1958. Paginile acestei culegeri te pun în faţa unui paradox surprinzător, pentru că par scrise de doi poeţi diferiţi, atît de pronunţate sînt deosebirile dintre primele şi ultimele cicluri. Nu vrem să punem aici în discuţie problema dozajului în selectarea pieselor antologiei recente, care ar fi şters această deosebire, fiind încredinţaţi că atîta vreme cît nu avem ediţii critice integrale (ceea ce este de dorit şi în cazul lui V. Voiculescu) astfel de culegeri antologice cu cît vor fi mai largi cu atît vor fi mai bine venite. Inegalităţile de care vorbim merită să fie reţinute pentru o discuţie asupra formării în timp a scriitorului, care s-a descoperit mai tîrziu, cînd şi-a scris partea cea mai rezistentă a operei.

Discursive, demonstrative, cerebrale, didactice în alegorismul lor uneori naiv, poeziile lui Voiculescu din primele cicluri, (Poezii, *1916,* Din ţara zimbrului, *1918, şi chiar* Pîrgă, *1921) sînt foarte preţioase pentru istoria literară, obligată să treacă, de multe ori, întrucît este şi o istorie culturală, peste criteriul strict estetic. Creaţia lui V. Voiculescu din ciclurile menţionate poate arăta, aşadar, aceluia care cercetează ambianţa culturală a unei epoci lărgite, interferenţele între curente, pînă la rezultatele lor cele mai tîrzii, măsura în care poezia românească mai veche, începînd cu epoca lui Alecsandri şi sfîrşind cu primele două decenii din secolul nostru, cu Vlahuţă, Cerna, Iosif, Coşbuc, Goga (toate aceste nume au fost mereu pomenite în legătură cu poezia de început a lui Voiculescu) a putut oferi modele viabile unor poeţi mai noi care aveau să-şi dea întreaga lor măsură încadraţi în alte fluide lirice, dacă nu întotdeauna mai profunde, revărsate în schimb pe albii mai moderne, cu un refuz vădit al naraţiunii versificate. Dezbaterea socială şi morală, care trimite indirect şi la literatura „Contemporanului", depăşită în profunzime, formează sursa multor poezii din anii 1916—1921 şi chiar de mai tîrziu. Mijloacele sînt ale poeţilor care exaltau eroismul anului 1877 (Alecsandri — Coşbuc), la care se adaugă izvoare, nu lipsite de importanţă, din Goga.* Haiducul, Doină şi iar doină, *din* Poezii, *1916, fixează momentul anterior marii încleştări din primul război mondial care avea să pună stăpînire, în volumul următor* (Din ţara zimbrului), *aproape pe întreaga inspiraţie poetică voiculesciană. Modalitatea narativă, cu izvoare în poezia lui Alecsandri şi Coşbuc, este ilustrată de* Şase cruci, La Cheia Buzăului, Popa din dealul Sării *ş.a. Poezia pe mari teme morale, care tinde să stabilească un echilibru între iubire, exaltarea vitalistă a voinţei de a învinge, în folosul şi spre triumful ei, şi cugetare, este tributară, după cum s-a constatat de multă vreme (Lovinescu, Călinescu, Streinu), conceptualismului vlahuţian: „Înmugureşte floarea minunată / Sub mîngîierea stelelor iubirii [...], // Dar nu-nfloreşte falnică, deplină / Decît la viul soare-al cugetării, / Cînd patima nedreaptă se alină / Şi face loc, doar milei şi iertării"* (Poezia). *Ideea triumfului gîndirii, care alină patima, este reluată şi în poezia* Cugetarea *(De ce* Cugetare *— nearticulat — în ultima ediţie?) care deschide ciclul* Din ţara zimbrului — Poezii de război, 1918. *Toate imaginile poetului, dezvoltate şi explicitate în această perioadă, în ambele cicluri de început şi chiar de mai tîrziu, tind să facă sensibile abstracţiuni etice mai ales.*

Fireşte, a aşeza pietre de hotar în cîmpul sensibil al poeziei aceluiaşi creator ar fi cu totul neindicat. Cu toate deosebirile pe care le constatăm de la primele volume, la poezia, mult mai interiorizată, din celelalte, elemente din ele vom putea întîlni şi în următoarele, mai ales cînd este vorba de dezvoltarea aceloraşi teme. (Cel de al doilea război mondial, de pildă, în ciclul Veghe). Imn muncii *din* Pîrgă, *1921, este o poezie sentenţioasă şi didactică, animată de cele mai nobile intenţii, iar* Lache logofătul, *o mică nuvelă versificată în care sînt povestite asupririle unui ţăran. In ceea ce ne priveşte, preferăm mai degrabă o bucată ca cea intitulată* Ionică, *din volumul* Destin, *construită tot narativ* (Florile de mucigai *argheziene nu se împărtăşesc de la acelaşi procedeu?), tocmai pentru că nu ilustrează metaforic o idee morală, ci ne pune în miezul unei drame (efectul în plan etic rămînînd acelaşi, dar aprofundat estetic) la orizontul unde mitologia populară şi fantasmele copilăriei se întrepătrund. Şi în* Poeme cu îngeri *(1927) şi în* Destin *(1933) intrarea în miturile biblice şi în cele populare, prelucrate şi recreate de poet în substanţă metaforică originală, anunţă noua etapă din creaţia sa. In acest nou orizont se nasc capodoperele de mult recunoscute ca:* L-am lăsat de-a trecut, Gînduri de iarnă *sau* Pe decindea Dunării. *Marile teme morale nu sînt însă abandonate* (Crîmpei de baladă), *ci doar desfăcute din abstracţiunea raţionamentului.*

Încovoiat, de abia în acest punct din evoluţia sa ca poet, sub „pîrga" talentului, nu cînd scria, în 1921, poezia cu acest titlu, V. Voiculescu n-a aşteptat zadarnic „culegătorii" şi nici nu le-a înşelat speranţele în roadele poeziei sale. Ele au fost din cele mai bogate în literatura noastră şi poezia modernă românească a profitat din plin de experienţele acestui mare mînuitor al unui limbaj insolit, paradoxal, tocmai prin tradiţionalismul lui subliniat, depăşindu-l, din acest punct de vedere, chiar şi pe Arghezi. Excesele în direcţia vocabularului regional nu trebuie exagerate, ci înţelese în intenţiile poetului mărturisite de mai multe ori, în Coboară cuvintele, *în* Gîndului *(„Gînd slăbănog, deprins numai la şes / Să calci în pulbere de vorbe tocite, / Gînd lesnicios ca o femeie, copilăros la înţeles, / Urmînd lenevos pîrtia de tălpi şi copite, / Nărăvitule să dormi pe puf de cuvinte: / Scoală şi găteşte-te, că de-acum înainte / Am să te port prin vorbele cele mai colţuroase, / Să te înglodească şi să te doară"), în* Poezie *sau în* Grai valah *din* Întrezăriri *(1939). După cum vedem, ne aflăm în faţa unei preocupări constante de revoluţionare a expresiei poetice. Acest proces se va realiza paralel cu unul de concentrare şi decantare lexicală pînă la sonetele ultimului volum („Cînd eşti poet, o perlă-ţi destăinuie oceanul").*

Privită din alt punct de vedere, poezia lui Voiculescu — şi faptul n-a trecut neobservat — este o luptă permanentă a spiritului cu carnea. Ni se pare, de aceea, foarte potrivită apropierea pe care o stabileşte Vladimir Streinu, în Pagini de critică literară, *între o parte a operei lui Voiculescu şi cunoscuta scriere filozofico-teologică de tinereţe a lui Dimitrie Cantemir: „Un fel de* Divan al Înţeleptului cu Lumea sau Gîlceavă a Spiritului cu Trupul *este noua poezie a lui Voiculescu". Volumul cu care şi-a încheiat, pe culmile creaţiei sale artistice, cariera literară poetul,* Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare, *pune într-o lumină nouă, mai puternică, această dualitate funciară a unuia din cei mai mari poeţi ai iubirii din întreaga noastră literatură: „Şi plîng, Adam nemernic, la sacre porţi de rai, / Din iadurile-ţi naţte aiară cînd mă dai..." (CCI). Pe treptele anterioare momentului* Sonetelor, *în drumul aspiraţiei ideale se aşeza mereu păcatul arzînd cu mari flăcări de senzualitate. Pe acest sol ardent s-au ridicat ultimele sale versuri. Prin complexitatea mişcării sufleteşti erotice, analizată în toate ipostazele, şi intensitatea ei ieşită din comun, chinuitoare şi izbăvitoare, aspiraţie către eternitate,* Sonetele *depăşesc nu numai o etapă anterioară în creaţia lui Voiculescu, dar, într-un fel, tot ce s-a scris mai înainte în literatura română pe aceeaşi temă.*

Supusă atîtor solicitări, pînă la cele din urmă, ale marelui Will, care vor da de lucru comparatiştilor şi shakespearelogilor, poezia lui Voiculescu s-a hrănit, înainte de orice, din substanţă originală şi de aceea învinge timpul.

Al. Andriescu

cronica literară

VERSURI DE KAVAFIS

Pămîntul Ioniei

Noi am spart statuile lor
și i-am gonit de prin templele lor ;
totuși nu sînt morți zeii.
O, țărm al Ioniei, încă ei te-ndrăgesc
și în sufletul lor se mai vorbește de tine.
Cînd deasupră-ți se înalță o dimineață de august,
un fior din viața lor îți străbate eterul
și o formă ades, de efeb, transparentă,
imprecisă, cu pas precipitat,
trece peste coline.

Într-o Cetate din Osroene*)

Din acea-ncăierare de tavernă ni l-au adus
rănit, pe amicul Remon, ieri, către miezul nopții.
Prin ferestrele pe care le lăsaserăm larg deschise
luna lumină frumosul lui corp pe pat.
Noi sîntem un amestec, aici : Greci, Sirieni, Armeni și Mezi.
La fel e și Remon. Totuși ieri, cum luna
lumină chipul lui de îndrăgostit
gîndurile noastre se îndreptară spre Charmide al lui Platon.

---

*In timpul romanilor, partea nord-vestică a Mesopotamiei, în apropierea frontierelor cu Siria, de care era despărțită prin Eufrat.

Dreptate

Aș vrea să spun amintirea aceasta...
Dar acum s-a stins... mai nimic nu rămîne –
căci odihnește departe, în prima-mi tinerețe.

O piele ca făcută din iasomii...
In noaptea aceea de august – era în august ? –
în noaptea aceea,

Abia de-mi aduc aminte ochii ; erau, cred, albaștri...
Ah, da, albaștri ; de un albastru de safir erau albaștri.

In românește de **Aurel Rău**

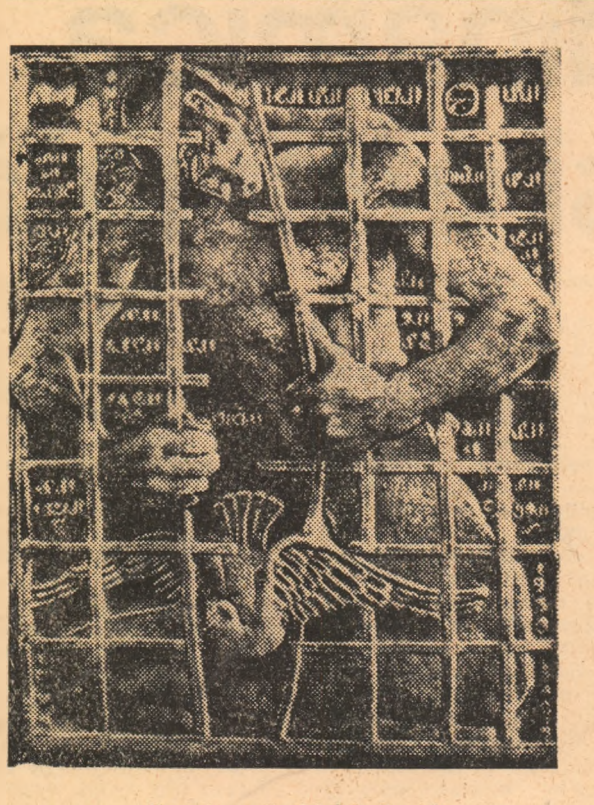

Gamal as Saghini : „Pace"

IOSEPH von EICHENDORFF sau ROMANTISMUL ABSOLUT

Acel „cîntec nou, alimentat uneori de temele și procedeele poeziei populare, un cîntec cum nu se mai auzise niciodată pînă atunci", înzestrat cu o „acțiune directă asupra inimii cititorilor", cu „puterea de a răscoli străfundurile cele mai adînci ale sensibilității" — ca element caracteristic pentru romantismul german, potrivit observației lui Tudor Vianu — este propriu și operei lui Joseph von Eichendorff. Intr-un sens, Eichendorff este cel mai reprezentativ poet liric al romanticii germane, în truchipare a spiritului romantic german cu setea-i de perfecțiune și armonie, cu dorința-i nu rareori tragică de cuprindere totală a lumii și vieții.

Opera lui Eichendorff este, în orice caz, mai mult decît a oricărui alt romantic german, capabilă să oglindească atmosfera sesizată de fiecare cititor ca specifică romantismului german. Natura, cadru constant al oricărei emoții, îndeamnă spre meditație și melancolie (deși, nu e mai puțin adevărat, poetul e unul din puținii romantici germani care aduc în contextul pesimist și mai mult sumbru al mișcării, o notă de optimism); grădini în noapte sub lumina lunii, cu taine amplificate de boschete și gînduri împietrite în statui de marmură, licărirea palidă a stelelor în rîuri copleșite de sălcii și singurătăți, mori de vînt părăsite, păduri taciturne, în care viața pulsează doar prin foșnetul vîntului în frunze și aburi ce urcă către cer. Glasuri numeroase, voci ale pămîntului și ale vieții, șoapte sau vaste ecouri, tulbură fața liniștilor vechi : triluri de privighetoare, murmur de fîntîni și de izvoare, lătrat de cîini în depărtări neguroase se îmbină cu sunetul cornului de vînătoare în unitatea unei armonii crepusculare. Este generată astfel în lirica lui Eichendorff o atmosferă **sui generis** care „înlănțuie simțirea" așa cum spune alt mare romantic german, Ludwig Tieck în celebra sa poezie **Ruf der Romantik** (Chemarea romanticii), subliniind rezistența romantismului german la eforturi analitice. O lume proprie pare să răsară din creația eichendorffiană, o fantasmă opusă realității prozaice și spiritului mercantil, pe care, ca toți romanticii, îl detestă. Pe acest fond, din substanța basmului se profilează chipuri decisive parcă din vremuri revolute. Poeți și studenți rătăcitori, muzicanți ambulanți, fete ce cîntă din ghitară, paji și castelane — toți se supun magiei irezistibile pe care o exercită ceva „îndepărtat" și „străin", nedefinit și inexprimabil, ceva care lipsește desfășurării depline a personalității lor. In zările întortocheatelor drumuri pe care aleargă și se zbat, plutește insesizabilă o aură în care, așa cum spune Shelley, „music and moonlight and feeling / Are one", un motiv mereu reluat al liricii ca și al prozei lui Eichendorff fiind dorul de depărtare, pe care nimeni nu l-a exprimat mai bine ca el în cadrul romantismului. Impovărat de traiul într-o realitate „depoetizată", poetul e încercat de dorul naturii genuine și al unei existențe neproblematice, în care viața și poezia să se afle la unison, așa cum ni le înfățișează poezia populară (se știe că Eichendorff a contribuit și el la dezvoltarea așa-zisului „curent folcloric" în cadrul romantismului german). Stăpînit de fascinația romantică a antitezelor, poetul îmbină în creația sa — proiectată pe un fundal folcloric — prospețimea și bucuria de viață din poezia de „drumeție" (Wanderdichtung), cu un sentiment al naturii specific romantic. Poezia sa a naturii și drumeției concretizată, între altele, în piese ca **Frische Fahrt** (Călătorie nouă), **Zwielicht** (Amurg), **Das zerbrochene Ringlein** (Inelul sfărîmat), devenite celebre și prin melodiile lui Schumann sau Mendelssohn, năzuiește spre eliberarea omului din rigiditatea unor forme convenționale. Sedus de mirajul depărtării, pătruns de farmecul miilor de voci ale naturii, eroul liric eichendorffian e cuprins de beția plecării spre tărmuri mirifice, de dorința descătușării de convenții și clișee :

Tausend Stimmen lockend
schlaugen,

Hoch Aurora flammend weht,
Fahre zu ! ich mag nicht
fragen,

Wo die Fahrt zu Ende geht !

(Frische Fahrt) [1]

Eichendorff s-a impus apoi, alături de Novalis, Clemens Brentano, Heine sau Mörike și ca unul din cei mai de seamă poeți ai nopții din literatura germană. In nocturnele lui se simte, ca și în poezia de drumeție, setea de liniște în sensul **ataraxiei** anticilor, noaptea, „consolarea lumii", este pentru poet domeniul nemișcării, al încetării zbuciumului cotidian :

Nacht ist wie ein stilles Meer,
Lust und Leid und Liebesklagen
Kommen so verworren her
In dem linden Wellenschlagen.

(Die Nachtblume) [2]

La Eichendorff, noaptea — ca și zorile de altfel, pe care le-a cîntat cu același entuziasm — are o funcție simbolică. Opusă simbolismului dimineții — întruchipare a avîntului și a dorului de viață concretizate mereu prin aceleași motive (cîntecul păsărilor, dangătul clopotelor, freamătul pădurii, cornul de vînătoare), noaptea înseamnă adesea materializarea unor stări de anxietate, proiectate de poet în afară, de asemenea prin elemente specifice. Stările sufletești se întrețes cu simbolurile lor concrete, ajungîndu-se la realizarea acelui peisaj — état d'âme, atît de caracteristic pentru majoritatea romanticilor. In cazul special al lui Eichendorff se întîmplă un fenomen curios : deși puternic legat de natură, poetul nu individualizează peisajele, ci le „depersonalizează" în așa măsură încît ajunge la un cadru aproape standardizat, definibil prin formule stereotipe și avînd o amprentă eichendorffiană ușor sesizabilă, ceea ce, de altfel, nu știrbește nimic din farmecul lui unanim recunoscut și bazat pe forța incantatorie a muzicalității.

Altă constantă a liricii romanticului german e, nu mai puțin, poezia codrului, unele din poeziile sale constituind monumente principale ale poeziei pădurii în literatura germană. Exprimîndu-și dorul după o existență care să îmbine armonios idealul cu realul, clipa cu eternitatea, viața cu poezia, poetul îl pune, în micile sale capodopere pe motive populare, pe om în contact cu liniștea pădurilor. Pădurea e descrisă de el în diferitele ei înfățișări, cu o plăcere veșnic vie. Eichendorff se repetă adesea fără să obosească însă cititorul, într-atîta prospețimea și spontaneitatea tonului și imaginii conferă o viață mereu nouă compozițiilor sale; repetițiile au la el o valoare estetică. „Cine te-a clădit, frumoasă pădure, atît de sus ?" sau „Cît este de frumos să-ți petreci noaptea visînd aici, în pădurea liniștită" — fiecare din aceste poezii și multe altele evocă o atmosferă unică în felul ei, în care totul e concret și totodată ireal. Poetul ne plimbă prin păduri transfigurate de lună unde arborii scînteiază într-o tainică lumină ; altădată, văzute de pe creștetele munților, pădurile par diafane, aeriene, denudate de orice spaime. Eichendorff alternează astfel ziua și noaptea, liniștea și muzica, neliniștile incertitudinii generate în om de intensitatea decorului vegetal cu senzația de pace și armonie, prin intermediul unui sistem de imagini intercomunicante datorită cărora sunetele evocă culori și culorile radiază sunete. El se apropie în felul acesta mai mult poate decît orice alt romantic german de idealul operei de artă totale (Gesamkunstwerk) formulat de Friedrich Schlegel, cultivînd sincretismul artistic mai ales sub forma legăturii poeziei cu muzica și pictura, ceea ce a determinat, între altele, alegerea atît de frecventă a poeziilor eichendorffiene ca texte pentru liedurile unor compozitori romantici ca Mendelssohn—Bartholdy, Schumann, Brahms sau Hugo Wolf. Reveriile silvestre ale poetului sînt pline de voci și sunete, de acorduri sonore corespunzătoare contururilor vizibile ale peisajului. Izvoarele dialoghează cu arborii, ciocîrliile își înalță cîntecul matinal, cornul de vînătoare răsună cu largi ecouri, elementele vizuale și auditive se împletesc continuu pentru a traduce o emoție tandră și intensă. Impresionant e mai cu seamă timbrul inegalabil al poeziei eichendorffiene, transparența graiului devenit nu rareori muzică pură; există la el o muzică interioară cu totul deosebită ce rezidă deopotrivă în ritmuri și în acordul secret al tonalităților, o muzică opusă total savanteriei verbale și care își extrage elementele de expresie din limbajul cotidian, stînd sub semnul desăvîrșit al simplității, spontaneității și prospețimii.

Spontană și proaspătă, creația lui Eichendorff a contribuit si ea la propagarea acelei noi sensibilități și sincerități romantice din miezul căreia ceva strălucește și în unele tendințe ale spiritualității moderne. La o sută zece ani de la moartea sa continuăm să ni-l imaginăm pe poet tînăr ca opera sa, pierzîndu-se, cu ghitara în bandulieră, în pădurea pe care a iubit-o atît de mult.

---

[1] „Mii de voci răsună îmbietoare,/Sus Aurora filfîie arzătoare,/ La drum ! nu vreau să întreb,/Unde se termină călătoria !" (Călătorie nouă).

[2] „Noaptea este ca o mare liniștită./Plăcerea și durerea și jalea dragostei/Ajung la tine atît de neclar/In bătaia lină a valurilor". (Floarea nopții).

Hertha Perez

VERSURI DE ALFRED TENNYSON

„Tennyson este un poet mare din motive perfect clare. El are trei calități întîlnite rareori împreună și numai la poeții cei mai mari : fecunditate, diversitate și competență deplină".

(T. S. ELIOT).

Ulysse

Ce mare lucru să fii un rege trindav
La vatra stinsă, printre sterpe stînci
Insoțit de nevasta bătrînă, faci și dai
Legi fără rost, pentru un trib sălbatic.
Ce-adună, doarme, inghite și nici nu mă cunoaște.
Nu am odihnă din călătorii : vreau să sorb
Viața pînă la capăt. Mereu m-am veselit
Prea mult, am suferit prea mult, cu cei ce
M-au iubit sau singur ; pe țărmuri sau atunci
Venind purtat printre ploioasele Hyade
Pe marea-n furtună ; azi sînt vestit.
Mereu pribeag cu inima flămîndă,
Cu cît vedeam mai mult și cunoșteam ; oameni
Și obiceiuri, vremuri, conducători și sfetnici ;
Nu ignorat, ci onorat de toți ;
Și am băut plăcerea luptei cu semenii
Pe cîmpul Troiei răscolit de vînturi.
Acum sînt doar o parte din tot ce-am întîlnit.
Orice-ntîmplare e un arc boltit prin care
Văd lumea neumblată, orizontul
Mereu fugar din drumurile mele.
Ce trist ar fi să mă opresc, să pun sfîrșit
Să nu mai ard, să nu mă mai disting !

. . . . . .

Acesta-i Telemac, e fiul meu
Căruia-i las și insula și sceptrul.
Mult îndrăgit de mine și-n toate priceput
Cu-nțelepciune știind să potolească
Poporul aspru și, încet, încet,
Să-l supună către folos și bine.
Nevinovat e, cu gînd necontenit
La datorii modeste. Cumpănit,
Va ști oricînd el bun și blînd să fie
Și zeilor prinoase, așa cum se cuvine,
Va închina cînd eu voi fi plecat.
El datoria lui și-o face, eu pe a mea.
Acolo-i portul ; pînzele-s umflate.
Și-ntinsa mare amenințătoare ; marinarii
Ce-i ce-au trudit și-au suferit cu mine
Ce-i ce-au primit cu-aceeași veselie
Și tunetul și razele de soare, mereu
Cu fruntea, inima deschisă – eu și voi
Sînteți și voi acum bătrîni la fel ca mine.
Dar bătrînețea-și are partea ei de cinste
Și de trudă. Doar moartea-i pune capăt ;
Dar pîn-atunci tot poate fi făcut
Un lucru nobil, demn de cei ce-odată
Fără de teamă au luptat cu zeii.

Lumini încep să scînteie-nspre stînci
Și lunga zi pălește : apare leneș luna și adîncul
Geme din greu cu multe voci. Veniți,
Nu-i prea tîrziu să căutăm o lume nouă
Trageți la rame, ritmic să loviți
In valuri. Căci am, v-o spun, să știți,
Un plan să trecem dincolo de soare
Dinspre apus, printre stelele vestului
Fără oprire pînă la ultima suflare.
Poate vom fi sorbiți și de adîncuri
Dar s-ar putea și-n Insula Fericirii
Cîndva s-ajungem și acolo să-l vedem
Pe marele Achille, de noi prea cunoscut.
Mult ni s-a luat, dar mult ne-a mai rămas.
Deși nu mai putem azi ca pe vremuri,
Să răsturnăm și cerul și pămîntul
Așa sîntem, inimi viteze de eroi
Slăbiți de timp, de soartă și de ani, dar vînd
Să mai luptăm, să căutăm fără răgaz.

Traducere de **Grigore Vereș**

dinamică și eficiență

(Urmare din pagina 1)

de altă parte, organizarea muncii trebuie să fie capabilă a reduce cît mai mult distanțele psihosociale prea mari dintre membrii colectivului, (prin atragerea muncitorilor la rezolvarea problemelor majore ale conducerii, a specialiștilor la rezolvarea nemijlocită a diferitelor probleme ale muncitorilor etc.) și să se cultive la fiecare salariat convingerea că soarta întreprinderii sau a colectivului este într-o anumită măsură legată de statutul și rolul personalității sale, de munca și comportamentul său. Cunoașterea permanentă a structurii și dinamicii raporturilor interpersonale intramicrocolective sau intramacrocolective (uzină, instituție etc.) și utilizarea cu pricepere a mijloacelor capabile să asigure coeziunea, moralul acestor colective, reprezintă o premisă de bază a organizării științifice a muncii.

Influențarea favorabilă a evoluției raporturilor interpersonale este strîns legată de acțiunea unui alt important factor psihosocial, de autoritatea și stilul conducătorului. Autoritatea naturală (sau neinstituționalizată) decurge din calitățile personale ale indivizilor (profesionale, morale etc.) și care se manifestă sau se pot manifesta indiferent dacă persoana dată ocupă sau nu o funcție sau o muncă de răspundere deosebită. Autoritatea instituțională se întemeiază pe statutul juridic al instituției sau funcției pe care o deservește o anumită persoană. Un șef (conducător de întreprindere, de secție, de grup etc.) poate funcționa fie numai pe baza autorității instituționale, fie pe baza prezenței și coerenței ambelor tipuri de autoritate.

Realitatea demonstrează că nu întotdeauna și nu toți șefii întrunesc elementele ambelor tipuri de autoritate. Există cazuri cînd șefii acționează exclusiv pe baza autorității instituționale fiind lipsiți sau aproape lipsiți de elementele autorității naturale (insuficientă pregătire profesională, conduită moral-politică necorespunzătoare etc.). Pot apoi exista și cazuri cînd autoritatea naturală (neinstituționalizată) a unei persoane ce ocupă un anumit post se fie superioară autorității ei instituționale, funcției pe care o deservește la un moment dat. Deoarece neconcordanța dintre cele două tipuri de autoritate este nefavorabilă societății (în cazul absenței autorității naturale a șefului) și persoanelor ce ocupă anumite funcții de conducere (în cazul existenței unei autorități naturale superioare autorității unei anumite funcții de șef) este necesară cunoașterea temeinică a raporturilor dintre ele și, în lumina acestei experiențe, asigurarea promovării în munci de conducere numai a acelor persoane a căror autoritate naturală este pe măsura autorității instituționale: valoarea omului să fie concordantă cu valoarea „scaunului" pe care-l ocupă.

Autoritatea șefului unui colectiv este condiționată în mare parte și de caracteristicile colectivului pe care îl reprezintă cum sînt: sarcinile (care pot fi mari sau mici, importante sau neimportante), talia grupului (care poate fi mare sau mică) compoziția (poate fi alcătuit din persoane ce se deosebesc după sex, caracter, statut social etc.), durată (grupul poate fi sezonier sau permanent, poate avea o vechime mai mare sau mai mică) etc.

Autoritatea șefilor grupurilor de muncă se află în strînsă corelație cu stilul de conducere, cu metodele pe care le folosesc aceștia pentru dirijarea activității grupurilor date. Evitînd adoptarea unilaterală, nediferențiată și aplicarea rigidă a unor stiluri de comportament cum sînt cele experimentate de școala psihologiei dinamice condusă de K. Lewin ca: „stilul autoritar", „stilul democratic", „stilul îngăduitor" (laissez-faire), șeful micro sau macrogrupului de muncă trebuie să aibă priceperea de a adopta comportamentul potrivit cerut de fiecare împrejurare privind îndrumarea, aprecierea, admonestarea etc. membrilor grupului său. El trebuie să manifeste mult tact, să știe a îmbina în mod eficient exigența cu îngăduința, atitudinea distantă cu spiritul amical, metodele de convingere cu cele de constrîngere, susținerea opiniei sale personale cu luarea în considerație a opiniei colectivului etc.

Una din caracteristicile dominante ale conducerii specifice grupurilor socialiste de muncă o constituie caracterul ei colectiv. „...întreaga activitate a organizațiilor de partid — spune tovarășul N. Ceaușescu — se desfășoară pe baza principiului conducerii și al muncii colective" (Raport la Congresul al IX-lea al P.C.R., pag. 79). Afirmarea caracterului colectiv în procesul conducerii, în adoptarea deciziilor, nu înseamnă însă diminuarea răspunderii personale. Eficiența stilului de conducere specific orînduirii noastre socialiste rezidă în îmbinarea armonioasă a principiului conducerii colective cu principiul răspunderii personale pe care o are fiecare șef mai mare sau mai mic față de actele sale, față de concepția și modul său de acțiune.

Astfel de șefi nu se pot obține doar cu ajutorul practicilor empirice, cum din păcate se mai întîmplă în multe cazuri. Pentru a avea în fruntea grupurilor de muncă șefi capabili să îndeplinească concret sarcinile profesionale și să asigure formarea și consolidarea coeziunii colectivului sînt necesare cel puțin două condiții principale. Mai întîi trebuie recunoscută și respectată cerința că astfel de șefi trebuie selecționați după criterii științifice (teste, interviuri, metoda cazului etc.), care să pună cu claritate în evidență tipul de caracter, capacitatea profesională, intelectuală, de exprimare, elanul, eficacitatea în conducere etc. In al doilea rînd, o dată aleși sau numiți astfel de șefi trebuiesc controlați, îndrumați, formați etc. Experiența arată că șeful unui grup de muncă mic sau mare are nevoie de un minimum de cunoștințe pedagogice și psihologice, în stare să-l ajute la cunoașterea și influențarea favorabilă a fiecărui membru din grupul său.

Măsurile adoptate de conducerea partidului și statului nostru în ultimii ani și îndeosebi documentele Conferinței Naționale a P.C.R. din 1967 indică existența unei preocupări tot mai serioase în acest sens. Organizarea unui centru național de perfecționare a cadrelor de conducere din întreprinderi (Otopeni), elaborarea unui complex de măsuri organizatorice în fiecare unitate productivă (înființarea comitetelor de direcție, îmbunătățirea sistemului informațional etc.), sînt de natură a contribui la formarea unor conducători corespunzători complexelor sarcini ce stau în fața tuturor sectoarelor de producție din țara noastră.

Considerațiile destul de sumare, făcute asupra cîtorva dintre numeroșii factori psihosociali ce acționează în viața unui colectiv de muncă arată necesitatea imperioasă a cunoașterii și folosirii metodelor psihosociologice în activitatea oricărui colectiv de muncă. De aceea, ținînd seama de complexitatea și, am zice, chiar dificultatea sesizării și rezolvării fenomenelor psihosociale, de locul și rolul deosebit al factorilor psihosociali în viața și activitatea colectivelor de muncă, considerăm că ar fi înțelept și util ca în complexul de măsuri consacrate organizării științifice a muncii să se prevadă și necesitatea înființării în marile întreprinderi sau cel puțin în centralele industriale a unor servicii psihosociologice încadrate cu oameni de specialitate (psihologi, sociologi etc.). Prin intermediul investigațiilor psihosociologice efectuate cu ajutorul unor tehnici și procedee moderne, astfel de specialiști ar putea procura date și soluții importante cu privire la structura și dinamica psihosocială a colectivelor de muncă, la factorii psihosociali care frînează sau stimulează dezvoltarea producției și productivității muncii, a unității și coeziunii colectivului, a moralului fiecărui muncitor sau salariat.

Totodată ar fi necesar ca, periodic, să se organizeze în marile întreprinderi sau pe grupe de întreprinderi cu profile înrudite, cursuri speciale de scurtă durată cu o tematică psihosociologică adecvată pentru conducătorii de diferite grade și îndeosebi pentru șefii celor mai mici subunități de muncă (șefi de atelier, brigadă, grupă, echipă etc.) cu scopul inițierii sau perfecționării acestora în așa-numita artă de a conduce.

In sfîrșit, în aceeași ordine de idei, socotim că ar fi util ca în afara diferitelor publicații cu caracter psihosociologic consacrate organizării științifice a muncii să se elaboreze lucrări consacrate problematicii psihosociologice ale domeniului căruia se adresează, cuprinzînd metode și soluții de rezolvare eficientă a diferitelor fenomene psihosociale ce intervin în procesul organizării și desfășurării producției. Nevoia unor astfel de lucrări este, după cunoștința noastră, tot mai mult simțită în special de conducătorii de întreprinderi (ingineri, economiști etc.) cu atît mai mult cu cît instituțiile de învățămînt superior cu caracter tehnico-economic nu cuprind nici un curs de acest gen (Psihosociologie, Sociologie industrială, Sociologia muncii etc.), iar actualele lucrări destinate a veni în ajutorul conducătorului de întreprindere sau a președintelui cooperativelor agricole de producție sînt complet deficitare din acest punct de vedere.

Aplicarea unor astfel de măsuri — pe lîngă multe altele posibile — are drept urmare crearea adevăratelor relații umane între cei ce muncesc în întreprinderile noastre socialiste. Ele pot contribui la o judicioasă folosire a omului, a forței sale de muncă, la asigurarea maximului de satisfacții posibile pentru fiecare om al muncii, fără prejudicierea intereselor obștești, cu alte cuvinte, la îmbinarea utilului cu omenescul în activitatea întreprinderilor noastre socialiste.

note

In cadrul laboratorului de calculatoare automate al facultății de Electrotehnică a Institutului Politehnic din Iași se lucrează la construcția unui calculator electronic numeric. El este destinat, în special, scopurilor didactice, dar va putea fi folosit și pentru rezolvarea unor probleme de cercetare științifică. Calculatorul este prevăzut să funcționeze cu 5.000 de operații pe secundă și va fi înzestrat atît cu memorie operativă (realizată cu ferite), cît și exterioară (realizată cu tambur magnetic).

Inițiativa acestui laborator vine în întîmpinarea solicitărilor insistente ale diverselor instituții și institute de învățămînt și cercetare pentru dotarea, în perspectivă, a Iașului cu un centru de calcul, absolut necesar bunei desfășurări a muncii de învățămînt, a cercetării științifice precum și a unor multiple activități tehnico-economice.

★

Un dispozitiv care să funcționeze pe același principiu cu al maserilor (maser: amplificare de microunde prin emisie stimulată de radiații), însă în domeniul radioundelor (lungimi de undă mai mari de 30 cm.) nu este deocamdată cunoscut.

Prin valoroasele cercetări întreprinse de acad. prof. Th. V. Ionescu, privind ionii negativi, s-au creat premisele funcționării unui astfel de dispozitiv și în domeniul energiilor mici ale radioundelor.

Incepînd cu anul 1930, Th. V. Ionescu și C. Mihul, la Iași, se ocupă cu studiul conductibilității gazelor ionizate sub influența simultană a unui cîmp magnetic constant și a unui cîmp electromagnetic de frecvență radio. Aceste cercetări l-au condus, apoi, pe Th. V. Ionescu la descoperirea ionilor negativi ai hidrogenului și oxigenului într-un tub de descărcare în gaze, de studiul teoretic al cărora s-a ocupat în mod deosebit.

In anul 1949, Th. V. Ionescu și V. Mihu fac cunoscută descoperirea unui „nou fenomen de inducție electromagnetică datorită ionilor negativi în mișcare".

Tubul de descărcare, conținînd hidrogen, este introdus în interiorul bobinei unui circuit oscilant (rezonator), cuplat inductiv cu un oscilator de radio frecvență. Curentul care trece prin rezonator este funcție de curentul care trece prin tubul de descărcare și de frecvența oscilatorului. Variind frecvența oscilatorului, se constată că intensitatea curentului care trece prin rezonator se modifică și are valoare minimă ori de cîte ori frecvența oscilatorului este egală cu una din frecvențele proprii ale ionilor negativi din tub. Pentru anumite frecvențe, însă, curentul din rezonator, în loc să scadă, crește foarte mult, ajungînd să depășească de două ori valoarea acestuia, față de cazul cînd gazul din tub nu este ionizat.

Se recunoaște, în aceste experiențe, un fenomen de emisie stimulată, iar în dispozitivul folosit — un precursor al maserului, construit cu cinci ani mai tîrziu, pentru un alt domeniu de lungimi de undă.

Experiențele efectuate în prezent de acad. prof. Th. V. Ionescu, bazate pe lucrarea mai sus menționată, sînt orientate către realizarea maserilor în domeniul radioundelor, performanță științifică de natură să contribuie la creșterea prestigiului școlilor de fizică din țara noastră.

note

Fotografia: Ioan Negrea

DIORAMA

Scilicet (editura Seuil-Paris) nu e o nouă carte a lui Jacques Lacan, ci doar o revistă ce-și propune a apare de trei ori pe an. Primul număr are următorul elocvent motto: „Tu poți ști ce gîndește școala freudistă de la Paris", — familiarul „tu" adresîndu-se tuturor tinerilor bacalaureați încă necăsătoriți, indiferent de țară, iar acel „poți" fiind de fapt „trebuie".

După ce prin volumul „Écrits", Lacan consideră că a fixat jalonele esențiale privind cercetările lui axate pe reîntoarcerea la Freud, el simte acum nevoia unei comunicări mai directe, în special cu tineretul, din cauza opacității cercurilor de psihanaliști. Acest prim număr cuprinde. studii privind semnificația morții prin sinucidere și analizarea stărilor de halucinație.

Interesant că materialele nu poartă semnăturile autorilor, ci se publică doar o listă a „adepților" lui Lacan. Măsura a fost luată în scopul realizării „libertății colaboratorilor", mai precis spre a oferi posibilitatea colaborării la revistă chiar a celor ce sînt împotriva lacanismului.

✱

Randolf Churchill — Churchill young statesman (edit. Heinemann-Londra). Se știe că unii membri ai familiei Churchill au cultivat de-a lungul secolelor biografia, în accepția arborelui genealogic. Insuși Winston Churchill ne-a dat două asemenea prezentări de ascendenți. Iată că fiul său, Randolf, și-a luat pe umeri sarcina de a realiza o amplă biografie în trei volume a tatălui său.

Apărut anul trecut, primul volum a cuprins epoca 1874—1900, adică adolescența și formarea viitorului bărbat de stat. Acest al doilea tom îmbrățișează perioada 1900-1914 și impresionează prin bogăția aparatului informativ mînuit de autor (corespondență, notații personale). De altfel, această susținere pe documente inedite a dus la afirmația că, de fapt, e vorba de o biografie a lui Winston Churchill scrisă de el însuși.

★

Marcel Mauss, considerat pe drept cuvînt părinte al etnologiei franceze, revine în atenția sociologilor contemporani. Astfel, în timp ce în editura „Presses Universitaires de France" apare cea de-a patra ediție a lucrării sale „Sociologie și antropologie", Victor Karady și-a asumat munca de a aduna în trei mari volume de opere complete toate studiile și articolele profesorului său, răspîndite în zeci de publicații. E prima încercare de a se realiza o asemenea lucrare, știut fiind că Mauss s-a risipit în prelegeri și conferințe. Planul lui Karady se anunță astfel: vol. I— „Les fonctions sociales du sacré", vol. II — „Representations collectives et diversité des civilisations" și vol III — „Cohesions sociales et divisions de la sociologie". Primul volum a și apărut, al doilea e sub presă, iar ultimul care va cuprinde și un amplu studiu bigrafic, e prevăzut pentru 1969.

Dr. A. G.

„EFECTUL PROCOPIU" ÎN ACTUALITATE

INTERVIUL NOSTRU

Prof. dr. doc. Gh. Vasiliu, şeful secţiei de electrotehnică a Centrului de cercetări tehnice al filialei Iaşi a Academiei, a prezentat, de curînd, o comunicare legată de aspecte teoretice şi practice ale „efectului Procopiu". Avînd în vedere actualitatea efectului Procopiu – studiat în tot mai multe centre ştiinţifice din ţară şi străinătate – am solicitat prof. Gh. Vasiliu unele precizări în legătură cu respectiva comunicare :

– Cercetările dv. actuale, privind elucidarea unor aspecte teoretice şi practice, legate de efectul Procopiu, reprezintă o continuare a unor preocupări mai vechi în această direcţie ?

– Desigur. Aceste cercetări constituie o continuare a preocupărilor din timpul cînd funcţionam ca asistent, şi apoi ca şef de lucrări, în laboratorul de electricitate al Universităţii din Iaşi, laborator condus de academicianul Ştefan Procopiu. Aceste preocupări se reflectă în două comunicări apărute în anul 1937, în „Comptes rendus", cuprinzînd date obţinute în calitate de colaborator al academicianului Ştefan Procopiu, referitoare la realizarea primelor înregistrări oscilografice ale fenomenului, înregistrări care au permis să se deducă unele proprietăţi interesante. De asemenea, în anul 1960, am făcut o încercare de a explica teoretic fenomenul, însă, plecînd de la ipoteza că acest fenomen s-ar datora, în cea mai mare parte, anizotropiei materialului.

– Aşadar, în cazul efectului Procopiu, punctul de plecare l-a constituit o observaţie experimentală.

– Cercetarea ştiinţifică poate să înceapă plecînd de la ipoteze teoretice şi să se finalizeze prin verificarea experimentală a concluziilor logice ce decurg din teorie. Dar se poate ca, la origine, cercetarea să se sprijine pe observaţii experimentale, care mai curînd sau mai tîrziu vor prilejui, pentru a fi explicate, naşterea unei teorii. Aşa este cazul de care ne ocupăm acum. Cu ocazia experimentării efectului magnetic Barkhaussen, în vederea prezentării acestuia ca material experimental demonstrativ la curs, acad. Şt. Procopiu a observat, în anul 1927, existenţa unei forţe electromotoare, în condiţii care nu justificau existenţa acesteia. Au urmat apoi lucrările experimentale, cu unele consideraţii teoretice şi înregistrări cu ajutorul oscilografului, lucrări care au avut ca obiectiv studiul efectului descoperit, în raport cu diferiţi parametri care pot modifica proprietăţile sale. În cercetarea ştiinţifică există, în general, o interdependenţă între mai multe probleme, astfel că rezolvarea unor probleme poate servi şi la rezolvarea altora. Acest aspect se poate constata şi în cazul efectului Procopiu.

– În monografiile cuprinse în volumul 40 din „Springer tracts in modern phyiscs" (Springer-Verlag, Berlin. Heidelberg – New York, 1966), care oferă sinteze ale unor probleme importante ale ştiinţei contemporane, este cuprins şi efectul Procopiu. Sînt citate lucrări ale cercetătorilor ieşeni, axate pe această temă, lucrări care, în prezent, se apropie de treizeci. Ce elemente noi aduce, în acest domeniu, comunicarea pe care aţi prezentat-o, de curînd, în cadrul Filialei Iaşi a Academiei ?

– Comunicarea prezentată propune să contribuie la explicarea mecanismului producerii efectului Procopiu, printr-un raţionament original. Elementul nou, principal, în această comunicare este utilizarea unei teoreme din Electrotehnică, cu ajutorul căreia se justifică existenţa cîmpurilor magnetice sinusoidale care acţionează în lungul conductorului feromagnetic, acţiune echivalentă cu aceea a cîmpului magnetic produs de curentul alternativ ce parcurge conductorul. Obţinerea expresiei analitice a forţei electromotoare induse în bobină constituie un alt element nou, deoarece această expresie se obţine direct din consideraţiuni teoretice, fără să se utilizeze formule empirice. De subliniat că, în cadrul aceleiaşi comunicări, am arătat şi modelizarea acestui efect printr-un dispozitiv simplu, care se bazează direct pe acţiunea cîmpurilor sinusoidale, aşa cum rezultă din consideraţiile teoretice.

– Interdependenţa cercetării ştiinţifice poate fi ilustrată şi sub aspect aplicativ ?

– Da. Ca exemplu concret se poate cita încercarea de utilizare în dispozitive de memorie a unui nou fenomen în legătură cu efectul Procopiu, fenomen descoperit în America de Alvin B. Kaufman, a cărui lucrare este publicată recent în „I.E.E.E. Transactions on Electronic Computers", din februarie 1967. De asemenea, aşa cum reiese din comunicarea prin care se explică teoretic efectul Procopiu, acest efect se regăseşte în forma de realizare a sondei magnetice numită cu „saturaţie" şi cu ajutorul căreia se rezolvă problema măsurării directe a fluxurilor magnetice, spre deosebire de alte metode existente pentru măsurarea proprietăţilor magnetice, care în general măsoară derivata fluxului. Tot în directă legătură cu cele de mai sus se află şi rezolvarea problemelor de defectoscopie magnetică, cu aplicaţii importante în industrie. Există perspectiva unor studii în vederea aplicaţiilor practice, cum ar fi, de exemplu, dispozitive de memorie, traductoarele magnetice, cu utilizări în automatică etc.

– În concluzie ?

– Lucrarea la care vă referiţi se vrea prin conţinutul ei şi prin rezultatele obţinute o îmbinare armonioasă între cercetarea fundamentală şi cea aplicativă. De asemenea am dori să constituie o dovadă că cercetătorii se străduiesc ca tradiţia moştenită de la marii oameni de ştiinţă înaintaşi să fie continuată cu vigoare şi pricepere, în pas cu dezvoltarea şi nivelul cerinţelor ştiinţei şi tehnicii contemporane.

Sergiu Teodorovici

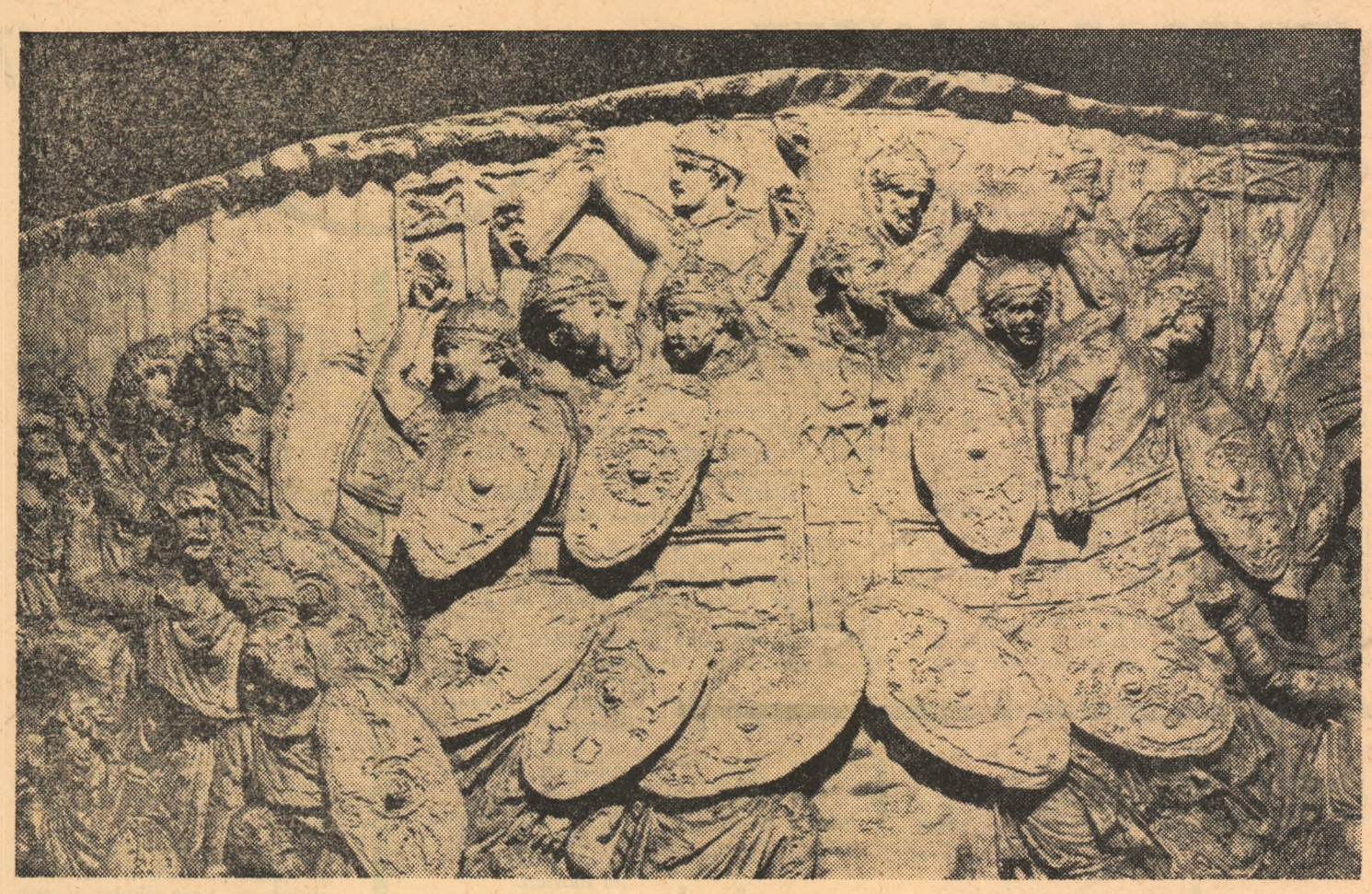

Scenă de pe Columna lui Traian

cartea ştiinţifică: „logos şi ethos"

„Logos şi Ethos în filozofia stoică" primul studiu al volumului este poate cel mai reprezentativ pentru tema tratată. Explicarea factorilor de natură socială şi economică este considerată de către autor ca o premisă determinantă şi necesară pentru înţelegerea complexităţii fenomenului filozofic şi moral din epoca helenistă. Vechiul stat-cetate oferea cetăţeanului un sprijin şi o garanţie împotriva vicisitudinilor soartei. Imperiul lui Alexandru Macedon nu mai oferea asemenea condiţii. Individul nu mai era membru al unei cetăţi, ci era cetăţean al lumii întregi, de aceea acţiunile sale se desfăşurau sub semnul neputinţei şi al nesiguranţei. Aceste schimbări sociale şi-au găsit un reflex specific pe plan intelectual, în aceea că preocupările gînditorilor gravitează în jurul problemelor de morală. Idealul moral capătă un sens negativ ; ataraxia (liniştea, nepăsarea, absenţa pasiunilor).

Cu toate acestea, problemele universului fizic, acelea ale naturii n-au fost abandonate. Ele au continuat să preocupe pe mulţi gînditori, explicaţiile date fenomenelor fizice constituind, de multe ori, însuşi fundamentul doctrinelor logice şi morale. Autorul subliniază această idee foarte importantă referindu-se mai întîi la Epicur, pe care-l consideră reprezentantul cel mai strălucit al materialismului din această epocă.

Într-adevăr, în scrisoarea către Menoikeos, Epicur propovăduieşte ataraxia ca ideal moral. Iar din scrisoarea către Pythokles se desprinde ideea legăturii dintre fizică şi morală. Studiul fizicii nu este un scop în sine, ci urmăreşte excedenţa morală, deoarece cunoaşterea legilor universului fizic duce la înlăturarea fricii de zei şi de moarte.

A trăi conform naturii este formula lui Zenon din Cittium (acceptată, aproape cu acelaşi sens de Cleanthes şi Chrysippos) şi care exprimă foarte precis idealul moral al înţeleptului stoic. Pentru dobîndirea fericirii, omul trebuie să urmeze natura sa raţională. Acest lucru se poate, însă, numai dacă există un acord cu natura raţională a universului (ortas logos).

Natura corporală a raţiunii universale permite ca aceasta să pătrundă în toate lucrurile determinînd mersul fenomenelor. Raţiunea universală constituie fundamentul fizicii şi al moralei. Actul moral este condus de logos.

Principiul socratic cunoaşte la stoici o extrapolare în afara subiectivului. Cunoaşterea subiectivului ne spune ceva cu privire la celălalt, la obiectiv. Efortul voinţei şi nu contemplaţia, este o condiţie absolut necesară pentru dobîndirea fericirii. Printr-un nemaiauzit efort de voinţă, înţeleptul stoic devine asemănător zeilor. Acest foc făurar cuprinde întregul univers şi-l organizează raţional.

„Prin raţiune înţeleptul nu e mai prejos de zei" spunea Epictet. Raţiunea umană cunoaşte pe cea universală, iar această cunoaştere garantează excelenţa morală. Cunoaşterea adevărată a naturii lucrurilor reprezintă condiţia necesară şi suficientă pentru evitarea greşelii morale. Cunoaşterea adevărată a logos-ului obiectiv (şi nu subiectiv ca în doctrina socratică) înseamnă pentru stoici imposibilitatea absolută a greşelii morale. Logos-ul şi ethos-ul se contopesc în sensul că logica asigură morala.

Morala stoică avea un caracter abstract : ea a pronunţat pe plan intelectual sentinţa de moarte a sclaviei. Dar ea a propovăduit egalitatea (morală şi intelectuală), nobleţea spirituală, voinţa fermă şi inflexibilă. Înţelepciunea stoiciană pregătea pe sclav pentru moartea pe care stăpînul său i-o putea hărăzi în orice clipă. Dar, lucru curios, această înţelepciune a avut şi darul de a trezi în sclav conştiinţa capacităţii sale de a transforma lucrurile.

În concepţia stoicilor, ideea de timp a avut un mare rol. În cîteva pagini de o remarcabilă conciziune şi claritate, academicianul Joja ne schiţează unele aspecte ale problemei. Nominalismul lor i-a determinat să acorde importanţă timpului prezent, să preţuiască clipa. Clipa este „locul libertăţii şi al împlinirii instantanee". Suprema fericire poate fi dobîndită de către adevăratul înţelept doar într-o singură clipă. Forţa voinţei inflexibile, exerciţiul raţiunii în clipă, în prezent, ne duce la înţelegerea sensului raţiunii universale, la dobîndirea fericirii eterne. De aceea clipa valorează cît veşnicia.

Astfel, înţelepciunea stoiciană a absolutizat „raţiunea abstractă". A reprezentat un moment necesar în formarea conştiinţei morale a omenirii, moment în care LOGOS şi ETHOS sînt în indiviziune.

Volumul se încheie cu două importante studii : „Cu privire la istoria filozofiei româneşti" şi „Profilul spiritual al poporului român".

Spiritul poporului român se caracterizează prin realism, prin precumpănirea raţiunii, prin refuzul misticismului. Cugetarea cronicarilor, gîndirea lui D. Cantemir, aceea a cărturarilor ardeleni, Micu, Şincai şi P. Maior, poezia lui Alecsandri, Eminescu, Coşbuc şi Arghezi, pictura lui Grigorescu şi Luchian, evidenţiază trăsăturile unei culturi, ale unui stil apolinic.

Notele de misticism au apărut în cultura noastră după primul război mondial, paralel cu mişcările fasciste şi sînt ceva de import, străine facturii psihice a poporului nostru. Tipică, pentru raţionalismul de factură apolinică, măsurată, lucidă, a spiritului românesc este poezia lui Eminescu. Acest fapt apare evident în „Luceafărul", în conflictul dintre pasionalitate şi raţionalitate. Cătălina şi Cătălin personifică pasionalitatea ca şi dragostea nefirească a lui Hyperion pentru o pămînteană. Logos-ul însuşi nu e scutit de ispitele erorii, vrînd să-şi părăsească lumea universalităţii sale pentru a intra în aceea a singularităţii şi a devenirii. Dorinţa sa este nesăbuită deoarece singularul, particularul trebuie să piară pentru ca viaţa să-şi desfăşoare potenţialitatea la infinit. Tulburat doar pentru o clipă de pasionalitate, îşi recapătă seninătatea universalităţii. Logos-ul triumfă asupra pasiunii. Excedenţa morală este garantată de cerinţele raţiunii (Ci eu în lumea mea mă simt / Nemuritor şi rece).

Profunzimea şi acurateţea gîndirii, stilul ales, impun în mod firesc acest volum atenţiei cititorului cunoscător de filozofie.

C. Marin

O SĂPTĂMÎNĂ BOGATĂ LA FILARMONICA „MOLDOVA" IAŞI

Astăzi, sîmbătă 11 mai, orele 17, se va repeta, cu scop educativ, concertul simfonic de vineri 10 mai, care a reunit doi maeştri emeriţi ai artei : Iosif Conta şi Mihai Constantinescu.

În program figurează Uvertura Egmont de L. V. Beethoven, Concertul pentru vioară şi orchestră în do major de J. Haydn (solist : violonistul Mihai Constantinescu), Lieduri cu orchestră de compozitorul român Alfred Alessandrescu şi Pasărea de foc de Igor Stravinsky.

Bagheta lui Iosif Conta a asigurat acestui concert o ţinută deosebită.

★

Pentru vineri 17 mai, orele 20, şi sîmbătă 18 mai, orele 17, ni se pregăteşte un concert vocal-simfonic de mare amploare ce va fi dirijat de George Vintilă. Programul cuprinde şi două piese în primă audiţie. E vorba de „Porumbeii morţii" de Doru Popovici şi „Stabat Mater" de Karol Szymanowski. Ultimul face parte din pleiada compozitorilor polonezi formată între cele două războaie şi e prea puţin cunoscut în ţara noastră. Partitura vocală la Stabat Mater va fi susţinută de Maria Şindilaru, solistă a Operei din Bucureşti, Viorica Cortez-Guguianu, solistă a Filarmonicii Moldova, şi Gheorghe Bădulescu, solist al Operei din Iaşi, pe fundalul corurilor dirijate de I. Pavalache şi A. Bisoc.

Programul e întregit de „Concertul pentru vioară şi orchestră" al lui Jan Sibelius, avînd solişti pe tînărul violonist Silviu Iţicovici, elev în clasa a XII-a a Liceului muzical din Iaşi.

cronica publicitate

ITINERAR FRANCEZ

REPORTAJE

MONA LISA

sau despre imposibil

Ca să vorbești de Mona Lisa îți trebuiește un îndoit curaj.

Trebuie să ai mai întîi curajul extrem de riscant de a vorbi despre cea mai banalizată dintre operele de artă, cea mai literaturizată, mai vulgarizată în înțelesul grav al cuvîntului. Minți aptere sau triviale au făcut din Gioconda subiect de nuvele mediocre, de romane sau filme de duzină, de șlagăre ieftine, de meditații psihanalitice simpliste și ireverențioase, în care transpare spiritul de scandal al epocii noastre. A fost folosită ca reclamă pe tot soiul de produse comerciale, pe toate străzile, pe toate zidurile.

... Nu este prin urmare timpul să se termine cu un subiect arhirăsuflat? Toată lumea știe că Gioconda surîde. „Un zîmbet enigmatic" despre care s-a făcut exces de legendă, încît Valéry, pe semne iritat, l-a și negat, considerîndu-l o simplă cută a feței...

Despre Gioconda nu se poate vorbi. *Nu afirma Walter Pater într-un eseu celebru încă acum 100 de ani că tot ce s-ar scrie despre Mona Lisa va fi sărac și vid în comparație cu tabloul? Nu se poate vorbi nu numai pentru că este o lucrare atît de desăvîrșită încît nu este cu putință să i se măsoare în cuvinte perfecțiunea. Ci pentru că are o expresie intraductibilă în cuvinte, ireductibilă la fraze.* Trebuie numai văzută. *Văzută în tăcere și păstrată în tăcerile cele mai adînci și curate ale sufletului.*

Leonardo da Vinci a pus pe această pînză un chip întîmplător real, purtător însă al unei expresii ireale. În fața Giocondei ai senzația stranie că te găsești în prezența unei expresii pe care nu ai întîlnit-o, care nu face parte din variantele infinite ale expresiilor umane cu putință. De aceea o altă senzaie neobișnuită te copleșește: expresia Monei Lisa nu se ține minte, nu se poate fixa pe retina uluită a memoriei. De cum ai întors capul, ai uitat-o. Imaginea a fugit, s-a risipit. Te întorci, o contempli din nou, ai impresia că, în fine, ai reținut-o, dar iarăși, după ce ai plecat n-o mai poți reconstitui. Și asemeni lui Sisif, ori de cîte ori vei încerca, nu reușești. Căci ceea ce a voit să exprime Leonardo în portretul Giocondei este indefinisabilul, insesizabilul.

Este lucru cunoscut că reproducerile de artă (exceptînd arta mai nouă) sînt infidele. Se poate spune însă că cele mai infidele sînt reproducerile Monei Lisa. Căci ce ne arată ele? O femeie puțin placidă, care apare chiar planturoasă dacă nu am vedea mîinile de o extremă finețe, și care arborează un zîmbet despre care te întrebi de ce s-a făcut, în definitiv, atîta caz?

Dar iată că, văzut, tabloul este absolut altceva. *Nu se poate sublinia îndeajuns acest lucru. Femeia aceasta care avea 24 de ani, și care în reproduceri apare de 30, în realitate este înfățișată din punct de vedere spiritual, la vîrsta începutului de adolescență. Iată deci primul element care ne situează în indeterminabil. Mona Lisa este făcută să încarneze puritatea aflată în pragul unor incertitudini, a unor tulburătoare chemări suind din adîncuri, nedeslușite încă.*

În adevăr, expresia privirilor și a inflexiunii buzelor este cu neputință de definit. În fiecare moment și din fiecare unghi ți se pare că semnifică altceva. O aristocrată a sufletului cu o neînțeleasă putere magică te apropie și te ține departe în același timp, ar dori parcă să ți se destăinuiască dar se reține în ultimul moment, simte nevoia să-și dăruiască infinita tandrețe dar din neștiute motive își cenzurează gestul cu o umbră de fin orgoliu și inocentă ironie, care vrea să ascundă o indefinisabilă tristețe. Toate acestea și parcă nici una din ele. Se află lîngă tine, la un metru, și iată, înțelesul nu-l poți cuprinde. El vine și pleacă, vine mereu altul și pleacă și acela pentru că nu era cel adevărat. Și la un moment dat ai sentimentul foarte net și copleșitor că ceva foarte pur, foarte elevat, care „te cheamă, te invadează, te absoarbe" după expresia lui J. Michelet, îți va rămîne pe totdeauna inaccesibil.

J. L. Borges afirmă că arta este iminența unei revelații care nu se produce. Aceasta este Mona Lisa. Mirajul unei taine extraordinare pe care o aștepți să se descopere dintr-o clipă în alta, dar care în momentul în care crezi că este aici, o auzi fugind înapoi pe sub infinitele coridoare ale insesizabilului.

Alte elemente vin să amplifice acest sentiment.

Leonardo prefera să vadă lucrurile în momentul tainic al înserării („O, ceas al tainei, asfințit de seară!", scrie Eminescu), moment care dă fiecărei forme un nimb de imprecizie, de incertitudine. „Umbra este o putere superioară luminii" afirma Leonardo. Este superioară pentru că desmărginește lucrurile, prelungindu-le în indefinit. Apoi, extrema finețe a modelului, suprapunerile de tonuri de o știință și subtilitate considerate unice, fac din Gioconda o făptură diafană, aparținînd altui tărîm. Iar peisajul fantastic din jur, cu piscuri aride, cu stînci transparente, cu atmosfera sa impalpabilă, este o proiecție a stării interioare, a altitudinii spirituale și a plasării sale extrareale. Ne-am amintit, aici de una din ultimele poeme ale lui Rilke:

„Părăsit pe munții din suflet...
... tăinuit, în piscul renunțării
curate ...".

A fost interpretat felurit faptul că Leonardo a pus modelul său să asculte muzică în timp ce poza. Vasari credea, de pildă, că rostul muzicii ar fi fost de a alunga melancolia, obișnuită în portretistica epocii. Ni se pare însă că motivarea este mult mai adîncă și că există o corespondență, aș spune capitală, între expresia Giocondei și muzică, surîsul acesta fiind o întrupare plastică a însăși esenței muzicii.

Muzica este arta al cărei domeniu îl constituie nemărginirea și indefinitul. Muzica dizolvă în noi geometria lumii, geometriile spațiului fizic și, o dată cu ele, certitudinile, adică tot ceea ce era definit, măsurat, determinat. Și totul se transformă în substanță psihică, în spații de suflet pur, care cresc fără hotare umplînd necuprinsul golit. Eliberată de coordonatele și tiparele știute, ființa noastră își pierde conturul și numele: Fără de nume, / Singur umplînd/ Tot ce-i posibil...

Sufletul tinde către o altă stare existențială. Dar această nouă stare rămîne mereu virtuală, mereu ipotetică, indeterminabilă. Pentru că sufletul a devenit fără limite, iar esența infinitului este de a nu se putea contura, de a nu putea fi înscris într-o formă determinată.

În zîmbetul Monei Lisa se oglindește conștiința unui nou univers—mirific, dar evanescent. Expresia ei este, dacă se poate spune așa, suma algebrică a unor sentimente complexe: neliniștea dizolvării lumii și a singurătății sufletului desprins de rest, beatitudinea lunecării în incomensurabil și a năzuinței către o fire superioară și sentimentul dureros al neputinței închegării unei alte lumi. René Huyghe sesizează faptul că muzica a creat Giocondei o „vacuitate" sufletească, absența oricărei determinări sufletești. Dar care este sensul acestei vacuități? El este acela de a crea pe o primă treaptă înstrăinarea, desprinderea de lumea dată, iar pe o a doua treaptă năzuința trecerii către o altă existență. Expresia Giocondei pendulează între o lume refuzată și una care nu se împlinește.

„Prima pictură, *observa Leonardo*, a fost o linie care înconjura umbra unui om făcută de soare pe zid". *În Gioconda, artistul a conturat umbra unei transcendențe, care, deși lîngă noi, în plin soare, rămîne inabordabilă, impenetrabilă, închisă în fluiditatea unui zîmbet magic dincolo de care nu se poate trece pragul.*

Leonardo credea că existența este un labirint inextricabil. Dar dacă pentru lucruri, el a figurat această concepție prin fantastice înnodări și împletiri de linii, în schimb, ca să redea indescifrabilul existenței umane, i-au ajuns cele mai simple linii cu putință. Dovadă, între altele, tulburătorul desen aflat la Windsor și reprezentînd pe Sfîntul Filip, *în care creionul abia a atins hîrtia, strict cît să sugereze ceea ce nu poate fi cuprins, ceva deosebit de fascinant după care mereu întinzi mîinile, dar mereu îți scapă.*

Mona Lisa domină Louvre, domină pictura. Un obiect de mici dimensiuni arată limita amețitoare la care a ajuns cîndva creativitatea umană. Este un unicat aflat în peste putință. Se spune că după zugrăvirea Giocondei, Leonardo ar fi renunțat să se mai ocupe cu aceeași pasiune de pictură, considerînd că mai mult de atît pictura nu poate realiza.

Dacă dezideratul artei veacului nostru este de „a face vizibil invizibilul" (Paul Klee), de a ne releva o altă posibilitate de real, Leonardo da Vinci a făcut mai mult. A întruchipat și realizat imposibilul. Pe de o parte, din punct de vedere spiritual, expresia Giocondei reflectă interdicția oricărei aventuri extra-umane, interdicția transcenderii. Iar pe de altă parte, din punctul de vedere al artei picturale, această expresie apare cu neputință de pus a doua oară pe pînză, cu neputință de imaginat de altă minte omenească. „Această figură, *scrie Vasari*, este de o execuție care face să tremure și să dea înapoi pe artistul cel mai îndemînatec din lume care ar vrea să-l imite".

George Popa

ITINERAR ITALIAN

CĂLĂTORIND, CĂLĂTORIND... (I)

După ce am părăsit gara Termini din Roma și am intrat propriu-zis în oraș, m-a întîmpinat o liniște atît de neobișnuită, încît cîteva clipe am crezut că sînt victima unei erori de spațiu și timp și că am coborît la Buzău, în urmă cu treizeci de ani. Era duminică, în jurul orei prînzului, la mijlocul lui iunie, cînd romanii, neliniștiți de primele semne ale caniculei, lasă orașul pustiu. Pe străzile din care douăzeci și patru de ore mai tîrziu autovehiculele ce merg în nesfîrșite șiruri compacte, par pur și simplu că se vor revărsa pe trotuare, precum apele Arno-ului la Florența — doar cîte un turism fie despicînd cu un zgomot de bolid liniștea amiezii de duminică, fie căutînd provincial o adresă, mai trezește orașul din somnolență.

Roma nu era primul oraș al Italiei pe care îl întîlneam atunci, în vara anului o mie nouă sute șaizeci și șase. Dacă gara de frontieră, ca în mai toate țările prin care am trecut, are un aer șters și fără nici o culoare aparte, Poggioreale, stația unde grănicerii și vameșii italieni își fac apariția de îndată ce ai trecut hotarul sîrbesc, nu pare să fie o excepție. Doar aerul cochet, curățenia și păienjenișul de fire ale liniilor electrice îți atrage atenția. Era aproape șapte dimineața, o dimineață senină și calmă de iunie. O plimbare pe peronul liniștit, între vizita vameșului cu pălăria de vînătoare, dată pe o ureche, care te întreabă zîmbitor dacă nu transporți băuturi alcoolice sau țigări, și a tînărului grănicer, cu uniformă verzuie, te destinde după cele cincisprezece ore de călătorie cu trenul de la Belgrad pînă aici. Și, totuși, nu ai cunoscut primul oraș italian. Străbați mai bine de patru ceasuri și te apropii de prima țintă a călătoriei: Veneția.

Tot la vremea amezii, de astădată într-o zi de lucru. Aici însă nu ai sentimentul că există o asemenea noțiune și că, în fond, zilele nu se împart între lucrătoare și nelucrătoare. Sînt aceleași, mereu stăpînite de o frenezie turistică, ce pare a nu avea nici început și nici sfîrșit. Apropierea de Veneția cheamă călătorul, care vine aici pentru întîia oară, la fereastră, curios să vadă cît mai curînd această adevărată „minune" a lumii. Dar pînă la ieșirea din gară, farmecul orașului nu se relevă cu adevărat. Privită de la ferestra vagonului care înaintează începînd de la Veneția mestre, pe Ponte della Libertà, mărginită de o parte și de alta de apele lagunei, Veneția nu îți pare decît un oraș portuar. Ori, farmecul acestui oraș unic, cum îl numea Nicolae Iorga, începi să-l simți abia după ce străbați canalele. În gara cu aspectul unui oraș mai răsărit de provincie, ceea ce te izbește de îndată ce ai trecut de pe peroane spre marele ei hol, este mulțimea bărbaților în haine albe și pantaloni bleumarin. Ai spune că sînt ofițeri de marină în permisie ce-și așteaptă trenul și stau la taclale, dacă imediat ce primii călători își fac apariția nu s-ar îndrepta spre ei, oferindu-le camere la hotelurile ai căror emisari sînt aici. Îi întîlnești la orice oră din zi și noapte, iar la ceasul sosirii trenurilor, zeci de asemenea mandatari reduc prețul conform cererii și ofertei estimată instantaneu după fluxul călătorilor. Cînd ai păsit în piața gării, atunci cînd ai în față Ponte di Scalzi și cînd vezi într-adevăr Canal Grande prin forfota mulțimii de oameni și printre zecile de cărucioare și tarabe ale negustorilor ambulanți, începi să cunoști Veneția.

Milano, cu gara lui imensă, nesfîrșită, cu peroanele permanent agitate, cu megafoanele ce anunță necontenit veniri și plecări, cu acoperișul de sticlă boltit la zeci de metri înălțime, te face să te simți, la început derutat și lipsit parcă de un reazim. E o anticameră și parcă un caleidoscop al orașului masiv, rece, unde totul de la Dom pînă la cofetăria *Alemagna* din centrul orașului este construit pe dimensiuni impunătoare și unde în zilele de lucru se realizează — după cum ne încredințează un recent dicționar de psihologie — cea mai mare densitate a zgomotului din lume (o sută de *decibli* față de șaizeci pe străzile cele mai aglomerate ale Parisului).

Florența are gara împlîntată în chiar inima orașului și deși peronul este al unei mari stații de cale ferată, nu te izbește o agitație derutantă. Această simbioză între orașul mare și calmul provinciei dă primei întîlniri cu Florența un aer comunicativ la orice oră din zi și noapte. Am străbătut-o începînd din zorii zilei, cînd primele trenuri te duc spre Roma, pînă către miezul nopții, cînd călătorii sînt din ce în ce mai rari și doar turiștii ce nu-și pot plăti hotelul trag în sala de așteptare a clasei a doua, alegîndu-și-o drept loc de odihnă. Dar muzeele și monumentele Florenței răsplătesc din plin orice sacrificiu.

Gara modernă a Veronei sau aceea atît de intimă a Ravenei, te duc spre orașe mici, curate și cochete. Peroanele lor nu cunosc animația stațiilor din Roma, Florența, Veneția sau Milano. E aici o amprentă de oraș tihnit, unde oamenii sînt mai puțin grăbiți, dispuși să zăbovească mai mult la vorbă. Iar după ce ai păsit și în Verona și în Ravena, prima impresie îți este de la început confirmată de înfățișarea patriarhală a ambelor orașe în care vegetația abundentă înconjoară piețele gărilor și le dă un farmec aparte, crezînd că pornești să vizitezi o grădină.

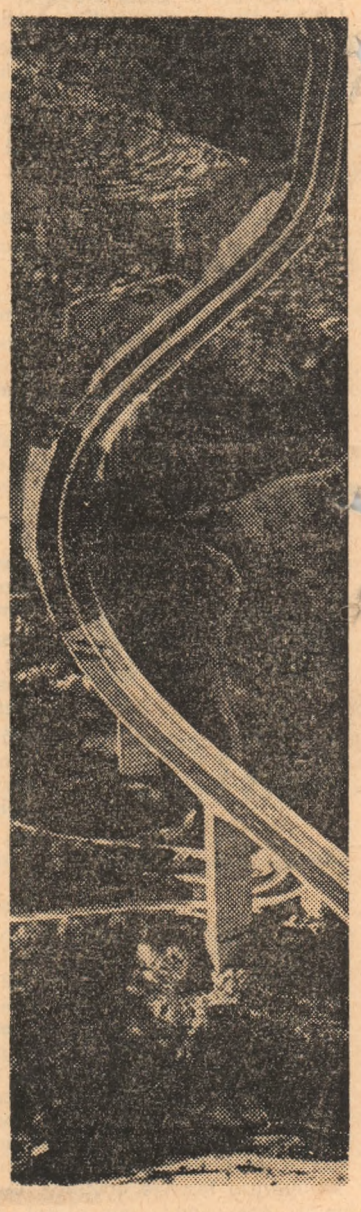

Așa am cunoscut mai întîi Italia: încercînd să definesc orașul și să-i simt pulsul după gările și după străzile dinaintea lor, în care zăboveam cîteva clipe, respirîndu-i aerul mereu același și totdeauna altul. Așa am cunoscut, mai întîi, Italia, și nu așa am cunoscut Torino. De două ori, la distanțe de un an, o dată în miezul zilei și apoi aproape de miezul nopții, m-am întîlnit cu Torino, de la „înălțime".

Valeriu Râpeanu

Capitol introductiv din volumul „Piemontul văzut de un roman".

cronica
săptămînal politic, social, cultural
Colegiul de redacție:
AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRAMADA, DAN HAIMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM STOIA, CORNELIU STURZU, (redactor șef adj.), CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE TAȚOMIR.
Prezentare grafică
VALER MITRU

Redacția și administrația: Iași – Palatul Culturii – telefoane: 5877–5847.
Tiparul: Întreprinderea Poligrafică Iași – str. V. Alecsandri, nr. 6